
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Gazi
1926

ÇOCUĞA YÖNELİK UYGULANAN İSTİSMARIN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: BİR META ANALİZ ÇALIŞMASI

Nurten Gülsüm BAYRAK

DOKTORA TEZİ
HEMŞİRELİK ANABİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MAYIS 2022

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri vedokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin türüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Nurten Gülsüm BAYRAK

26//05/2022

ÇOCUĞA YÖNELİK UYGULANAN İSTİSMARIN ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ: BİR META ANALİZ ÇALIŞMASI

(Doktora Tezi)

Nurten Gülsüm BAYRAK

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Mayıs 2022

ÖZET

Bu araştırma çocuğa yönelik uygulanan istismarın çeşitli değişkenler açısından inclenmesi amacıyla yapılan bir meta analiz çalışmasıdır. Bu amaçla "istismar", "abuse", çocuk istismarı", "child abuse", "çocukluk istismarı", "çocukluk travması ve istismarı", "childhood trauma and abuse", "çocukluk çağı fiziksel, duygusal ve cinsel istismar", "childhood phsycial abuse, emotional abuse and sexual abuse"anahtar kelimeleriyle Google Akademik (17273), Dergipark (8188), Yök Tez (1607), Ulakbim (5380), EBSCO (1233), CİNAHL(788), Türk Tıp Dizini (697), Researchgate (658), SCOPUS (272), Türk Medline (126), Web of Science (122), Pub Med (34) olmak üzere 36.378 çalışmaya ulaşılmıştır. Dahil etme kriterlerini karşılayan 2'si doktora tezi, 50'si yüksek lisans tezi ve 5'i makale çalışması olmak üzere [ÇÇTÖ (43) ve ÇÖYÖ (14)] 57 çalışma meta analize dahil edilmiştir. Çalışmaların toplam örneklem büyüklükleri; ÇÇTÖ/cinsiyet:14354; ÇÖYÖ/cinsiyet: 5440; ÇÇTÖ/eğitim: 2708'dir. ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre; cinsiyetin çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal üzerinde etkili bir değişken olduğu, yayın türü, çalışma popülasyonu ve yaşın anlamlı bir moderatör olduğu;ÇÖYÖ cinsiyet değişkenine göre ise; cinsiyetin çocukluk döneminde maruz kalınan istismar üzerinde etkili bir değişken olmadığı, yayın yılının anlamlı bir moderatör olduğu saptanmıştır. ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik yapılan alt grup analizinde eğitim düzeyinin etkili bir değişken olduğu, çalışma popülasyonu, üniversite türü ve yayın yılının anlamlı bir moderatör olduğu saptanmıştır.

Bilim Kodu : 1032.7
Anahtar Kelimeler : Çocuk istismarı, çocuk ihmali, cinsiyet, çocukluk travması
Sayfa Adedi : 95
Danışman : Prof. Dr. Ülkü POLAT
İkinci Danışman : Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

AN INVESTIGATION OF CHILD ABUSE BASED ON VARIOUS VARIABLES: A META ANALYSIS STUDY

(Ph. D. Thesis)

Nurten Gülsüm BAYRAK

GAZİ UNİVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF HEALTH SCIENCES

May 2022

ABSTRACT

This research is a meta-analysis study for the multivariate examination of child abuse. Using the keywords “abuse”, “child abuse”, “childhood trauma and abuse”, and “childhood physical abuse, emotional abuse, and sexual abuse”, 36,378 studies were found through the databases of Google Scholar (17273), Dergipark (8188), Yök Thesis (1607), Ulakbim (5380), EBSCO (1233), CINAHL(788), Turkish Medical Directory (697), Researchgate (658), SCOPUS (272), Turkish Medline (126), Web of Science (122), and Pub Med (34). 57 studies, including 2 doctoral dissertations, 50 master's thesis, and 5 article studies [Childhood Trauma Questionnaire (CTQ) (43) and Childhood Maltreatment Questionnaire (CMQ) (14)] meeting the inclusion criteria, were included in the meta-analysis. The total sample sizes of the studies: CTQ/gender:14354; CMQ/gender: 5440; CTQ/education is 2708. According to the CTQ gender variable, gender was found to be an effective variable in childhood abuse and neglect, and publication type, study population, and age were found to be significant moderators. Considering the CMQ gender variable, it was determined that gender was not an effective variable on childhood abuse, and publication year was a significant moderator. Subgroup analysis for the CTQ education variable showed that education level was an effective variable, and study population, university type, and publication year were significant moderators.

Sciences Code : 1032.7
Key Words : Child abuse, child neglect, gender, childhood trauma
Page Number : 95
Supervisor : Prof. Dr. Ülkü POLAT
Co-Supervisor : Prof. Dr. Nermin GÜRHAN

TEŞEKKÜR

Doktora sürecimde bana yön veren, destek olan, yüreklendiren ve öğrencisi olmaktan her zaman gurur duyduğum danışman hocalarım Sayın Prof. Dr. Ülkü POLAT ve Sayın Prof. Dr. Nermin GÜRHAN'a,

Tez izleme komitemde yer alarak bilgi ve deneyimleriyle çalışmama önemli katkılar sağlayan hocalarım Sayın Prof. Dr. Tufan AYTAÇ ve Dr. Öğr. Üyesi Özlem CANBOLAT'a,

Bu süreçte her daim yanımda olan, manevi desteğini esirgemeyen ve çalışmamın istatistiksel analizlerine önemli katkı sağlayan değerli arkadaşım Sayın Dr. Esra ÖZKAN'a,

Bana destekleri ile bu süreci kolaylaştıran ve en zor zamanlarda bile beni neşelendirebilen değerli mesai arkadaşlarım Mustafa SABİTOĞLU, Mehtap CENGİZ, Rukiye YILDIZ, Mehmet Önder TEMEL ve Seray ÖZDEMİR 'e

Bu süreçte bana güç veren ve beni cesaretlendiren değerli hocam Sayın Doç Dr.Fadime ÜSTÜNER TOP'a, Gerek hayata bakışı gerekse samimiyeti ile kendisini örnek aldığım değerli arkadaşım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖLMEZ NALCIOĞLU'na, hayallerimizi hayata geçirmek için sürekli plan yaptığımız ve çılgın fikirleri ile beni her daim güldüren sevgili arkadaşım Öğr. Gör. Necla ALTUNTAŞ HIDIROĞLU'na,

Beni her konuda destekleyen, motive eden, her daim yanımda olan ve sabır gösteren aileme, eşim Bülent BAYRAK'a ve kıymetli çocuklarım Deniz ve Kuzey'e çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET iv

ABSTRACT v

TEŞEKKÜR vi

İÇİNDEKİLER vii

ÇİZELGELERİN LİSTESİ x

ŞEKİLLERİN LİSTESİ xi

SİMGELER VE KISALTMALAR xii

1. GİRİŞ 1

2. GENEL BİLGİLER 9

2.1. Çocuk ve İstismar Kavramı 9

2.2. Çocuk İstismarının Türleri 9

2.2.1. Fiziksel istismar 9

2.2.2. Duygusal istismar 10

2.2.3. Cinsel istismar 10

2.2.4. İhmal 11

2.3. Çocuk İstismarı ile İlgili Risk Faktörleri 12

2.3.1. Çocuğa yönelik risk faktörleri 12

2.3.2. Aileye yönelik risk faktörleri 12

2.3.3. Toplumsal risk faktörleri 13

2.4. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türkiye'deki Durumu 13

2.5. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Dünyadaki Durumu 14

3. YÖNTEM 17

3.1. Araştırmanın Deseni 17

3.2. Meta Analiz Yönteminin Aşamaları 18

Sayfa

3.3. Verilerin Toplanması 18

3.4. Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği 19

3.5. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri 20

3.6. Verilerin Analizi 20

3.7. Yayın Yanlılığı 22

3.8. Raporlama 22

3.9. Araştırmanın Etik Yönü 22

4. BULGULAR 25

4.1. Çalışmaya Ait Betimleyici Bulgular 25

4.2. Çalışmaların Özellikleri 27

4.3. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ) Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular 29

4.3.1. Çalışmaların ÇÇTÖ cinsiyet değişkeni etki büyüklüğü analizinin birleştirilmiş bulguları 29

4.3.2. Çalışmaların (ÇÇTÖ) toplam etki büyüklükleri ve heterojenlik testi bulguları 31

4.3.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ) yayın yanlılığına ilişkin bulgular 32

4.3.4. Çalışmaların (ÇÇTÖ) cinsiyet değişkenine yönelik moderatör bulguları. 34

4.3.5. Moderatör değişkenlerin etkisini belirlemek için yapılan metaregresyon bulguları 35

4.4. Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular 38

4.4.1. Çalışmaların ÇÖYÖ cinsiyet değişkeni etki büyüklüğü analizinin birleştirilmiş bulguları 38

4.4.2. Çalışmaların (ÇÖYÖ) toplam etki büyüklükleri ve heterojenlik testi bulguları 39

4.4.3. Çalışmaların (ÇÖYÖ) yayın yanlılığına ilişkin bulgular 40

4.4.4. Çalışmaların (ÇÖYÖ) cinsiyet değişkenine yönelik moderatör sonuçları 42

4.4.5. Moderatör değişkenlerin etkisini belirlemek için yapılan metaregresyon bulguları 43

Sayfa

4.5. Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ) Eğitim Değişkenine Yönelik Bulgular 46

4.5.1. Çalışmaların ÇÇTÖ eğitim değişkeni alt grup analizi bulguları 46

4.5.2. Çalışmaların (ÇÇTÖ) toplam etki büyüklükleri ve heterojenlik testi sonuçları 48

4.5.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ) yayın yanlılığına ilişkin bulgular 49

4.5.4. Çalışmaların ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik moderatör sonuçları 51

4.5.5. Moderatör değişkenlerin etkisini belirlemek için yapılan metaregresyon bulguları 52

5. TARTIŞMA 55

5.1. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 55

5.2. Eğitim Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması 57

6. SONUÇ VE ÖNERİLER 61

6.1. Sonuç 61

6.2. Öneriler 61

KAYNAKLAR 63

EKLER 83

EK-1. Çalışmaların kalite değerlendirme puanları 84

EK-2. Kappa analizi tablosu 85

EK-3. Prisma kontrol listesi 86

EK 4. Çocukluk çağı travmaları ölçeği 88

EK 5. Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği 89

ÖZGEÇMİŞ 91

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge **Sayfa**

Çizelge 2.1. Çalışmaların dahil etme ve hariç tutma kriterleri 19

Çizelge 4.1. Meta analize dahil edilen çalışmalara ilişkin betimleyici bulgular 26

Çizelge 4.2. Meta analize dahil edilen çalışmaların özellikleri 27

Çizelge 4.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ cinsiyet) etki büyüklükleri..... 29

Çizelge 4.4. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) orman grafiği 30

Çizelge 4.5. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) heterojenlik testi 31

Çizelge 4.6. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yayın yanlılığı analizleri..... 33

Çizelge 4.7. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) moderatör bulguları 34

Çizelge 4.8. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon bulguları..... 36

Çizelge 4.9. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon bulgusu..... 37

Çizelge 4.10. Çalışmaların (ÇÖYÖ/ cinsiyet) etki büyüklükleri..... 38

Çizelge 4.11. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) orman grafiği 39

Çizelge 4.12. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) heterojenlik testi..... 39

Çizelge 4.13. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yanlılığı analizleri 41

Çizelge 4.14. Çalışmaların (ÇÖYÖ/ cinsiyet) moderatör bulguları 42

Çizelge 4.15. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon bulguları..... 44

Çizelge 4.16. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon bulguları 45

Çizelge 4.17. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) alt grup analizi 46

Çizelge 4.18. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) orman grafiği 48

Çizelge 4.19. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) heterojenlik testi 48

Çizelge 4.20. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yayın yanlılığı analizleri 50

Çizelge 4.21. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) moderatör bulguları 51

Çizelge 4.22. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim)yayın yılına ilişkin metragresyon bulguları..... 53

Çizelge 4.23. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yaşa ilişkin metaregresyon bulguları 53

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil **Sayfa**

Şekil 3.1. Meta analizde süreç 18

Şekil 3.2. Prisma akış diyagramı..... 23

Şekil 4.1. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) huni saçılım grafiği..... 32

Şekil 4.2. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon tablosu.... 36

Şekil 4.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon tablosu..... 37

Şekil 4.4. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) huni saçılım grafiği 41

Şekil 4.5. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon tablosu ... 44

Şekil 4.6. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon tablosu 45

Şekil 4.7. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) huni saçılım grafiği 50

Şekil 4.8. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yayın yılına ilişkin metaregresyon tablosu 52

Şekil 4.9. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim)yaşa ilişkin metaregresyon tablosu 53

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kıs,altmalar aşağıda açıklanmıştır

Kısaltmalar	Açıklamalar
ANOVA	Tek Yönlü Varyans Analizi
Cis	Cinsel istismar
Cl	Confidence Interval (Güven Aralığı)
CMA	Kapsamlı Meta Analiz (Comprehensive Meta Analysis)
ÇÇTÖ	Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
ÇÖYÖ	Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği
Dih	Duygusal İhmal
Dis	Duygusal İstismar
Fih	Fiziksel İhmal
Fis	Fiziksel İstismar
JBI	Joanna Briggs Enstitüsü
PRİSMA	Sistematik Derleme ve Meta Analizler için Tercih Edilen Raporlama Öğeleri (Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses)

1. GİRİŞ

Çocuk istismarı on sekiz yaşından küçük bireylerin, fiziksel, zihinsel, ekonomik, cinsel ve duygusal olarak zarar görmesine neden olan,büyüme ve gelişmesini, beden ve ruh sağlığını olumsuz etkileyen, bilerek ya da bilmeyerek yapılmış her türlü davranış olarak tanımlanmaktadır (Bilgen ve Karasu, 2017; Gürhan, 2015:16; Taner ve Gökler, 2004). Çocuk ihmali ise erişkinin çocuğa karşı sorumluluklarını eksik ya da yerine getirmemesi sebebiyle çocuğun maddi ve manevi zarar görmesidir (Yetiş ve Ziyalar, 2018). Çocuk istismarı ve ihmali, karmaşık nedenleri, yıkıcı sonuçları, tıbbi, hukuki, gelişimsel ve psikososyal boyutları olan ciddi bir sorundur (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004; Topbaş, 2004).

İstismar ve ihmale maruz kalan çocuklarda depresyon, travma sonrası stres bozukluğu, kaygı, saldırganlık, kendine zarar verme davranışı, riskli davranışlar, akademik başarının düşmesi, sosyal ve duygusal sorunlar, yetişkinlikte madde kullanımı, psikolojik problemler, suça yönelme, kişilik bozuklukları, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, düşük özgüven gibi durumlar gelişebilmektedir (Gürhan, 2015:49; Mills, Kisely, Alati, Strathearn ve Najman, 2016; Taner ve Gökler, 2004; Vachon, Krueger, Rogosch ve Cicchetti, 2015; Ziyalar, 2020:57-58).

Stolthenborgh ve arkadaşlarının dünya çapında yapmış oldukları meta analiz çalışmasında çocuk istismarının yaygın ve küresel bir sorun olduğu belirtilmektedir (Stoltenborgh, Ijzendoorn, Euser ve Kranenburg, 2011).Çocuğun istismar ve ihmale maruz kalmasında; çocuğun engelli olması, kronik hastalığının bulunması, anti sosyal arkadaş grubu, düşük eğitim düzeyi, düşük ekonomik durum, ailede alkol madde bağımlılığı, toplumda çocuğa verilen değerin az olması, sosyal eşitsizlikler, kültürel normlar gibi çocuk, aile ve toplumla ilgili birçok risk faktörü etkendir. Çocukla ilgili risk faktörlerinden birisi de cinsiyettir (Gürhan, 2015;18-22).

Çocuk istismarı ve ihmalinde cinsiyet ile ilişkili olarak farklı ülkelerde yapılan çalışmalara bakıldığında; İsviçre'de çocuk istismarı prevelansının kızlarda %40, erkeklerde %11 olduğu (Schönbuchera ve diğerleri, 2011), İtalya'da çocukların %12,5 ile %34,1'inin pornografiye maruz kalma, özel bölgelere dokunma, yaşlı bir kişiye mastürbasyon yapmaya zorlama, oral seks yapmaya zorlama ve penetrasyon gibi farklı şekillerde istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Castelli ve diğerleri, 2015). Bangladeş'te 11-17 yaş arasındaki erkek

çocuklarının kız çocuklarına göre önemli ölçüde daha fazla fiziksel istismara maruz kaldığı, görüşme yapılan tüm çocukların %12'sinin evli olduğu, çocuklara ayakta durma, diz çökme, tokat atma gibi farklı şekillerde fiziksel istismar uygulandığı belirtilmiştir (Hague ve diğerleri 2019). Almanya'da çocuğa yönelik istismarın genel nüfusa yaygınlığı ile ilgili yapılan çalışmada katılımcıların %31' inin çocukluk döneminde en az bir kötü muameleye maruz kaldığı, tüm katılımcıların %6.5' inin duygusal, %6.7' sinin fiziksel, %7.6' sının cinsel istismara, % 13.3' ünün duygusal ihmale, % 22.5' inin ise fiziksel ihmale maruz kaldığı belirtilmiştir (Witt, Brown, Plener, Brahler ve Fegert, 2017). İspanyol kadınların, çocuklukta cinsel istismara maruz kalma oranları %9,8 ile %53,1 olarak belirtilmiştir (Ferragut, Tallo, Blanca, 2021). Dünya çapında cinsel istismarın yaygınlığı ile ilgili bir meta analiz çalışmasında kızların %8-31, erkeklerin ise %3-17 oranında cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Barth, Bermetz, Heim, Trelle ve Tonia, 2013). Kanada'da çocuk ihmalinin yıllık %20,6 ile %29,4 arasında değiştiği belirtilmiştir (Clement, Berube, Chamberland, 2016). Behl ve arkadaşları, meta analiz çalışmasında kızların erkeklere oranla çok daha fazla cinsel istismara maruz kaldığını belirtirken; Murray ve arkadaşları da benzer sonuçların olduğunu ortaya koymuştur (Behl, Conyngham ve May, 2003; Murray, Nguyen, Cohen, 2014).

Türkiye'de çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili çalışmaların çoğunlukla son yıllarda, sınırlı sayıda örneklemle ve tanımlayıcı nitelikte yapıldığı belirtilmektedir (Bakır ve Kapucu 2017; Kaplan, Çalışkan, Evgin, 2020).Türkiye'de çocukların %65,72'sinin anne ya da babaları tarafından fiziksel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Aral, 2001). Ayan çalışmasında kızların %53'ünün, erkeklerin %54'ünün anneleri tarafından fiziksel istismara maruz kaldıklarını belirtmiştir (Ayan ve Kocacık, 2009). Başka bir çalışmada ise çocukların %93'ünün anneleri tarafından ihmal ve istismara maruz kaldıkları, %81,1'inin çocuğuna sevgi göstermeme, %77,6'sının ise bağırma, azarlama şeklinde istismar ve ihmal davranışında bulundukları belirtilmiştir (Güler, Uzun, Boztaş, Aydoğan, 2002). Ülkemizde çocuk koruma birimine başvuran olgularda %29,8; %21,4; %9,8; %39,5 'inde sırasıyla fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar ve ihmal tespit edilmiştir (Tıraş, Dilli, Dallar ve Oral, 2009).

Türkiye'deki çalışmalar çocukların istismara maruz kalma biçimlerinin cinsiyetler arasında farklılık gösterdiğini belirtmektedir (Metin, Toros, Karcı, 2021). Bazı çalışmalar erkek çocuklarının daha fazla istismar ve ihmale maruz kaldıklarını belirtirken (Kırbaç, 2017;

Türkkan ve Odacı, 2018; Zeren, Yengil, Çelikel, Arık, Arslan, 2012); bazı çalışmalar ise kız çocuklarının daha fazla istismar ve ihmale maruz kaldığını belirtmektedir (Çöpür ve diğerleri 2012; Yektaş, Tufan, Büken,Çetin ve Yazıcı, 2018)

Çocuğun istismar ve ihmale maruz kalmasında eğitim kademesi de önemli bir etkendir. Kendini koruma becerilerini öğrenme, evde ebeveyn ile başlar ve okul öncesinden liseye kadar devam eder (Kenny, Capri, Kolar, Ryan ve Runyon, 2008). Okullar, hem eğitim öğretim dönemindeki çocukların tamamına ve ailelerin çoğunluğuna erişebilme imkanı bakımından hem de özellikle cinsel istismarı önleme mesajlarını iletme bakımından oldukça uygun kurumlardır. Bu kurumlarda verilen okul temelli eğitim ve önleme programları, çocuklara istismar ve ihmalden kaçınma becerilerini kazandırma, istismar potansiyeli olan bireylere yönelik caydırıcı mesajlar verilmesi, ayrıca bu kurumlarda istismara maruz kalan bireyler için yardım ve destek sağlamaya yönelik hedefler geliştirmede etkilidir (Finkelhor, 2009). Ancak bunun yanında okul ortamı istismar ve ihmal açısından çocuklar için bir risk faktörü olabilmektedir. Çocuklar okullarda akranları tarafından zorbalığa, öğretmenleri tarafından fiziksel, duygusal ya da cinsel istismara maruz kalabilmektedirler (James ve diğerleri, 2008; Shumba, 2011). Çocukluk döneminde akran istismarının da önemli bir sorun olduğu ve bu durumun çocukların fiziksel, cinsel ve duygusal gelişimlerini olumsuz yönde etkilediği belirtilmektedir (Doğan , Teközel ve Yılmaz Irmak, 2011: 113-114).

Çocukların beden ve zeka gelişimlerinin yetişkinlerden farklı olması, bazı toplumsal ve sosyal becerileri yeni yeni kazanıyor olmaları, bazı kişilerin onları kullanabilecekleri ya da çocuğa kötü muameleyi rahatça gerçekleştirebilecekleri bir alan oluşturmaktadır (Kır, 2013). Literatürde ilkokul, ortaokul, lise öğrencilerinin farklı türlerde istimar ve ihmale maruz kaldıkları belirtilmektedir. Tanzanya'da ortaokul öğrencilerine kötü muamele yaygınlığının %97,6 fiziksel istismarın %82,1; fiziksel ihmalin %26,2; duygusal ihmalin %51,9; duygusal istismarın %21,8 ve cinsel istismarın %24,7 olduğu belirtilmiştir (Mwakanyamale, Wande ve Yizhen, 2018). İran'da ortaokul öğrencileri arasında çocuk istismarının kızlarda %94,4; erkeklerde %93,5 oranında görüldüğü tüm öğrenciler arasında ihmalin en sık (%83,8) cinsel istismarın (%28,8) ise en düşük oranda görüldüğü belirtilmiştir (Pirdehghan, Vakili, Rajabzadeh ve Puyandehpour, 2015). İran'da ilkokul öğrencilerinin istismar ve ihmale maruz kalma oranları sırasıyla fiziksel istismar %60; %27; duygusal istismar %35; %63,8; ihmal %38,3; %90,3 olarak belirtilmiştir (Mahram, Hosseinkhani, Nedjat ve Aflatouni, 2013; Rafaiee, Mohseni ve Akbarian, 2021).

Bangladeş'te ilkokul öğrencilerinin %88'inin öğretmenleri tarafından azarlandığı, %24,9'unun tehdit edildiği ve yoksul çocukların %92'sinin duygusal istismara daha fazla maruz kaldıkları belirtilmiştir (Reza, Brohfield, Sultana ve Khan, 2020). Güney Afrika'da üniversite 1. Sınıf öğrencilerinin %48,4'ünün çocuklukta kötü muamele bildirdiği ve %26,7'sinin duygusal istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Myers ve diğerleri, 2021). Romanya'da 5., 7., ve 10. Sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmada, 10.sınıf öğrencilerinin 5.ve 7. sınıf öğrencilerine göre duygusal ve cinsel istismara daha fazla ancak fiziksel istismara daha az maruz kaldıkları belirtilmiştir. Aynı çalışmada tüm öğrencilerin %65,8'inin duygusal, %44,8'inin fiziksel, %19,4'ünün ihmal ve %5,1'inin cinsel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Antal ve diğerleri, 2012). Eğitim öğretim döneminde çocukların maruz kaldıkları kötü muamele sonucu, akademik başarılarının düştüğü, okul devamsızlıklarının ve ruhsal sorunlarının arttığı belirtilmiştir (Mutua ve Okuo, 2017; Slade ve Wissow, 2007).

İlkokul öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada çocukların %34'ünün en az bir veya birden fazla travmatik bir olay yaşadığı, %75,4'ünün orta ve yüksek düzeyde travma sonrası stres semptomları geliştirdiği ve bu nedenle akademik ve sosyal yaşam için potansiyel riskleri azaltmada çocukların istismar ve ihmal bakımından erken taranması ve tanımlanmasının önemli olduğu vurgulanmıştır (Gonzolez, Monzon, Solis, Jaycox ve Langley, 2016). İsveç'te kötü muameleye maruz kalan lise öğrencilerinin okul devamsızlıklarının ve ruhsal sorunlarının daha fazla olduğu ve öğretmenleri ile daha çok sorun yaşadıkları belirtilmiştir (Hagborg, Berglund ve Fahlke, 2018). Bir meta analiz çalışmasında şiddetin eğitim üzerinde önemli düzeyde etkisinin olduğu, herhangi bir şiddet türüne maruz kalan çocukların %13'ünün mezun olamadığı, zorbalığa maruz kalan erkek öğrencilerin ve cinsel şiddete maruz kalan kız öğrencilerin okul devamsızlıklarının üç kat daha fazla olduğu, çocukluk döneminde maruz kalınan şiddetin akademik başarı üzerinde de önemli ölçüde etkisinin olduğu belirtilmiştir (Fry ve diğerleri, 2018).

Ülkemizde çocukların yaş gruplarına ya da eğitim kademelerine göre yapılan çalışmalara bakıldığında çocukların hemen her yaşta ya da eğitim kademesinde istismar ya da ihmale maruz kaldıkları görülmektedir. 12-17 yaş arasındaki öğrencilerin %60'ının yaşamları boyunca en az bir kez duygusal istismara maruz kaldıkları, %55'inin aile içi şiddete tanıklık ettikleri, %48'inin fiziksel, %17'sinin ihmal ve %8'inin cinsel istismara maruz kaldıkları belirtilmiştir (Yılmaz Irmak, 2008). Ülkemizde ortaokul öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%92,3) istismar ve ihmale maruz kaldıkları,

bu oranların sırasıyla ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, ekonomik istismar şeklinde olduğu belirtilmiştir (sırayla; %97,0, %67,8, %42,1, %39,1) (Özcan, 2010). Türkiye'de 13-18 yaş arası öğrencilerin %22'sinin fiziksel, %53'ünün sözel,%36'sının duygusal ve %15'inin cinsel şiddete maruz kaldığı belirtilmiştir (TBMM, 2010). Ülkemizde ergenlerde istismarın etkisini inceleyen çalışmalara bakıldığında duygusal istismar ile riskli davranışlar arasında önemli bir ilişki olduğu (Orak, Kırbaş ve Gülırmak, 2020), duygusal istismara maruz kalan ergenlerde akademik başarının daha düşük olduğu (Azizoğlu, 2009) belirtilmiştir.

Ülkemizde son yıllarda çocuk istismarı ile ilgili tedavi edici hizmetlerin yanı sıra, koruyucu ve önleyici hizmetlere de önem verilmeye başlanmıştır (Şahin, 2014). Çocuk istismarının önlenmesinde asıl amacın, istismarın başlamadan durdurulmasının sağlanmasıdır (Pala, Ünalacak ve Ünlüoğlu, 2011). Literatürde okul sağlığı hizmetleri; evrensel müdahale, erken müdahale ve yoğun müdahale olmak üzere üç boyutta ele alınmıştır (Dwyer ve Buren, 2010). Evrensel müdahale programı tüm öğrencilerin sosyal, duygusal ve akademik işlevselliğini; erken müdahale ruh sağlığı ve akademik problemler nedeniyle bireysel ve çevresel riskleri bulunan öğrencilere yönelik müdahaleleri, yoğun müdahale ise duygusal ve davranışsal sorunları olan öğrencilere ruh sağlığı ve akademik hizmetleri kapsamaktadır (Dwyer ve Buren, 2010). Öğrencilerin, psikolojik danışmanlar ve öğretmenleriyle yakın ilişki içinde olmaları, dolayısıyla sorunlarını onlarla paylaşabilmeleri, öğretmenlerin çocuktaki davranış değişikliklerini fark edip bildirim yapma zorunluluklarının olması gibi nedenler, çocuk istismarını belirlemede ve önlemede öğretmenlerin rollerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Bunun yanında öğretmenlerin çocuklara ve ailelere, çocuk istismarını önlemeye yönelik eğitimler vermesi çocukları korumada önemli bir yoldur (Crosson, 2003; Sanderson, 2004). Bu eğitimlerin planlanmasında hem yönlendirici hem de farkındalık sağlaması bakımından istismarı ve ihmali etkileyebilecek eğitim, cinsiyet gibi faktörlerin etkisinin bilinmesi önemlidir. Literatürde, çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili, toplumsal ve kültürel farklılıklar nedeniyle farklı sonuçların ortaya koyulduğu ve bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Ülkemizde ise, çocuk istismarı ve ihmalinin, cinsiyet ve eğitim düzeyine etkisine yönelik bir meta analiz çalışmasının olmaması dolayısıyla, bu çalışmanın literatüre önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bunun dışında çalışmadan elde edilecek verilerin, psikiyatri hemşirelerinin koruycu, önleyici ve rehabilite edici uygulamalarına yön vermesine ve çocuk istismar ve ihmali ile mücadele gerekli girişimlerin planlanmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın amacı

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal üzerinde cinsiyetin ve eğitim kademesinin etkisini ortaya koymaktır.

Araştırma soruları

1.Cinsiyetin, çocukluk döneminde maruz kalınan (fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal) istismar ve ihmale etkisi var mıdır?

2.Eğitim kademesinin çocukluk döneminde maruz kalınan (fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal) istismar ve ihmale etkisi var mıdır?

PİCOS

Bu meta analiz için uygun olan araştırmalar aşağıdaki kriterlere (PICOS) göre belirlenmiştir;

Çalışma grubu (P: Patient): Öğrenciler ve sağlıklı yetişkin bireyler

Müdahale (I: Intervention): Yok

Karşılaştırma (C: Comparison): Cinsiyet ve eğitim düzeyi

Sonuçlar (O: Outcomes): İstismar ve ihmale yönelik etki büyüklüğü

Çalışma deseni (S: Study design): Meta analize tanımlayıcı ve kesitsel çalışmalar

Araştırmanın önemi

Çocuğun istismar ve ihmale maruz kalmasında çocuğa, aileye ve topluma yönelik birçok risk faktörü rol oynamaktadır. Son yıllarda çocuk istismar ve ihmali ile ilgili akademik

çalışmaların artış gösterdiği, gerek ulusal gerekse uluslararası çalışmalarda çocuk istismarı ve ihmalinin farklı boyutlarının ele alındığı görülmektedir. Gerek ülkemizde gerekse farklı ülkelerde konuya ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında, çocuk istismar ve ihmali prevelansının, her geçen gün daha da arttığı ancak bu artışın nedeninin son yıllarda konuya ilişkin yapılan çalışmaların artmasından mı yoksa bireylerin farkındalığının artmasından mı kaynaklandığı bilinmemektedir.

Bu çalışmanın, son yıllarda çocuk istismar ya da ihmalinde artışa neden olabilecek faktörlerin görünürlüğünü ortaya koyarak ve bu bağlamda konu ile ilgili farkındalık oluşturarak okul ve aile temelli eğitim programlarının zorunlu hale getirilmesine katkı sunacağı düşünülmektedir.

Bunun yanında ülkemizde çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal ile ilişkili faktörlerin etki düzeylerinin değerlendirilmesine yönelik bir meta analiz çalışmasının olmaması bu çalışmayı gerekli kılmıştır. Bu çalışmanın çocuklarla çalışan sağlık personellerine farkındalık oluşturma bakımından katkı sunacağı düşünülmektedir.

Araştırmadan elde edilecek verilerin, çocuk istismar ve ihmali ile ilgili koruyucu, önleyici ve rehabilite edici yaklaşımları tespit etmeye, dolayısı ile çocuk istismarı ve ihmali ile mücadelede yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

- Türkiye'de yapılan çalışmalar ile sınırlıdır.
- Türkçe ve İngilizce dili ile sınırlıdır.
- Konu ile ilişkili olarak yayınlanmış yüksek lisans tezi, makaleler ve anahtar kelimeler ("istismar", "abuse", çocuk istismarı", "child abuse", "çocukluk istismarı", "çocukluk travması ve istismarı", "childhood trauma and abuse", "çocukluk çağı fiziksel, duygusal ve cinsel istismar", "childhood phsycial abuse, emotional abuse and sexual abuse") ile sınırlıdır.

- Taranan veri tabanları (Dergipark, Ulakbim, Researchgate, EBSCO,Türk Medline , Türk Tıp Dizini, Scopus, Web of Science, Pub Med, Yök Tez, Google Akademik, CİNAHL) ile sınırlıdır.

- Çalışma popülasyonunu ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ ölçeklerinin kullanıldığı, ortaokul, lise, üniversite öğrencileri ve yetişkin bireyler oluşturmaktadır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Çocuk ve İstismar Kavramı

Çocuk, sosyo kültürel kökenleri olan, eğitim ve felsefe gibi pek çok disiplinin ilgi alanına giren bir kavramdır. Çocukluğun, kültürden kültüre, içinde yaşanılan sosyal ve ekonomik durumların arz ettiği farklılıklara göre değişen bir tanımı vardır (Köksal, 2008). Çocukluk kavramına yüklenen anlam, çocuğun yükümlülüklerini, ona tanınan ya da tanınmayan hakları, verilecek olan eğitimi, bir çocuktan beklenilenleri ve yetiştirilmek istenen insan tipinin açılımlarını da içinde barındırır (Dirican, 2018). Çocukluk; gençlik ve yetişkinliği biçimlendiren bir dönemdir (Acehan ve diğerleri, 2013).Çocuk ve istismar kavramlarının toplumdan topluma ve toplumların sosyo kültürel düzeylerine bağlı olarak farklılık göstermesi ve çocuk istismarının toplumda insana verilen değer ile yakından ilgili olması nedeniyle istismar, tanımı zor bir kavramdır (Topçu, 2009). En genel tanımıyla çocukların beden ve ruh sağlığına zarar veren, fiziksel, zihinsel, duyuşsal, sosyal ve ahlaki gelişimlerini engelleyen, kaza sonucu olmayan eylemlerdir (Kozcu, 1991).

2.2. Çocuk İstismarının Türleri

Çocuk istismar ve ihmali; fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere beş alt boyuttan oluşmaktadır.

2.2.1. Fiziksel istismar

Çocuğa yönelik fiziksel istismar, kasten kullanılan fiziksel güç sonucu, çocuğun yaşamını etkileyecek düzeyde, beden ve ruh sağlığını, biyopsikososyal gelişimini ve onurunu zedeleyen sonuçların ortaya çıkması ya daortaya çıkma riski olan davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Paslı ve Aslantürk, 2020:4). Fiziksel istismar sık görülen ve tespiti en kolay saptanabilen istismar türüdür (Gürhan, 2015:16; Taner, 2014). Bir başka tanıma göre on sekiz yaşından küçük çocuk ya da gencin, yetişkin biri tarafından sağlığına zarar verecek şekilde yaralanması ya da yaralanma riski ile karşı karşıya bırakılmasıdır (Pelendecioğlu ve Bulut, 2009; Taner ve Gökler, 2004). Ülkemizde ve dünyada dayağın cezalandırma yöntemi olarak kullanılması sık görülen ve yaşanılan kültür içerisinde kabul gören bir davranış şeklidir (Paslı ve Aslantürk, 2020:4).

Çocukfiziksel istismarı çocuğa tokat atılması, saçının kulağının çekilmesi, ısırma, göze, kulağa, vücudun belirli bölgelerine yabancı cisim sokma, yakıcı ve yanıcı maddelere maruz bırakma, sıcak, soğuk su dökme, vücuda iğne batırma, sigara söndürme gibi farklı içerikli eylemleri kapsamaktadır (Gürhan, 2015:41-42; Kara ve diğerleri, 2004; Yalçın, 2011; Ziyalar, 2020:34-36).

Fiziksel istismara maruz kalan çocuklarda kaygı, korku, özgüven eksikliği, hırsızlık, yalan söyleme davranışı, sosyal işlevsellikte azalma, öfke, saldırgan ve suça yönelmiş davranışlar, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, madde kötüye kullanımı gibi belirtiler görülebilmektedir (Gürhan, 2015:49; Polat, 2007).

2.2.2. Duygusal istismar

Duygusal istismar, çocuk veya ergenin yetişkinler tarafından kişiliğini zedeleyici, duygusal gelişimini engelleyici davranışlara maruz bırakılmasıdır (Taner ve Gökler, 2004). Duygusal istismar, çocuk istismar ve ihmalinin merkezinde yer almakta olup en yaygın ve yıkıcı istismar tiplerinden biridir (Campbell ve Hibbard, 2014; Glaser, 2002; Wright, Crawford, Castilla, 2009). Çocuğun duygusal ya da ruhsal gelişimini tehlikeye atacak derecede alay etme, küçük düşürücü, tehdit içeren kötü muameleleri içermektedir (Siyez, 2003; Zoroğlu ve diğerleri, 2001).Duygusal istismar tek başına olabildiği gibi, fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülebilmekte, fiziksel ve cinsel istismarın hasarları ortadan kalksa bile, duygusal istismar devam edebilmektedir (Daniel, Taylor, Scott, 2010).

Duygusal istismara neden olabilecek davranışlar; çocuğu her ortamda azarlamak, dışlamak, reddetmek, küfür etmek, korkutmak, değer vermemek, alay etmek, lakap takmak, tehdit etmek, sindirmek, yıldırmak, baskı, otorite uygulamak, uygun olmayan davranışlara teşvik etmek (hırsızlık), sosyal ilişkilerden yoksun bırakmak, yaşına ve gücüne uygun olmayan isteklerde bulunmak, aşırı korumak, sık eleştirmek, hor görmektir (Glaser, 2002; Gürhan, 2015:17; Topbaş, 2004).

2.2.3. Cinsel istismar

Çocuk cinsel istismarı, gelişimini tamamlamamış çocuğun ya da ergenin, bir erişkin tarafından cinsel istek ve gereksinimlerini karşılamak için güç kullanarak tehdit ya da

kandırma yoluyla kullanılmasıdır (Dokgöz ve Kar, 2018 ; Ovayolu, Uçan, Serindağ, 2007; Putnam, 1993). Başka bir tanıma göre ise; cinsel dürtülerin tatmin edilmesi amacıyla güç, güven ve otoritenin kötüye kullanılması ile çocuğun cinsel eylem ve davranışa maruz bırakılmasıdır (Kara ve diğerleri, 2004).Çocuğa yönelik eylemin cinsel istismar kapsamında değerlendirilmesinde; failin cinsel yönden tatmin olma amacı gütmesi, otoriter bir gücün söz konusu olması, temasın olması ya da olmaması, çocuğun rızasının olmadığı ancak dahil olduğu her türlü temas içeren ya da içermeyen davranışın kötüye kullanılarak gerçekleşmesi gibi etkenler belirleyici olmaktadır (Kloppen, Haugland, Sevedin, Meahle, Breivik, 2016; Slep, Heyman ve Foran, 2015). Çocuk cinsel istismarı din, dil, ırk ayrımı gözetmeksizin dünyanın hemen her yerinde görülmektedir.Etkisi yaşam boyu süren, çocuk üzerinde kalıcı etkiler bırakan, çocuk haklarının da ihlal edildiği önemli bir halk sağlığı sorunudur (David ve diğerleri, 2018; Göker ve Aktepe, 2010; İnan, 2010).Çocukluk döneminde yaşanmış olan istismar yaşantıları çocuğun sadece maruz kaldığı dönemi değil, tüm yaşantısını, ruh sağlığını ve işlevselliğini olumsuz yönde etkiler (Gürhan, 2015:77). Çocuk cinsel istismarı; teşhircilik, fuhuşa zorlama, pornografi gibi suçlarda cinsel obje olarak kullanmak, cinsel taciz ve tecavüze kadar birçok davranışı kapsar (Ovayolu ve diğerleri, 2007; Tıraşçı ve Gören, 2007). Temas içeren her türlü eylem (vajinal veya anal penetrasyon veya penetrasyon girişimi), oral- genital veya oral anal temas, okşama (doğruda veya üzerinde kıyafet varken), temas içermeyen eylemler (zorlama, kandırma, ikna etme, tehdit etme, yetişkinin cinsel doyumuna yönelik baskı kurma, çocuğun genital bölgesini ve memelerini teşhir etme, mastürbasyon yaptırma veya izletme, diğer kişilerle fuhuş dahil cinsel eylemler yaptırma, poz verdirme, soyundurma, performans sergiletme) bu tanımı kapsamaktadır (Gürhan, 2015:25; Kloppen ve diğerleri 2016; Slep ve diğerleri, 2015). Cinsel istismar sık rastlanan bir olgu olmasına rağmen genellikle gizli kalmaktadır. Çocuk cinsel istismarına yönelik gelişimsel değerlendirme ölçüm araçlarının farklılık göstermesi ve olguların genellikle bildirilmemesi konuya ilişkin epidemiyolojik verilere ulaşmayızorlaştırmaktadır (Finkeldor, 1993; Gölge, Yavuz, Basol, 2003; Kloppen ve diğerleri, 2016; Polat, 2007).

2.2.4. İhmal

Çocuğun bakımı, korunması, güvenliği, beslenmesi, giyimi ve eğitimi gibi alanlarda ihtiyaçlarının karşılanması, sağlığının korunması, tıbbi bakım ve tedavisinin, gözetim ve desteklenmesinden sorumlu kişi ya da kişilerin çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamaması sonucu çocuğun, büyüme, gelişme ve güvenliğinin zarar görmesidir (Gürhan, 2015:16-17;

Koç ve diğerleri, 2012; Yağmur, 2008). Başka bir tanıma göre; anne, baba, bakım verici ya da herhangi bir yetişkin tarafından yapılan, çocuğun gelişimini zedeleyen, toplumsal ahlak kuralları tarafından yanlış olduğu kabul edilmiş olan eylem ya da eylemsizliklerdir (Tıraşçı ve Gönen, 2007). İhmalin tanılanmasının zor olması nedeniyle sağlık personelleri bu konuda dikkatli olmalıdır. Sağlık sistemi ile ilgili faktörler erken tanıyı güçleştirmektedir. Tanılanmamış ihmal ve istismar kronik istismara, artmış ölüm ve hastalık oranlarına neden olmaktadır (Koç ve diğerleri, 2014).

2.3. Çocuk İstismarı ile İlgili Risk Faktörleri

Çocuk, aile ve toplumla ilgili birçok risk faktörünün bir araya gelmesi, çocuk istismarı için zemin oluşturmaktadır.

2.3.1. Çocuğa yönelik risk faktörleri

Çocukla ilgili birçok

risk faktörü, çocuğun istismara maruz kalmasını kolaylaştırmaktadır. Bu faktörler; çocuğun engelli olması, sürekli ve aşırı ağlaması, davranış bozukluğu, okul başarısızlığı, anti sosyal arkadaş grubu, bazı toplumlarda kız çocuğu olmak, gebe annenin diğer çocuğu olmak, uyku düzensizliğinin olması, düşük doğum ağırlıklı veya prematüre çocuk olmak, kronik hastalığının olması vb. faktörlerdir (Alparslan, 2014; Deveci ve Açık, 2003; Gürhan, 2015:18; Ovayolu ve diğerleri, 2007).

2.3.2. Aileye yönelik risk faktörleri

Aileye yönelik risk faktörleri; kişisel memnuniyetlerini çocuğundan üstün tutan, çocuğu ile ilgili gerçekçi beklentileri olmayan, katı ve duygularını kontrol edemeyen, ruhsal sorunları olan, sosyal ilişkileri zayıf, tatminsiz ve doyumsuz kişiler, kendisini değersiz, sevilmeye değer bulmayan, benlik saygıları düşük , dürtü kontrol sorunu yaşayan, benmerkezci, algılama, muhakeme, sebep sonuçilişkisi kurmakta güçlük çeken, çocukluklarında istismara uğramış, mutsuz çocukluk geçirmiş, her türlü ruhsal problem ve hastalık, anne ya da babada ciddi cinsel sorunlar, anormal cinsel eğilimler, üvey anne ya da baba, düşük eğitim düzeyi, alkol madde bağımlılığı, ebeveynler arasında iletişim problemleri, stresli yaşam olayları,

kültürel uyumsuzluk vb. faktörlerdir (Alpaslan, 2014; Deveci ve Açık, 2003; Gürhan 2015:19-20; Johnson, 2004; Lum, Powell, Timms, Snow, 2015; Ovayolu ve diğerleri, 2007).

2.3.3. Toplumsal risk faktörleri

Toplumsal risk faktörleri; sosyal eşitsizlikler, yoksulluk, korunmaya yönelik yasaların uygulanmasındaki aksaklıklar, çocuğa verilen değerin az olması, organize şiddet (silahlanma, iç-dış savaşlar, suç hızında artma), şiddetin sosyal kabul edilebilirliğinin artması, kültürel normlar, çocuk aile politikaları, koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerindeki yetersizlikler (Alpaslan, 2014; Deveci ve Açık, 2003; Gürhan, 2015:21-22; Ovayolu ve diğerleri, 2007; Yalçın, 2011).

2.4. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Türkiye'deki Durumu

Türkiye'de çocuk istismarına yönelik olarak yapılan çalışmaların genellikle tanımlayıcı nitelikte olduğu, belirli meslek grupları ve öğrencilerle sınırlı olduğu görülmektedir.Türkiye'de çocuk istismarı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirildiği çalışmada; çocuk istismarı ile ilgili ilk lisansüstü tezinin 1998 yılında yapıldığı, tezlerin çoğunlukla yüksek lisans tezi olduğu, çalışma desenlerinin, tarama şeklinde, konularının, çocuk istismarının yaygınlığı, risk faktörleri ve sonuçları ile ilgili olduğu, katılımcıların ise ilk ve orta öğretim öğrencilerinden oluştuğu belirtilmiştir (Beyazıt, 2015).

Türkiye'de çocuk istismarı ile ilgili hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlerin değerlendirildiği bir başka çalışmada, tezlerin %75' inin yüksek lisans, %25' inin doktora tezi olduğu, çalışmaların %75' inin tanımlayıcı nitelikte yapıldığı belirtilmiştir (Kaplan ve diğerleri, 2020). Bunun yanındaTürkiye'de öğrencilerleyapılan bir çalışmada öğrencilerin %70.4'ünün psikolojik, %58,3'ünün fiziksel, %42,6'sının ihmale, %78,6'sının birden fazla türde olumsuz çocukluk deneyimine maruz kaldıkları en sık görülen olumsuz fiziksel davranışların, çimdikleme, acı biber sürme, kulak çekme, tokat atma;olumsuz psikolojik davranışların ise; bağırma, aşağılama, kendisini kötü hissetme yüzünden çocuğu suçlama, diğer çocuklarla karşılaştırma, hayalet, öcü, ve benzeri varlıkları çağırma, korkutma olduğu belirtilmiştir (Sofuoğlu ve diğerleri, 2014).

Şimşek çalışmasında,olguların genellikle 12-18 yaş aralığında, parçalanmış aile oranının toplum ortalamasına göre daha fazla olduğunu, mağdurların istismar türü olarak bakıldığında penetrasyona (oral, anal, vajinal) maruz kalma oranının oldukça yüksek olduğunu belirtmiştir (Şimşek ve diğerleri, 2013). Çöpür, çocuk ve ergen cinsel istismarının karakteristik özelliği ile ilgili çalışmasında, kız çocuklarının %80,7; erkek çocuklarının %19,3 oranında istismara maruz kaldıklarını, istismarcıların %80' inin mağdur çocuk ya da ergenin, aile üyesi, akraba ya da tanıdıklarından oluştuğunu, istismar türünün sıklıkla dokunma, okşama (%24,4) ve vajinal penetrasyon (%27,4) şeklinde olduğunu belirtmiştir (Çöpür ve diğerleri, 2012).

2.5. Çocuk İstismarı ve İhmalinin Dünyadaki Durumu

Dünyada çocuklara kötü muamelenin yaygınlığı ile ilgili yapılan bir meta analiz çalışmasında, çocuklara kötü muamelenin tüm dünyada milyonlarca çocuğun hayatını etkileyen yaygın küresel bir sorun olduğunu, genel tahmini yaygınlık oranlarının cinsel istismarda 127/1000, fiziksel istismarda 226/1000, duygusal istismar ve fiziksel ihmalde 163/1000, duygusal ihmalde ise 184/1000 olduğu belirtilmiştir (Stoltenborgh, Krenenburg, Alink, 2015). Birleşik Krallık' ta çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili yapılan yaygınlık çalışmasında, katılımcıların %16' sının kötü muameleye maruz kaldığı, %7' sinin fiziksel, %6' sının duygusal, %11' inin temas içeren cinsel istismara, %6' sının bakımsızlık, %5' inin gözetimsizlik nedeniyle ciddi kötü muameleye maruz kaldığı belirtilmiştir (Chahol ve Cawson, 2005). Çin'de çocuk fiziksel istismarının yaygınlığı ile ilgili yapılan meta analiz çalışmasında, fiziksel istismar yaygınlığının %36,6 olduğu, cinsiyet olarak bakıldığında kadınların %35,2; erkeklerin %43,8'inin fiziksel istismara maruz kaldığı belirtilmiştir (Ji ve Finkelhor, 2015). İskandinav ülkelerinde çocuk cinsel istismarının yaygınlığı ile ilgili literatür çalışmasında, çocuk cinsel istismarının yaygınlığı, erkekler için %3-23, kızlar için % 11-36 arasında olduğu (Kloppen ve diğerleri, 2016). Surinam'da ergenlerin %86' dan fazlasının, genç yetişkinlerin ise % 95 'inin hayatları boyunca en az bir kez kötü muameleye maruz kaldığı, fiziksel istismarın; ergenlerde %53,4 genç yetişkinlerde %63,2 psikolojik istismarın; ergenlerde %53,1 genç yetişkinlerde %61,9 ihmalin; ergenlerde %49,4 genç yetişkinlerde %60,7 oranında olduğu belirtilmiştir (Kooij ve diğerleri, 2015). Sudi Arabistan'da ergenlerin en fazla psikolojik istismara, en düşük cinsel istismara maruz kaldıkları, şiddete maruz kalma, psikolojik istismar ve ihmal oranlarının kızlarda önemli

ölçüde yüksek olduğu cinsel istismar oranının da erkelerde daha yüksek olduğu belirtilmiştir (Eissa ve diğerleri, 2016).

Ulusal ve uluslararası literatürde de görüldüğü üzere çocuk istismar ve ihmali tüm alt boyutlarıyla evrensel bir sorundur. Çocuğa yönelik uygulanan her türlü kötü muamelenin çocuğun fiziksel ve ruh sağlığını olumsuz yönde etkilediği ve uzun vadede olumsuz sonuçlara neden olduğu bilinmektedir. Literatürde çocuk istismar ve ihmali ile ilgili yapılan bilimsel araştırma sonuçlarının ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği ve literatürde de bu konuda bir fikir birliği olmadığı görülmektedir. Bu durumun çalışma popülasyonu, kültürel ve sosyolojik farklılıklar ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışma ile ülkemizde cinsiyetin, çocuk istismar ve ihmaline etkisinin olup olmadığı değerlendirilmiştir. Meta analiz çalışmalarının kanıt düzeyinin yüksek olduğu dikkate alınırsa araştırmadan elde edilecek sonuçların çocuk istismarı ve ihmalinde, cinsiyet ve eğitim değişkeni açısından farkındalık oluşturacağı, çocuk istismar ve ihmali ile mücadelede gerekli planlamaların oluşturulmasında yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

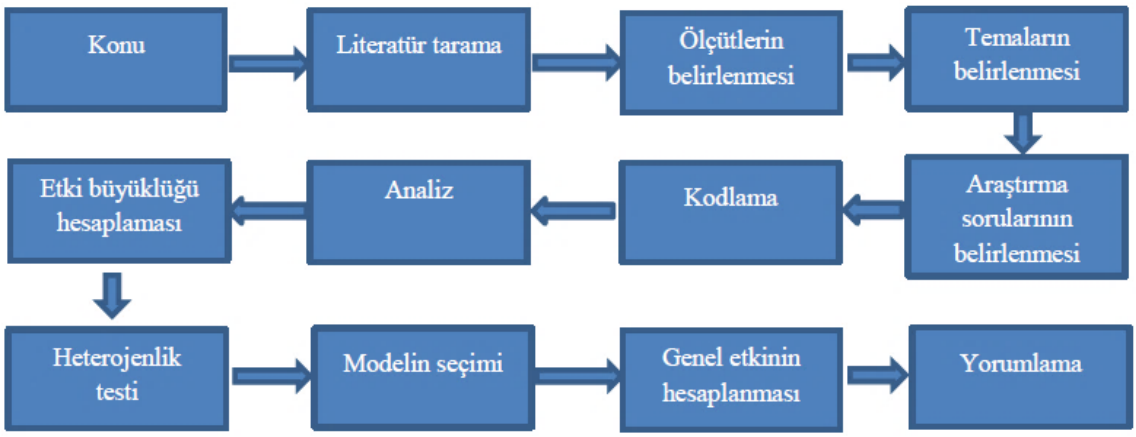
Bu bölümde meta analiz yöntemi; araştırmanın deseni, verilerin toplanması, araştırmanın güvenilirliği ve geçerliliği, verilerin analizi, bağımlı ve bağımsız değişkenler, yayın yanlılığı, raporlama ve çalışmanın etik yönü alt başlıkları ile açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Deseni

Bu çalışmada nicel araştırma sonuçlarını sentezleme yöntemlerinden biri olan meta analiz yöntemi kullanılmıştır. Meta analiz, belirli bir amaca veya konuya yönelik yapılan araştırmaları birlikte göz önüne alıp inceleyerek bu çalışmaların sonuçlarından bir senteze ulaşmak için kullanılan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2021). Bir başka tanıma göre, birden fazla çalışmanın sonuçlarının tek bir sonuca birleştirilmesi için kullanılan nicel bir yöntemdir (Dinçer, 2014:2; Şen ve Yıldırım, 2020:3). Bir meta analiz çalışmasında aynı araştırma sorusuna ve konusuna yönelik tekil ve bağımsız nicel çalışmalar dahil etme kriterlerine göre seçilmekte, bu çalışmalardan elde edilen veriler ileri istatistiksel yöntemlerle sentezlenerek etki büyüklükleri belirlenmekte ve yorumlanmaktadır (Ellis, 2012). Meta analiz ile ilgili farklı tanımlamalara aşağıda yer verilmiştir (aktaran Bakioğlu ve Özcan, 2016:5-13).

- Meta-analiz, bireysel çalışmalardan elde edilen deneysel bulguların birleştirilmesi, sentezlenmesi ve yorumlanması amacıyla kullanılan istatistiksel prosedürler uygulamasıdır
- Birçok küçük bireysel çalışma sonuçlarının bir ya da birden fazla istatistiksel yöntem kullanılarak birleştiren ve daha fazla bilgi veren bir analiz tekniğidir
- Meta-analiz, bir alanda benzer çalışmaların sonuçlarının birleştirilmesi için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir
- Meta-analiz, birçok araştırma sonucunun ortak bir ölçü birimine çevrilerek karşılaştırılmasını ve istatistiksel işlemlerle etki büyüklüklerinin hesaplanmasını sağlar
- Meta-analiz ampirik araştırma sonuçlarını etki büyüklüğü formunda sentezleyen bir kantitafif yöntemdir

3.2. Meta Analiz Yönteminin Aşamaları



Şekil 3.1. Meta analizde süreç (Dinçer, 2014;11)

3.3. Verilerin Toplanması

Çalışmanın verileri Ocak 2019-Mayıs 2019 tarihleri arasında toplanmıştır. Bu amaçla Yök Tez, Google Akademik, Dergipark, Ulakbim, Pub Med, Türk Tıp Dizini, Türk Medline, SCOPUS, EBSCO, CİNAHL, Researchgate, Web of Science veri tabanları kullanılmıştır. Çalışmanın başlığına ve amacına uygun olarak kullanılan anahtar kelimeler; "istismar", "abuse", çocuk istismarı", "child abuse", "çocukluk istismarı", "çocukluk travması ve istismarı", "childhood trauma and abuse", "çocukluk çağı fiziksel, duygusal ve cinsel istismar", "childhood phsycial abuse, emotional abuse and sexual abuse" dir. Tarama sonucu 36.378 çalışmaya ulaşılmıştır. Dahil etme kriterlerini karşılayan 57 çalışma analize dahil edilmiştir. Son yıllarda çocuk istismar ve ihmaline yönelik çalışmalar artmış olsa da, araştırmaya dahil edilen çalışmaların Türkiye'de yapılan araştırmalar ile sınırlı olması nedeniyle taramada yıl sınırlaması yapılmamıştır.

Çalışmaya dahil edilme kriterlerinden olan ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ ölçekleri, çocuk istismar ve ihmalinin alt boyutlarını değerlendirmektir. Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeği (ÇÇTÖ), 20 yaş öncesi istismar ve ihmal yaşantılarını geriye dönük ve niceliksel olarak değerlendirir. Ölçeğin fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal olmak üzere beş alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin Şar ve ark. tarafından Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır (Şar, Öztürk ve İkikardeş, 2012). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği (ÇÖYÖ) ise çocukluk ve ergenlik dönemindeki

örselenme yaşantılarını değerlendirmektedir. Ölçeğin fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Ölçeğin, Aslan ve Alparslan tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır (Aslan ve Alparslan, 1999).

Çizelge 2.1. Çalışmaların dahil etme ve hariç tutma kriterleri

Dahil Etme Kriterleri	*Dışlama Kriterleri*
Çalışmaların tam metninin ulaşılabilir olması	Çalışmaların sadece özetlerine ulaşılması
Makaleler ve tezler	Özet, bildiri kitabı, mektup, haber, rapor, editör yorumu, görüşme, iş ilanı, mektup, haber, bülten
Nicel çalışmalar	Nitel çalışmalar
Çalışmanın verilerinin Türkiye'de toplanmış olması	Çalışmanın verilerinin Türkiye dışında toplanmış olması
Çalışmalarda sunulan verilerin, meta analizde etki büyüklüğünü hesaplamak için yeterli sayısal veri içermesi	Analiz için yeterli sayısal veri içermemesi
ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ ölçeklerinin kullanıldığı çalışmalar	ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ ölçeklerinin kullanılmadığı çalışmalar
Metadolojik değerlendirmesi iyi ve orta kalite çalışmalar	Metadolojik değerlendirmesi düşük kalite çalışmalar
Örneklemini öğrencilerin ve sağlıklı yetişkin bireylerin oluşturması	
İngilizce veya Türkçe dilinde yayınlanmış çalışmalar	

3.4. Araştırmanın Güvenilirliği ve Geçerliliği

Meta analiz sonuçlarının güvenilirliği ile ilgili çalışmaların kodlanması aşamasında kodlayıcılar arası güvenirlik önemlidir. Bu çalışmada belirlenen dahil etme ve hariç tutma kriterlerine göre literatür taraması yapılmış ve tarama sonucunda ulaşılan çalışmalar kalite değerlendirme araçlarıyla değerlendirilerek güvenirlik sağlanmaya çalışılmıştır. Meta analize dahil edilme kriterlerine uygun tüm veri tabanlarının kullanılarak taranması ve çalışmaya dahil edilmesi, araştırmanın geçerliliğinin göstergesidir (Petticrew ve Roberts, 2006).

Araştırmaya dahil edilen çalışmaların metadolojik kalite değerlendirilmesi, Joanna Briggs Enstitüsü (JBI) eleştirel değerlendirme listelerine göre yapılmıştır. JBI kalite dğerlendirme araçlarının ve kontrol listelerinin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Nahcivan ve Seçginli

tarafından yapılmıştır (Nahcivan ve Seçginli, 2017). JBI -MAStARI kontrol listelerindeki her madde için "Evet" cevabı 1 puan, "Hayır", "Belirtilmemiş" ve "Uygun değil " cevabı 0 puan olarak değerlendirilir. Tanımlayıcı, kesitsel, ilişki arayıcı araştırmalar için kontrol listesi kritik değerlendirme puanı 0-9 puan arasında değişir. Toplam puanın yüksekliği araştırmanın metadolojik kalitesinin yüksekliğine işaret eder (Nahcivan ve Seçginli, 2017).

Bu araştırmada, çalışmaların kalite değerlendirmesi Joanna Briggs Enstitüsü tarafından oluşturulan tanımlayıcı kesitsel ilişki arayıcı araştırmalar için kullanılan kontrol listesine göre yapılmıştır. Kalite değerlendirilmesi yapılan çalışmalardan ÇÇTÖ'ye dahil edilenlerin 25'i iyi 18'i orta; ÇÖYÖ'ye dahil edilenlerin 9'u iyi 5'i orta kalite olarak değerlendirilmiştir. İyi ve orta kalite olarak değerlendirilen 57 çalışma meta analize dahil edilmiştir Ek (1).

Bu araştırmada kodlayıcılar arası uyum güvenirliğine yönelik Kappa analizi kullanılmıştır. 1. Kodlayıcı araştırmacının kendisi, 2. Kodlayıcı ise cerrahi hastalıkları hemşireliği alanında uzman ve meta analiz çalışmaları yapan bir öğretim elemanıdır. Bu meta analiz çalışmasında, kodlayıcılar arası uyumun %77 olduğu saptanmıştır. Güvenirlik analizinde Cohen'in kappa değeri 0,77 %95 güven aralığındadır. [Güven Aralığı (G.A.) (G.A: 0,767-0,873)]. Kappa değeri <0 şansa bağlı uyumdan daha kötü uyum; 0,01-,0,20 önemsiz düzeyde uyum olması; 0,21-0,40 zayıf düzeyde uyum; 0,41-0,60 orta düzeyde uyum; 0,61-0,80 iyi düzeyde uyum ve 0,81-1,00 çok iyi düzeyde uyum olması ya da 0,75 ve üzeri mükemmel, 0,40-0,75 arası orta iyi ve 0,40'ın altı zayıf uyum olarak değerlendirilmektedir (Dinçer, 2014). Bu çalışmadaki Kappa değeri (0,77) kodlayıcılar arası iyi düzeyde uyum olduğunu göstermektedir. Cohen'in Kappa istatistiği sonuçları Ek (2)'de gösterilmiştir.

3.5. Araştırmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Araştırmanın bağımsız değişkenleri cinsiyet ve eğitim düzeyi, bağımlı değişken ise etki büyüklüğüdür.

3.6. Verilerin Analizi

Çalışmanın istatistiksel hesaplamaları için, CMA Ver. 2. [Comprehensive Meta Analysis Version 3 Free Trial (https://www-analysis.com/pages/demo.php) kullanılmıştır. Etki büyüklüğü hesaplaması Hedges ve Olkin (1985) tarafından önerilen Hedges's g

hesaplamasına göre yapılmıştır. Çalışmaların etkisi üzerinde sınıflandırma yapılırken geniş ölçekli Thalheimer ve Cook (2003) tarafından aşağıda belirtilen düzey sınıflamasına göre genel etki büyüklüğü Hedges's g'ye göre yorumlanmıştır (aktaran Bakioğlu ve Özcan, 2016:5). Çalışmaların etkisi sınıflandırılırken genellikle aşağıdaki ölçek kullanılmaktadır. Bu ölçek Cohen's d için verilmiş olmasına rağmen Hedge's için de kullanılabilmektedir.

Etki büyüklüğü yorumlama

- -0,15≤ etki katsayısı (g ya da d) < 0,15 önemsiz düzeyde (negligible)
- 0,15≤ etki katsayısı (g ya da d) < 0,40 küçük düzeyde (small)
- 0,40 ≤ etki katsayısı (g ya da d) < 0,75 orta düzeyde (medium)
- 0,75 ≤ etki katsayısı (g ya da d) < 1.10 geniş düzeyde (large)
- 1.10 ≤ etki katsayısı (g ya da d) <1,45 çok geniş düzeyde (very large)
- 1,45 ≤ etki katsayısı (g ya da d) < olağanüstü düzeyde (huge) (Dinçer, 2014: 33).

Çalışmalar arasındaki heterojenlik Cochrane Q ve Higgins I^2 testleri ile değerlendirilmektedir. I^2 istatistiği; Higgins ve diğerleri I^2 istatistiğinin sonucu için kesin olmayan bazı referans noktalarını %25, %50, %75 olmak üzere düşük, orta ve yüksek olarak ifade etmektedir (Higgins, Hampson, Deeks, Altman, 2013). Cohrane Q istatistiği ile, x^2 tablosundan serbestlik derecesi (df) değerine karşılık gelen Q değeri tespit edilir. Eğer Q değeri x^2 tablosundaki Q değerinden küçük ise çalışmanın homojen olduğu, büyük ise heterojen olduğu yorumu yapılmaktadır (Dinçer, 2014:47).

Meta analiz sonucunda çalışmada heterojenlik varsa heterojenliğin nedeni araştırmalıdır. Analize dahil edilen örneklem grubunun, demografik özellikleri, çalışmanın yapıldığı zaman aralıkları veya araştırma yöntemleri gibi değişkenlerden dolayı birtakım farklılıklar olabilmektedir. Bu nedenle, bu farklılıkların kaynağının saptanabilmesi için moderatör analizleri (analog ANOVA) ve meta regresyon yöntemleri kullanılmaktadır (Erdoğan, 2011).

3.7. Yayın Yanlılığı

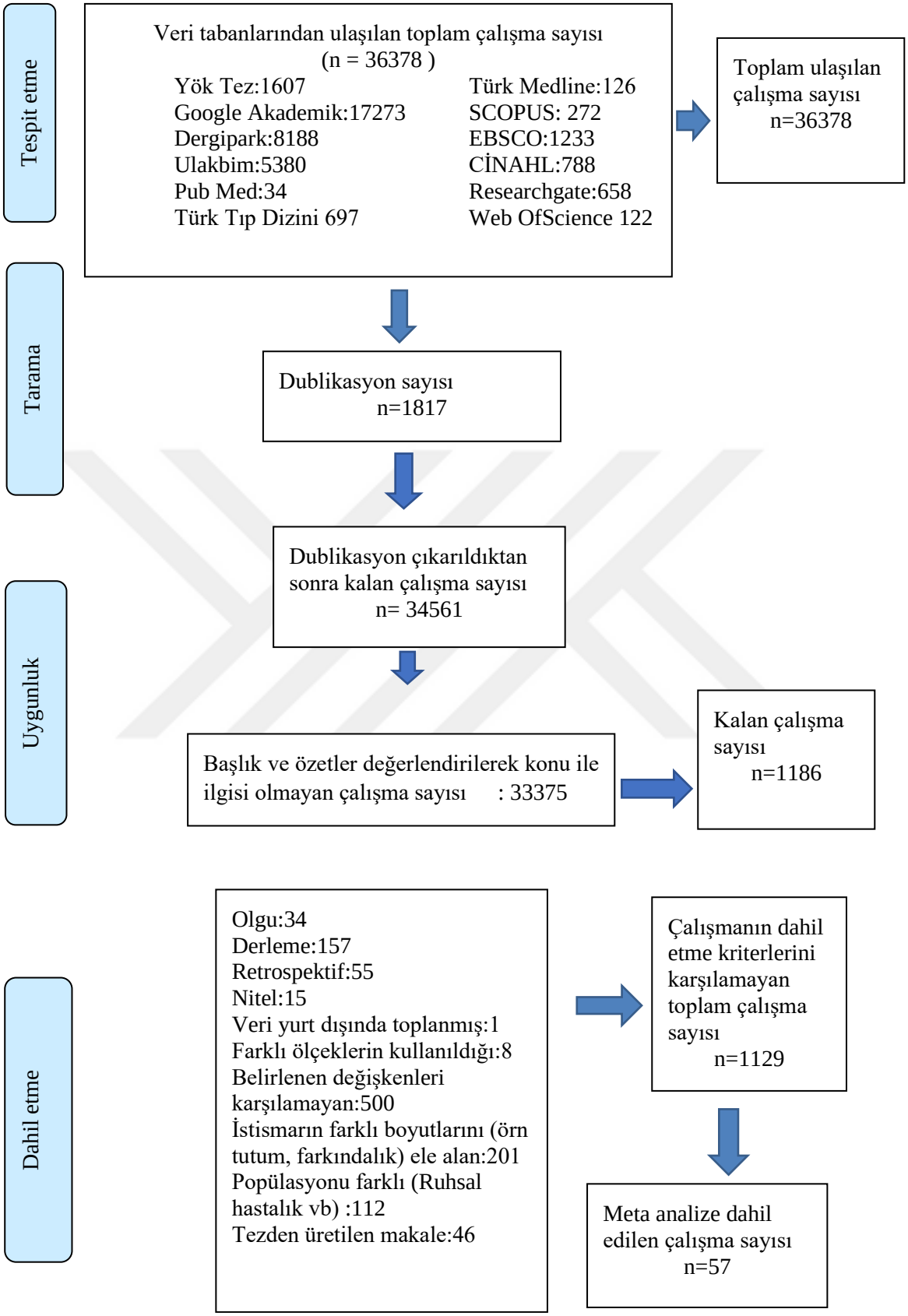
Araştırma sonuçlarını etkileyen önemli faktörlerden biri de yayın yanlılığıdır. Yayın yanlılığının başlıca nedenleri, sadece belirli bir sonuca odaklanılarak ya da sadece belirli dar bir tarama ile elde edilen çalışmaların meta analize dahil edilmesidir (Dinçer, 2014:21). Ayrıca, yayın yanlılığının tespiti için istatistiksel olmayan ve görsel yorumlamaya dayanan huni grafiği (funnel plot) yorumlanmaktadır. Huni grafiği bir saçılma grafiği olup etki büyüklükleri ile örneklem büyüklüklerinin oluşturdukları noktaların saçılmasına göre yayın yanlılığı hakkında bilgi vermektedir. Fakat huni grafiği yorum yapmak için yeterli değildir. Bu nedenle, istatistiksel analizler olan Begg ve Mazumdar Sıra Korelasyonu, Egger regresyon analizi, Duval ve Tweedie kırpma ve doldurma yöntemi hesaplamaları sayesinde yayın yanlılığının tespiti sağlanmaktadır (Bakioğlu ve Özcan, 2016: 203,214).

3.8. Raporlama

Bu çalışmanın raporlanmasında sistematik derleme ve meta analizler için kullanılan bir protokol olan " Preferred Reporting Items for Systematic Rewiews and Meta Analyses (PRISMA)" yazım rehberi kullanılmıştır (Moher, Liberati, Tetzlaff, Altman, 2009). PRISMA'nın kontrol listesinin Türkçe çevirisi Aşık ve Özen tarafından yapılmıştır (Aşık ve Özen, 2019).

3.9. Araştırmanın Etik Yönü

Bu araştırma bir meta analiz çalışması olup, kaynak gösterilerek literatürde yayınlanan çalışmalara dayalıdır. İnsanlar ve hayvanlar üzerinde doğrudan bir etki içermemektedir. Bu nedenle izin ve etik kurul onayı alınması gerekmemektedir.



Şekil 3.2. Prisma akış diyagramı

4. BULGULAR

Bu bölümde, meta analize dahil edilen çalışmaların yayın türü, çalışma popülasyonu, yayın yılı, çalışmaların yapıldığı üniversite türü ve enstitüye yönelik betimleyici bilgilerin yanı sıra, cinsiyet ve eğitim değişkenine yönelik orman grafikleri, yayın yanlılığı analizleri, heterojenlik testi, alt grup analizleri ve moderatör değişkenlere yönelik bulgulara yer verilmiştir.

Araştırma kapsamında Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ), çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmali; Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) ise çocukluk döneminde maruz kalınan istismarı değerlendirmektedir. Ölçeklerin biri istismar ve ihmali diğeri ise sadece istismarı değerlendirdiği için veri seti ayrı ayrı oluşturulmuştur. Araştırma kapsamında cinsiyet değişkeni için Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeği (ÇÇTÖ) nin kullanıldığı 43 çalışma ve Çocukluk Örselenme Yaşantıları Ölçeği (ÇÖYÖ) nün kullanıldığı 14 çalışma meta analize dahil edilmiştir.

Araştırma kapsamında eğitim değişkeni olarak ÇÇTÖ' nün kullanıldığı çalışmalardaki veriler doğrultusunda 11 çalışmanın etki büyüklüğü analiz edilmiştir ancak ÇÖYÖ 'nün kullanıldığı çalışmalarda eğitim kademesine yönelik sadece 1 çalışma olmasından dolayı etki büyüklüğü değerlendirilememiştir.

4.1. Çalışmaya Ait Betimleyici Bulgular

Çalışmaların betimleyici özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları Çizelge 4.1. 'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.1. Meta analize dahil edilen çalışmalara ilişkin betimleyici bulgular

	ÇÇTÖ		*ÇÖYÖ*	
	Frekans	%	Frekans	%
Çalışmaların Yayın Türü				
Makale	3	6,97	2	14,28
Yüksek lisans tezi	39	90,69	11	78,57
Doktora tezi	1	2,32	1	7,14
Toplam	43	100	14	100
Çalışmaların Popülasyon Grubu				
Ortaokul öğrencileri	0	0	1	7,14
Lise öğrencileri	0	0	1	7,14
Üniversite öğrencileri	27	62,79	7	50,00
Yetişkinler	16	37,20	5	35,71
Toplam	43	100	14	100
Çalışmaların Yayın Yılı				
2006	0	0	1	7,14
2009	0	0	1	7,14
2010	0	0	1	7,14
2011	0	0	1	7,14
2012	1	2,32	2	14,28
2014	1	2,32	0	0
2015	1	2,32	1	7,14
2016	4	9,30	1	7,14
2017	6	13,95	1	7,14
2018	11	25,58	1	7,14
2019	19	44,18	4	28,57
Toplam	43	100	14	100
Çalışmaların Yapıldığı Üniversite Türü				
Devlet	9	20,93	9	64,28
Özel	34	79,06	5	35,71
Toplam	43	100	14	100
Çalışmaların Yapıldığı Enstitü				
Sosyal Bilimler	33	76,74	8	57,14
Eğitim Bilimleri	2	4,65	3	21,42
Sağlık Bilimleri	4	9,30	1	7,14
Adli Tıp Enstitüsü	2	4,65	2	14,28
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	2	4,65	0	0
Toplam	43	100	14	100

4.2. Çalışmaların Özellikleri

Çizelge 4.2. Meta analize dahil edilen çalışmaların özellikleri

Yazar /yıl	Popülasyon grubu	Yayın türü	Ölçüm aracı	Örneklem hacmi	Araştırmanın yapıldığı üniversite türü
Abalı-2017	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	200	Özel
Akyıl-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	188	Özel
Arar-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	251	Özel
Aydın-2018	Yetişkin bireyler	Doktora	ÇÇTÖ	526	Devlet
Aydoğdu-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	498	Özel
Aytaç Alp-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	400	Devlet
Alsancak-2016	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	551	Devlet
Bahadır-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	500	Özel
Balli-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	300	Özel
Barak-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	733	Özel
Baylan-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	361	Özel
Bedirhanbeyoğlu-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	470	Özel
Birsel-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	100	Özel
Cillow-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	405	Özel
Çabuk-2015	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	413	Devlet
Çağatay-2014	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	425	Özel
Dede-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	505	Özel
Donat-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	146	Özel
Elçi-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	300	Özel
Gemici-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	200	Özel
Gülgör-2018	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	165	Özel
İygün-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	425	Özel
Kalkavan-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	183	Özel
Kandur-2016	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	100	Özel
Karayiğit-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	415	Özel
Kazaoğlu-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	589	Özel
Kılıç-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	388	Özel
Kourt-2011	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	281	Özel
Kurt-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	184	Özel
Kurutaş-2017	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	315	Devlet
Mansuroğlu-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	344	Devlet
Mayda-2017	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	296	Devlet
Mert vd. -2016	Üniversite öğrencileri	Makale	ÇÇTÖ	345	Devlet

Çizelge 4.2. (devam) Meta analize dahil edilen çalışmaların özellikleri

Yazar /yıl	Popülasyon grubu	Yayın türü	Ölçüm aracı	Örneklem hacmi	Araştırmanın yapıldığı üniversite türü
Özçevik-2019	Üniversite öğrencileri	Makale	ÇÇTÖ	118	Özel
Peker-2017	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	300	Özel
Solmaz-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	640	Devlet
Şimşek-2017	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	50	Özel
Tatar-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	437	Özel
Tozan-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	255	Özel
Turan-2018	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	149	Özel
Türk-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	181	Özel
Yenidünya-2017	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÇTÖ	192	Özel
Yöyen-2016	Üniversite öğrencileri	Makale	ÇÇTÖ	527	Özel
Açar-2018	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	100	Özel
Bora-2019	Yetişkin bireyler	Doktora	ÇÖYÖ	530	Devlet
Birlik-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	328	Özel
Çağlarırmak-2006	Ortaokul öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	300	Devlet
Çelik-2010	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	733	Devlet
Dülger-2019	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	498	Devlet
Erdem-2009	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	165	Devlet
Karadeniz-2016	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	425	Devlet
Korkut-2012	Lise öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	505	Devlet
Pekdoğan-2017	Üniversite öğrencileri	Makale	ÇÖYÖ	361	Devlet
Şirin-2019	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	470	Özel
Uçar-2015	Yetişkin bireyler	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	500	Özel
Zeren vd.2012	Üniversite öğrencileri	Makale	ÇÖYÖ	100	Devlet
Zerenoğlu-2011	Üniversite öğrencileri	Yüksek lisans	ÇÖYÖ	425	Devlet

4.3. ÇÇTÖ Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular

4.3.1. Çalışmaların ÇÇTÖ cinsiyet değişkeni etki büyüklüğü analizinin birleştirilmiş bulguları

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmalin cinsiyet değişkenine yönelik etki büyüklükleri, standart hata, %95 güven aralığına göre alt ve üst sınırları Çizelge 4.3'te verilmiştir.

Çizelge 4.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ cinsiyet) etki büyüklükleri

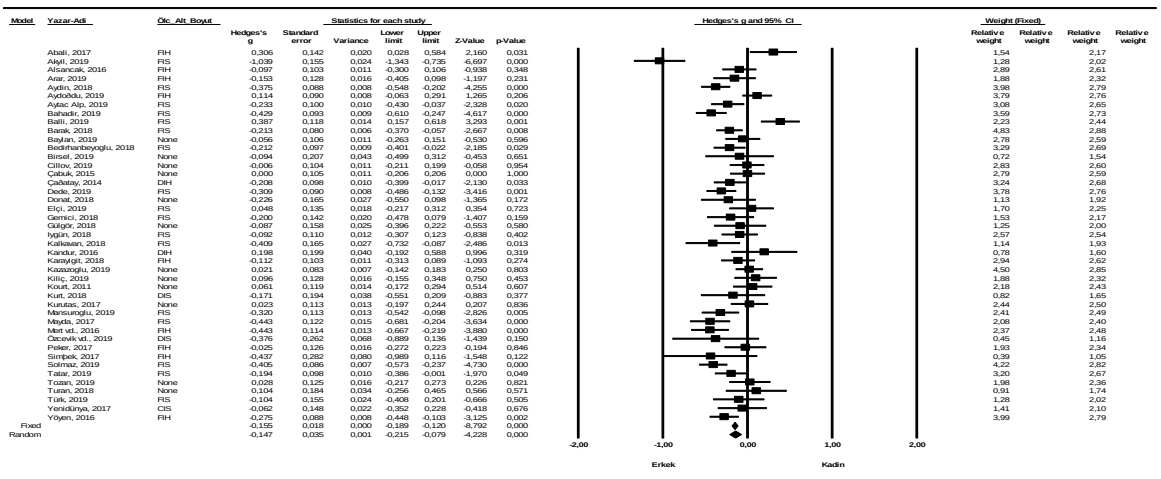
Çalışma adı	Etki büyüklüğü (g)	Standart hata	Varyans	Alt sınır	Üst sınır	Z-Değeri	p-Değeri	Örneklem sayısı K/E
Abalı,2017	0,306	0,142	0,020	0,028	0,584	2,160	0,031	100/100
Akyıl,2019	-1,039	0,155	0,024	-1,343	-0,735	-6,697	0,000	88/100
Alsancak,2016	-0,097	0,103	0,011	-0,300	0,106	-0,938	0,348	432/119
Arar,2019	-0,153	0,128	0,016	-0,405	0,098	-1,197	0,231	148/103
Aydın,2018	0,375	0,088	0,008	-0,548	-0,202	-4,255	0,000	286/240
Aydoğdu,2019	0,114	0,090	0,008	-0,063	0,291	1,265	0,206	281/217
Aytaç A.2019	-0,233	0,100	0,010	-0,430	-0,037	-2,328	0,020	208/192
Bahadır, 2019	-0,429	0,093	0,009	-0,610	-0,247	-4,617	0,000	308/192
Balli,2019	0,387	0,118	0,014	0,157	0,618	3,293	0,001	173/127
Barak,2018	-0,213	0,080	0,006	-0,370	-0,057	-2,667	0,008	506/227
Baylan,2019	-0,056	0,106	0,011	-0,263	0,151	-0,530	0,596	197/164
Bedirhanb.2018	-0,212	0,097	0,009	-0,401	-0,022	-2,185	0,029	306/164
Birsel,2019	-0,094	0,207	0,043	-0,499	0,312	-0,453	0,651	64/36
Cillov, 2019	-0,006	0,104	0,011	-0,211	0,199	-0,058	0,954	266/139
Çabuk,2015	0,000	0,105	0,011	-0,206	0,206	0,000	1,000	281/132
Çağatay,2014	-0,208	0,098	0,010	-0,399	-0,017	-2,130	0,033	190/235
Dede,2019	-0,309	0,090	0,008	-0,486	-0,132	-3,416	0,001	215/290
Donat,2018	-0,226	0,165	0,027	-0,550	0,098	-1,365	0,172	76/70
Elçi,2019	0,048	0,135	0,018	-0,217	0,312	0,354	0,723	228/72
Gemici,2018	-0,200	0,142	0,020	-0,478	0,079	-1,407	0,159	110/90
Gülgör,2018	-0,087	0,158	0,025	-0,396	0,222	-0,553	0,580	97/68
İygün,2018	-0,092	0,110	0,012	-0,307	0,123	-0,838	0,402	312/113
Kalkavan, 2018	-0,409	0,165	0,027	-0,732	-0,087	-2,486	0,013	131/52
Kandur,2016	0,196	0,199	0,040	-0,192	0,588	0,996	0,319	50/50
Karayiğit,2018	-0,112	0,103	0,011	-0,313	0,089	-1,093	0,274	147/268
Kazazoğlu,2019	0,021	0,083	0,007	-0,142	0,183	0,250	0,803	260/329
Kılıç,2019	0,096	0,128	0,016	-0,155	0,348	0,750	0,453	313/75
Kourt,2011	0,061	0,119	0,014	-0,172	0,294	0,514	0,607	141/140
Kurt,2018	-0,171	0,194	0,038	-0,551	0,209	-0,883	0,377	152/32
Kurutaş,2017	0,023	0,113	0,013	-0,197	0,244	0,207	0,836	164/151

Çizelge 4.3. (devam) Çalışmaların (ÇÇTÖ/ cinsiyet) etki büyüklükleri

Çalışma adı	Etki büyüklüğü (g)	Standart hata	Varyans	Alt sınır	Üst sınır	Z-Değeri	p-Değeri	Örneklem sayısı K/E
Mansuroğ.,2019	-0,320	0,113	0,013	-0,542	-0,098	-2,826	0,005	223/121
Mayda,2017	-0,443	0,122	0,015	-0,681	-0,204	-3,634	0,000	188/108
Mert vd.2016	-0,443	0,114	0,013	-0,667	-0,219	-3,880	0,000	226/119
Özçevik vd 2019	-0,376	0,262	0,068	-0,889	0,136	-1,439	0,150	101/17
Peker,2017	0,025	0,126	0,016	-0,272	0,223	-0,194	0,846	212/88
Solmaz,2019	-0,405	0,086	0,007	-0,573	-0,237	-4,730	0,000	437/203
Şimşek,2017	-0,437	0,282	0,080	-0,989	0,116	-1,548	0,122	26/24
Tatar,2019	-0,194	0,098	0,010	-0,386	-0,001	-1,970	0,049	268/169
Tozan,2019	0,028	0,125	0,016	-0,217	0,273	0,226	0,821	128/127
Turan,2018	0,104	0,184	0,034	-0,256	0,465	0,566	0,571	109/40
Türk,2019	-0,1040	0,155	0,024	-0,408	0,201	-0,666	0,505	118/63
Yenidüny,2017	-0,062	0,148	0,022	-0,362	0,228	-0,418	0,676	119/73
Yöyen,2018	-0,275	0,088	0,008	-0,448	-0,103	-3,125	0,002	303/227
Rastgele etkiler modeli	-0,147	0,035	0,001	-0,215	-0,079	-4,228	0,000	8688/5666 Toplam:14354

Çizelge 4.3'te ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine yönelik meta analize dahil edilen her bir çalışmanın Hedges's g etki büyüklüğü, standart hata, %95 güven aralığına göre etki büyüklüklerinin alt ve üst sınırları, çalışmanın genel etki büyüklüğü ile her bir çalışmanın ağırlıklarını içermektedir. Çalışmaların rastgele etkiler modeline göre genel etki büyüklüğü -0,147 ve p değeri 0,000 'dir. Araştırma kapsamında 43 çalışmaya ilişkin orman grafiği Çizelge 4.4'te verilmiştir.

Çizelge 4.4. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) orman grafiği



Bu meta analizde incelenen 43 çalışmada çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmalin cinsiyet değişkenine etkisine yönelik sonuçlar bildirilmiştir. Orman grafiğinde yer alan çalışmalardan pozitif yönde değer alanlar kadın cinsiyeti lehine, negatif yönde değer alanlar ise erkek cinsiyeti lehine olduğu anlamına gelmektedir. Meta analize dahil edilen 43 çalışmadan 25 çalışmanın negatif etki büyüklüğüne, 18 çalışmanın ise pozitif etki büyüklüğüne sahip olduğu, en küçük etki büyüklüğü değerinin -1.039 ve en büyük etki büyüklüğü değerinin 0,387 olduğu saptanmıştır.

4.3.2. Çalışmaların (ÇÇTÖ) toplam etki büyüklükleri ve heterojenlik testi bulguları

Çizelge 4.5. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) heterojenlik testi

Model	Etki büyüklüğü ve 95% güven aralığı						Homojenlik			
	Çalışma sayısı	Etki Büyüklüğü	Standart hata	Varyans	Alt Sınır	Üst sınır	Z-değeri	Q-değeri	df (Q)	I^2
Sabit etkiler	43	-0,155	0,018	0,000	-0,189	-0,120	-8,792	153,220	42	72,588
Rastgele etkiler	43	-0,147	0,035	0,001	- 0,215	-0,079	-4,228			

ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre araştırmaya dahil edilen çalışmalara ait genel etki büyüklüğü değeri rastgele etkiler modeline göre, -0,147 olarak hesaplanmıştır (Çizelge 4.5) Bu bulgularına göre cinsiyetler arasında anlamlı farklılık olduğu, bu etkinin erkek cinsiyeti lehine ve Thalheimer ve Cook (2003) tarafından belirlenen düzey sınıflamasına göre önemsiz düzeyde olduğu saptanmıştır.

İstatistiksel anlamlılık Z testine göre hesaplandığında Z= -4,228 olarak belirlenmiştir. Ulaşılan sonucun p=0,000 ile istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir.

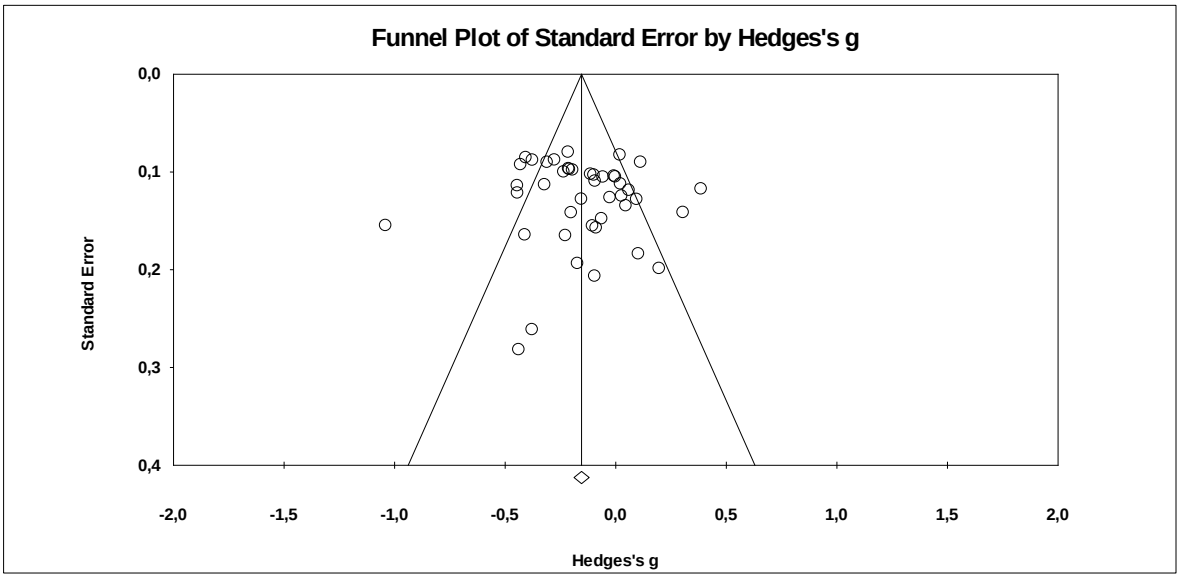
Homojenlik testi Q istatistiği için 153,220 olarak hesaplanmıştır. x^2 tablosundan %95 anlamlılık düzeyinde 42 serbestlik derecesi değeri 26,509 olarak bulunmuştur. Q istatistik değeri (Q=153.220) 42 serbestlik derecesi ile ki kare dağılımının kritik değerini (x^2 0,95=26,509) aştığı için etki büyüklüklerinin dağılımına ait homojenliğin yokluk hipotezi sabit etkiler modelinde reddedilmiştir. Yani etki büyüklükleri dağılımının heterojen bir özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Q istatistiğinin tamamlayıcısı olarak geliştirilen I^2 heterojenliğe yönelik daha net sonuçlar ortaya koymaktadır. I^2 etki büyüklüğüne ilişkin toplam varyansın oranını göstermektedir. I^2 istatistiği Q istatistiğinin aksine çalışma sayısından etkilenmemektedir. I^2' nin yorumlanmasında ise %25 düşük düzeyde heterojenliği, %50 orta düzeyde heterojenliği, %75 yüksek düzeyde heterojenliği göstermektedir (Cooper, Hedges ve Valentine, 2009). Çalışmanın I^2 değeri %72,588 ile orta düzeyde heterojen olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada, analize dahil edilen bireysel çalışmaların örneklem grubu, yaş aralığı, çalışmaların yapıldığı yıllar ve çalışmaların yayın türü bakımından farklılaştığı ve aynı evren parametresine sahip olmadığı yani heterojen bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle genel etki büyüklüğü değerinin rastgele etkiler modeli olarak kullanılmasına, analiz öncesinde karar verilmiştir. Heterojenlik testi, çalışmalara ait etki büyüklükleri arasında heterojenliğin olup olmadığını değerlendirmek, heterojenlik bulunması durumunda araştırma sonuçlarını etkileyebilecek moderatör değişkenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

4.3.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ) yayın yanlılığına ilişkin bulgular

Çalışmada yayın yanlılığının olup olmadığı, Huni saçılım grafiği, Egger Regresyon Analizi, Classic Fail Safe N ve Begg Mazumdar Rank Korelasyon Analizleri ile değerlendirilmiştir.



Şekil 4.1. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) huni saçılım grafiği

Yayın yanlılığını gösteren önemli yöntemlerden biri de huni grafiğidir. Şekil 4.1. incelendiğinde çalışmaların yoğunlukla üst bölümde toplandığı ve birleştirilmiş etki büyüklüğünü gösteren dikey dizginin her iki yanına neredeyse simetrik bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu grafik yayın yanlılığının olmadığını göstermektedir. Ancak yayın yanlılığını sadece huni diyagramına bakarak değerlendirmek sübjektif olacağından yayın yanlılığı analizleri ile birlikte değerlendirilmelidir.

Çizelge 4.6. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yayın yanlılığı analizleri

Claasic Fail Safe N Testi Analiz Bulguları	
Gözlemlenen çalışmaların Z değeri	-8,22655
Gözlemlenen çalışmaların p değeri	0,00000
Alfa	0,05000
Kuyruklar	2,00000
Alfa için Z	1,95996
Gözlemlenen çalışma sayısı	43,00000
P değerini alfaya getirecek eksik çalışmaların sayısı	715,00000
Egger 'in Regresyon Testi Analizi Bulguları	
Kesme noktası	0,59459
Standart hata	1,13066
%95 alt limit (2-kuyruklu)	-1,68882
%95 üst limit (2-kuyruklu)	2,87799
T değeri	0,52588
Df	41,00000
P değeri (tek kuyruklu)	0,30090
P değeri (çift kuyruklu)	0,60181
Bagg ve Mazumdar Sıra Korelasyonu Testi Analiz Bulguları	
Tau	0,09524
Tau için Z değeri	0,90003
P değeri (tek kuyruklu)	0,18405
P değeri (çift kuyruklu)	0,36811

Klasik güvenli N analizinde (Classic fail safe N) p değeri alfa değerinden küçüktür (p=0,000 alfa= 0,0059). Meta analiz bulgularının geçersiz sayılabilmesi yani p değerinin 0.05' i aşması için literatürde en az 715 adet anlamlı olmayan çalışma olması öngörülmektedir.

Egger yöntemine göre yapılan yayın yanlılığı analizine göre; kesme noktası 0,59459, %95 güven aralığı (-1,68882, 2,87799), t=0,52588, df=41 ve iki yönlü p değeri 0,60188'dir.

Yayın yanlılığına ilişkin olarak yapılan bir diğer analiz olan Begg Mazumdar Sıra Korelasyonu analizine göre iki kuyruklu p değeri 0,36811 olarak belirlenmiştir.

4.3.4. Çalışmaların (ÇÇTÖ) cinsiyet değişkenine yönelik moderatör bulguları

Analize dahil edilen (ÇÇTÖ) cinsiyet değişkenine yönelik çalışmaların ölçek alt boyutlarına ilişkin alt grup analizi, yayın türü ve çalışma popülasyonuna yönelik moderatör sonuçları verilmiştir.

Çizelge 4.7. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) moderatör bulguları

Ölçek Alt Boyutları	*Çalışma sayısı*	*Etki büyüklüğü*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst sınır*	*Z değeri*	*P değeri*
Fiziksel istismar	17	-0,262	0,049	0,002	-0,358	-0,167	-5,396	0,000
Duygusal istismar	2	0,254	0,197	0,039	-0,639	0,131	-1,292	0,196
Cinsel istismar	1	-0,062	0,222	0,049	-0,497	0,373	-0,279	0,780
Fiziksel ihmal	9	-0,108	0,069	0,005	-0,243	0,027	-1,574	0,116
Duygusal ihmal	2	-0,064	0,154	0,024	-0,366	0,238	-0,414	0,679
None	12	-0,006	0,061	0,004	0,125	0,113	-0,093	0,926
TOPLAM	*43*	*-0,127*	*0,069*	*0,005*	*-0,262*	*0,007*	*-1,851*	*0,064*
			Yayın türü					
Doktora	1	-0,375	0,203	0,041	-0,774	0,023	-1,846	0,065
Makale	3	-0,358	0,134	0,018	-0,621	-0,095	-2,668	0,008
Yüksek lisans	39	-0,125	0,036	0,001	-0,195	-0,055	-3,490	0,000
TOPLAM	*43*	*-0,240*	*0,108*	*0,012*	*-0,452*	*-0,029*	*-2,232*	*0,026*
			Çalışma popülasyonu					
Üniversite öğrencisi	27	-0,183	0,042	0,002	-0,264	-0,101	-4,384	0,000
Yetişkin bireyler	16	-0,078	0,058	0,003	-0,191	0,035	-1,353	0,176
TOPLAM	*43*	*-0,138*	*0,052*	*0,003*	*-0,239*	*-0,036*	*-2,662*	*0,008*

Ölçek alt boyutlarına ilişkin yapılan alt grup analizi sonuçlarına göre etki büyüklüğünün farklılaşmadığı (P=0,064) saptanmıştır.

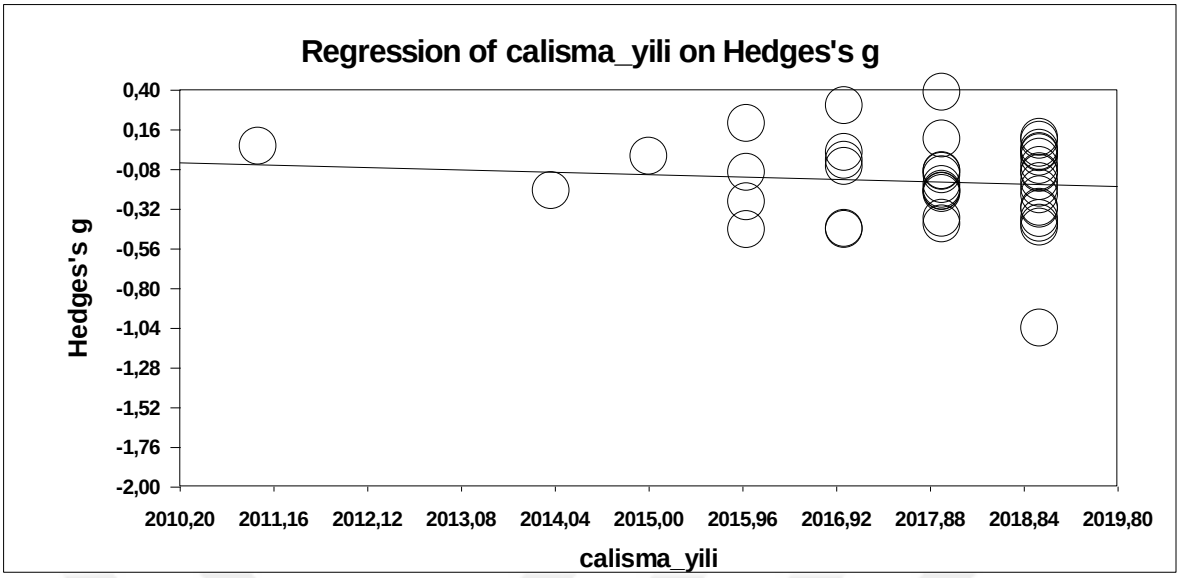
Çalışmaların yayın türü (p=0,026) ile ilgili moderatör değişkenine yönelik etki büyüklüğünde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılaşma saptanmıştır (p<0,05).

Yayın türü makale olan üç çalışmanın etki büyüklüğünün -0,358; yayın türü yüksek lisans olan 39 çalışmanın etki büyüklüğünün -0,125 ve yayın türü doktora olan 1 çalışmanın etki büyüklüğünün -0,375 olduğu ve çalışmaların yayın türünün, ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre etki büyüklüğünü değiştirdiği saptanmıştır ($p<0,05$).

Çalışma popülasyonu ($p=0,008$) ile ilgili moderatör değişkenine yönelik etki büyüklüğünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma bulunmuştur ($p<0,05$). Çalışma popülasyonu üniversite öğrencileri olan 27 çalışmanın etki büyüklüğünün -0,183; çalışma popülasyonu yetişkin bireyler olan 16 çalışmanın etki büyüklüğü -0,078 olduğu ve çalışma popülasyonunun, ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre etki büyüklüğünü değiştirdiği saptanmıştır ($p<0,05$).

4.3.5. Moderatör değişkenlerin etkisini belirlemek için yapılan metaregresyon bulguları

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmalin cinsiyete etkisi üzerinde etkili olabilecek bazı moderatör değişkenler meta regresyon analizi ile incelenmiştir. Metaregresyon yapılarak incelenen moderatör değişkenler, çalışmaların yayın yılı ve yaş olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, analize dahil edilen çalışmalar incelenmiş, katılımcıların yaşları, çalışmadaki veriler doğrultusunda her bir çalışma için ağırlıklandırılmıştır.



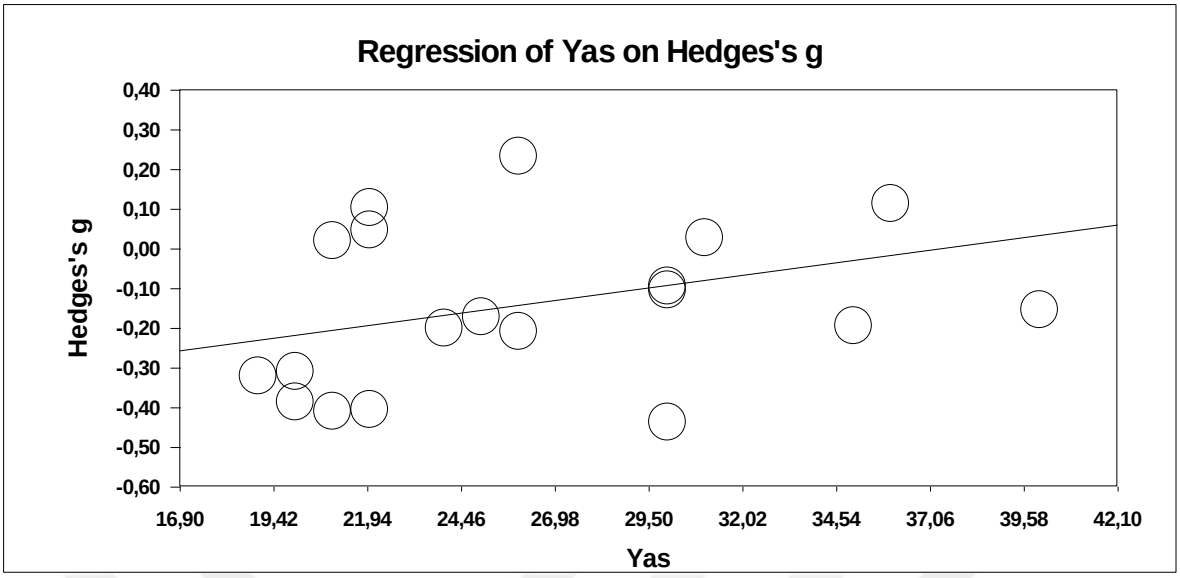
Şekil 4.2. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon tablosu

Çizelge 4.8. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon bulguları

Değişken	B	S.H.	%95 CI		Z	2-yönlü p değeri
			Alt sınır	Üst sınır		
Intercept	29,95834	21,40566	-11,99598	71,91265	1,39955	0,16165
çalışma yılı	-0,01492	0,01061	-0,03572	0,00587	-1,40677	0,15949

Q = 1,97901, df =1 , p = 0,15949 B= Regresyon katsayısı, S.H.= Standart Hata, CI= Güven Aralığı

Çalışmaların yayın yılı moderatör değişkeni ile yapılan metaregresyon sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Q=1,97901, df=1, p=0,15949).



Şekil 4.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon tablosu

Çizelge 4.9. Çalışmaların (ÇÇTÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon bulgusu

Değişken	B	S.H.	%95 CI		Z	2-yönlü p değeri
			Alt sınır	Üst sınır		
Intercept	-0,47031	0,11214	-0,69010	-0,25051	-4,19388	0,00003
Yaş	0,01258	0,00422	0,00431	0,02086	2,98086	0,00287

Q = 8,88554 df = 1, p = 0,00287 B= Regresyon katsayısı, S.H.= Standart Hata, CI= Güven Aralığı

Yaş moderatör değişkeni ile yapılan metaregresyon sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (Q=8,88554, df=1, p= 0,00287).

4.4. ÇÖYÖ Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulgular

4.4.1. Çalışmaların ÇÖYÖ cinsiyet değişkeni etki büyüklüğü analizinin birleştirilmiş bulguları

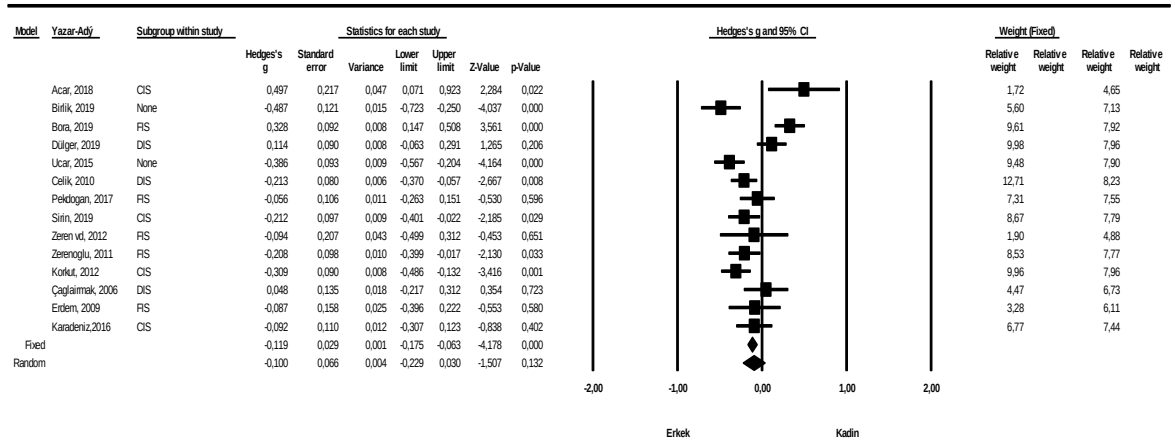
Çocukluk döneminde maruz kalınan istismarın cinsiyet değişkenine yönelik etki büyüklükleri, standart hata, %95 güven aralığına göre alt ve üst sınırları Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.10. Çalışmaların (ÇÖYÖ/ cinsiyet) etki büyüklükleri

Çalışma adı	*Etki büyüklüğü (g)*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst Sınır*	*Z-Değeri*	*p-Değeri*	*Örneklem sayısı K/E*
Acar, 2018	0,497	0,217	0,047	0,071	0,923	2,284	0,022	69/31
Birlik,2019	-0,487	0,121	0,015	-0,723	-0,250	-4,037	0,000	226/102
Bora,2019	0,328	0,092	0,008	0,147	0,508	3,561	0,000	349/181
Dülger, 2019	0,114	0,090	0,008	-0,063	0,291	1,265	0,206	281/217
Uçar, 2015	-0,386	0,093	0,009	-0,567	-0,204	-4,164	0,000	308/192
Çelik,2010	-0,213	0,080	0,006	-0,370	-0,057	-2,667	0,008	506/227
Pekdoğan, 2017	-0,056	0,106	0,011	-0,263	0,151	-0,530	0,596	197/164
Şirin,2019	-0,212	0,097	0,009	-0,401	-0,022	-2,185	0,029	306/164
Zeren vd.2012	-0,094	0,207	0,043	-0,499	0,312	-0,453	0,651	64/36
Zerenoğlu ,2011	-0,208	0,098	0,010	-0,399	-0,017	-2130	0,033	190/235
Korkut,2012	-0,309	0,090	0,008	-0,486	-0,132	-3,416	0,001	215/290
Çağlarmak,2006	0,048	0,135	0,018	-0,217	0,312	0,354	0,723	228/72
Erdem,2009	-0,087	0,158	0,025	-0,396	0,222	-0,553	0,580	97/68
Karadeniz,2016	-0,092	0,110	0,012	-0,307	0,123	-0,838	0,402	312/113
Rastgele etkiler	-0,100	0,066	0,004	-0,229	0,030	-1,507	0,132	3348/2092 Toplam: 5440

Çizelge 4.10 ÇÖYÖ cinsiyet değişkenine yönelik meta analize dahil edilen her bir çalışmanın Hedges's g etki büyüklüğü, standart hata, %95 güven aralığına göre etki büyüklüklerinin alt ve üst sınırları, çalışmanın genel etki büyüklüğü ile her bir çalışmanın ağırlıklarını içermektedir. Çalışmaların rastgele etkiler modeline göre genel etki büyüklüğü -0,100 ve p değeri 0,132 'dir. Araştırma kapsamında 14 çalışmaya ilişkin orman grafiği Çizelge 4.11'de verilmiştir.

Çizelge 4.11. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) orman grafiği



Bu meta analizde incelenen 14 çalışmada çocukluk döneminde maruz kalınan istismarın cinsiyet değişkenine etkisine yönelik sonuçlar bildirilmiştir. Orman grafiğinde yer alan çalışmalardan pozitif yönde değer alanlar kadın cinsiyeti lehine, negatif yönde değer alanlar ise erkek cinsiyeti lehine olduğu anlamına gelmektedir. Meta analize dahil edilen 14 çalışmadan 10 çalışmanın negatif etki büyülüğüne, 4 çalışmanın ise pozitif etki büyüklüğüne sahip olduğu, en küçük etki büyüklüğü değerinin -0,487 ve en büyük etki büyüklüğü değerinin 0,497 olduğu belirlenmiştir.

4.4.2. Çalışmaların (ÇÖYÖ) toplam etki büyüklükleri ve heterojenlik testi bulguları

Çizelge 4.12. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) heterojenlik testi

Model	Etki büyüklüğü ve 95% güven aralığı							Homojenlik		
	Çalışma sayısı	Etki Büyüklüğü	Standart hata	Varyans	Alt Sınır	Üst sınır	Z-değeri	Q-değeri	df (Q)	I^2
Sabit etkiler	14	-0,119	0,029	0,001	-0,175	-0,063	-4,178	65,386	13	80,118
Rastgele etkiler	14	-0,100	0,066	0,004	- 0,229	0,030	-1,507			

ÇÖYÖ cinsiyet değişkenine göre araştırmaya dahil edilen çalışmalara ait genel etki büyüklüğü değeri rastgele etkiler modeline göre -0,100 olarak hesaplanmıştır. İstatistiksel

anlamlılık Z testine göre hesaplandığında Z= -1,507 olarak belirlenmiştir. Ulaşılan sonucun p=0,132 ile istatistiksel anlamlılığa sahip olmadığı belirlenmiştir.

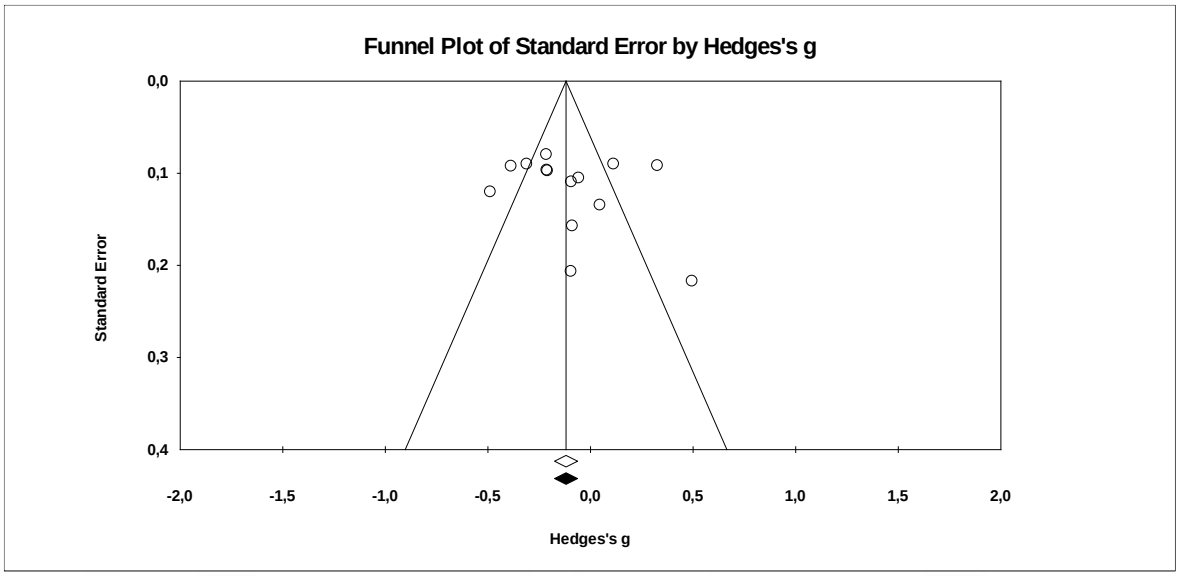
Homojenlik testi Q istatistiği için 65.386 olarak hesaplanmıştır. x^2 tablosundan %95 anlamlılık düzeyinde 13 serbestlik derecesi değeri 5,89 olarak bulunmuştur. Q istatistik değeri (Q=65.386) 13 serbestlik derecesi ile ki kare dağılımının kritik değerini (x^2 0,95=5,89) aştığı için etki büyüklüklerinin dağılımına ait homojenliğin yokluk hipotezi sabit etkiler modelinde reddedilmiştir. Yani etki büyüklükleri dağılımının heterojen bir özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Q istatistiğinin tamamlayıcısı olarak geliştirilen I^2 heterojenliğe yönelik daha net sonuçlar ortaya koymaktadır. I^2 etki büyüklüğüne ilişkin toplam varyansın oranını göstermektedir. I^2 istatistiği Q istatistiğinin aksine çalışma sayısından etkilenmemektedir. I^2' nin yorumlanmasında ise %25 düşük düzeyde heterojenliği, %50 orta düzeyde heterojenliği, %75 yüksek düzeyde heterojenliği göstermektedir (Cooper ve diğerleri, 2009). Çalışmada I^2 değeri % 80,118 ile yüksek düzeyde heterojenliğin olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada, analize dahil edilen bireysel çalışmaların örneklem grubu, yaş aralığı, çalışmaların yapıldığı yıllar ve çalışmaların yayın türü bakımından farklılaştığı ve aynı evren parametresine sahip olmadığı yani heterojen bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle genel etki büyüklüğü değerinin rastgele etkiler modeli olarak kullanılmasına, analiz öncesinde karar verilmiştir. Heterojenlik testi, çalışmalara ait etki büyüklükleri arasında heterojenliğin olup olmadığını değerlendirmek, heterojenlik bulunması durumunda araştırma sonuçlarını etkileyebilecek moderatör değişkenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

4.4.3. Çalışmaların (ÇÖYÖ) yayın yanlılığına ilişkin bulgular

Çalışmada yayın yanlılığının olup olmadığı, Huni saçılım grafiği, Egger Regresyon Analizi, Classic Fail Safe N ve Begg Mazumdar Rank Korelasyon Analizleri ile değerlendirilmiştir



Şekil 4.4. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) huni saçılım grafiği

Yayın yanlılığını gösteren önemli yöntemlerden biri de huni grafiğidir. Şekil 4.4. incelendiğinde çalışmaların yoğunlukla üst bölümde toplandığı ve birleştirilmiş etki büyüklüğünü gösteren dikey dizginin her iki yanına neredeyse simetrik bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu grafik yayın yanlılığının olmadığını göstermektedir. Ancak yayın yanlılığını sadece huni diyagramına bakarak değerlendirmek sübjektif olacağından dolayı yayın yanlılığı analizleri ile birlikte değerlendirilmelidir

Çizelge 4.13. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yanlılığı analizleri

Claasic Fail Safe N Testi Analiz Bulguları	
Gözlemlenen çalışmaların Z değeri	-3,61008
Gözlemlenen çalışmaların p değeri	0,00031
Alfa	0,05000
Kuyruklar	2,00000
Alfa için Z	1,95996
Gözlemlenen çalışma sayısı	14,00000
P değerini alfaya getirecek eksik çalışmaların sayısı	34,00000
Egger 'in Regresyon Testi Analizi Bulguları	
Kesme noktası	1,83293
Standart hata	2,42349
%95 alt limit (2-kuyruklu)	-3,44741
%95 üst limit (2-kuyruklu)	7,11327
T değeri	0,75632
Df	12,00000
P değeri (tek kuyruklu)	0,23202
P değeri (çift kuyruklu)	0,46405

Çizelge 4.13. (devam) Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yanlılığı analizleri

Bagg ve Mazumdar Sıra Korelasyonu Testi Analiz Bulguları	
Tau	0,15385
Tau için Z değeri	0,76643
P değeri (tek kuyruklu)	0,22171
P değeri (çift kuyruklu)	0,44342

Klasik güvenli N analizinde (Classic fail safe N) p değeri alfa değerinden küçüktür (p=0,05000 alfa= 0,00031). Meta analiz bulgularının geçersiz sayılabilmesi yani p değerinin 0.05 i aşması için literatürde en az 34 adet anlamlı olmayan çalışma olması öngörülmektedir.

Egger yöntemine göre yapılan yayın yanlılığı analizine göre; kesme noktası 1,83293, %95 güven aralığı (-3,44741; 7,11327), t=0,75632, df=12 ve iki yönlü p değeri 0,46405'dir.

Yayın yanlılığına ilişkin olarak yapılan bir diğer analiz olan Begg Mazumdar Sıra Korelasyonu analizine göre iki kuyruklu p değeri 0,44342 olarak belirlenmiştir.

4.4.4. Çalışmaların (ÇÖYÖ) cinsiyet değişkenine yönelik moderatör sonuçları

Analize dahil edilen (ÇÖYÖ) cinsiyet değişkenine yönelik çalışmaların ölçek alt boyutlarına ilişkin alt grup analizi, yayın türü ve çalışma popülasyonuna yönelik moderatör bulguları verilmiştir.

Çizelge 4.14. Çalışmaların (ÇÖYÖ/ cinsiyet) moderatör bulguları

Ölçek Alt Boyutları	*Çalışma sayısı*	*Etki büyüklüğü*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst sınır*	*Z değeri*	*P değeri*
Fiziksel istismar	5	-0,011	0,102	0,010	-0,211	0,190	-0,103	0,918
Duygusal istismar	3	-0,024	0,124	0,015	-0,267	0,218	-0,196	0,845
Cinsel istismar	4	-0,098	0,113	0,013	-0,320	0,123	-0,870	0,384
None	2	-0,433	0,153	0,023	-0,733	-0,133	-2,825	0,005
Toplam	*14*	*-0,124*	*0,098*	*0,010*	*-0,316*	*0,069*	*-1,259*	*0,208*

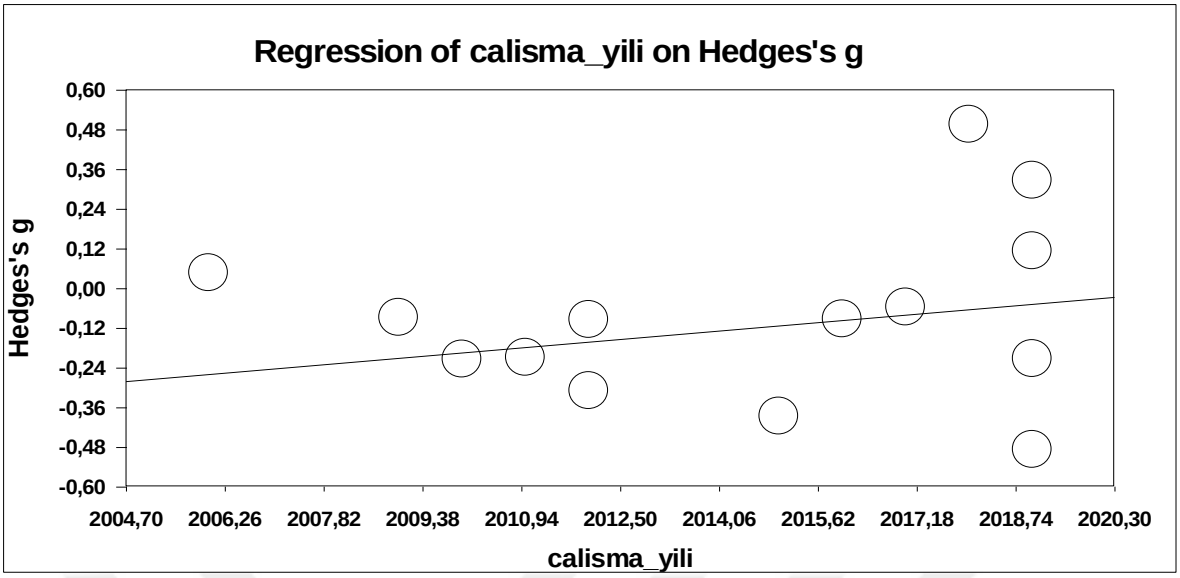
Çizelge 4.14. (devam) Çalışmaların (ÇÖYÖ/ cinsiyet) moderatör bulguları

Ölçek Alt Boyutları	*Çalışma sayısı*	*Etki büyüklüğü*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst sınır*	*Z değeri*	*P değeri*
			Yayın türü					
Doktora	1	0,328	0,194	0,038	-0,052	0,707	1,691	0,091
Makale	2	-0,069	0,161	0,026	-0,384	0,245	-0,432	0,665
Yüksek lisans	11	-0,153	0,062	0,004	-0,275	0,032	-2,470	0,014
Toplam	*14*	*-0,005*	*0,142*	*0,020*	*-0,284*	*0,274*	*-0,036*	*0,971*
			Çalışma popülasyonu					
Ortaokul öğrencisi	1	0,048	0,269	0,072	-0,479	0,574	0,178	0,859
Lise öğrencisi	1	-0,309	0,249	0,062	-0,797	0,180	-1,239	0,215
Üniversite öğrencisi	7	-0,142	0,099	0,010	-0,337	0,052	-1,436	0,151
Yetişkin bireyler	5	-0,118	0,117	0,014	-0,248	0,212	-0,150	0,881
Toplam	*14*	*-0,098*	*0,083*	*0,007*	*-0,260*	*0,065*	*-1,179*	*0,238*

Ölçek alt boyutlarına ilişkin yapılan alt grup analizi (p=0,208) yayın türü (p=0,971) ve popülasyon grubuna (p=0,238) yönelik yapılan moderatör sonuçlarına göre çalışmaların etki büyüklüklerinin farklılaşmadığı saptanmıştır.

4.4.5. Moderatör değişkenlerin etkisini belirlemek için yapılan metaregresyon bulguları

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismarın cinsiyet üzerinde etkisi olabilecek bazı moderatör değişkenler meta regresyon yapılarak incelenmiştir. Metaregresyon yapılarak incelenen moderatör değişkenler ise çalışmaların yayın yılı ve yaş olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, analize dahil edilen çalışmalar incelenmiş, katılımcıların yaşları, çalışmadaki veriler doğrultusunda her bir çalışma için ağırlıklandırılmıştır.



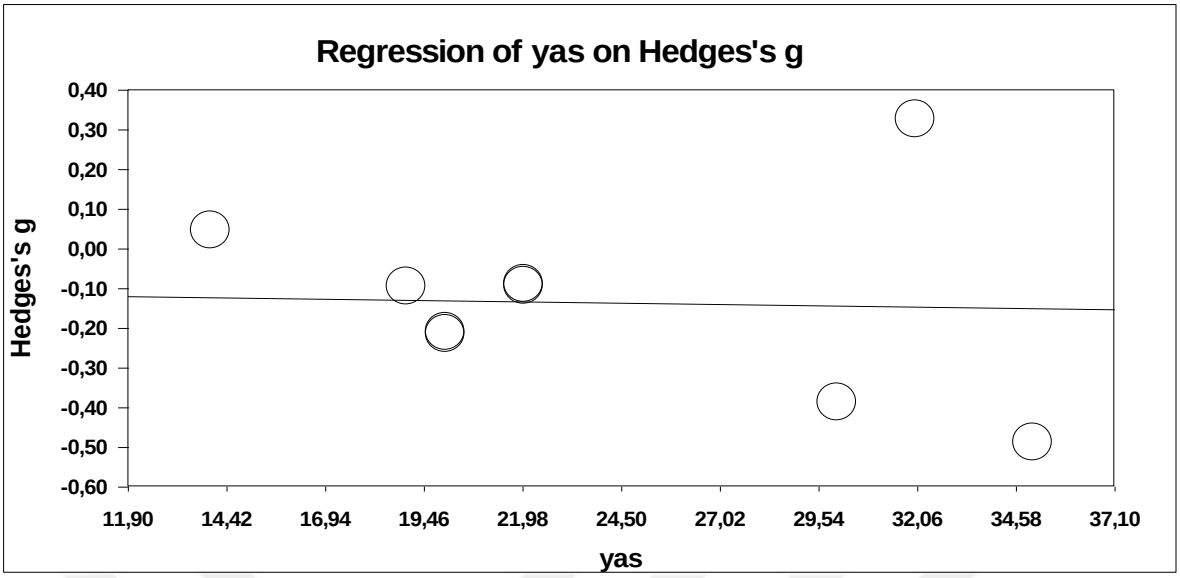
Şekil 4.5. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon tablosu

Çizelge 4.15. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yayın yılına ilişkin metaregresyon bulguları

Değişken	B	S.H.	%95 CI		Z	2-yönlü p değeri
			Alt sınır	Üst sınır		
Intercept	-32,99908	14,25579	-60,93991	-5,05825	-2,31478	0,02062
Çalışma yılı	0,01632	0,00708	0,00245	0,03019	2,30643	0,02109

Q = 5,31962, df = 1, p = 0,02109 B= Regresyon katsayısı, S.H.= Standart Hata, CI= Güven Aralığı

Çalışma yılı moderatör değişkeni ile yapılan metaregresyon sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (Q=5,31962, df=1, p= 0,02109).



Şekil 4.6. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon tablosu

Çizelge 4.16. Çalışmaların (ÇÖYÖ/cinsiyet) yaşa ilişkin metaregresyon bulguları

Değişken	B	S.H.	%95 CI		Z	2-yönlü p değeri
			Alt sınır	Üst sınır		
Intercept	-0,10561	0,14511	-0,39001	0,17880	-0,72778	0,46675
Yaş	-0,00131	0,00572	-0,01252	0,00990	-0,22901	0,81886

Q = 0,05245, df = 1, p = 0,81886 B= Regresyon katsayısı, S.H.= Standart Hata, CI= Güven Aralığı

Yaş moderatör değişkeni ile yapılan metaregresyon sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı belirlenmiştir (Q=0,05245 df=1, p= 0,81886).

4.5. ÇÇTÖ Eğitim Değişkenine Yönelik Bulgular

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmalin eğitim kademesine yönelik etki büyüklükleri standart hata, %95 güven aralığına göre alt ve üst sınırları Çizelge 4.17'de verilmiştir. Araştırma kapsamında her bir çalışma incelenmiş ÇÇTÖ'nün kullanıldığı çalışmalardaki veriler doğrultusunda katılımcıların eğitim düzeyleri ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olmak üzere dört boyutta kategorize edilmiş ve bu nedenle eğitim düzeyleri alt grup analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

4.5.1. Çalışmaların ÇÇTÖ eğitim değişkeni alt grup analizi bulguları

Çizelge 4.17. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) alt grup analizi

Çalışma adı	*Eğitim Kademesi*	*Etki büyüklüğü*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst sınır*	*Z-Değeri*	*p-Değeri*	*Örneklem sayısı*
Arar, 2019	İlkokul	42,080	4,685	21,951	32,897	51,263	8,981	0,000	12
Birsel,2019	İlkokul	51,500	9,496	90,182	32,887	70,113	5,423	0,000	2
Gülgör, 2018	İlkokul	1,870	0,096	0,009	1,682	2,058	19,479	0,000	25
Rastgele etkiler		*31,090*	*17,410*	*303,108*	*-3,033*	*65,213*	*1,786*	*0,074*	*39*
Akyıl,2019	Ortaokul	36,100	2,008	4,030	32,165	40,035	17,962	0,000	21
Birsel,2019	Ortaokul	53,660	7,685	59,052	38,599	68,721	6,983	0,000	3
Gülgör,2018	Ortaokul	1,600	0,085	0,007	1,433	1,767	18,739	0,000	10
Tozan, 2019	Ortaokul	35,810	1,497	2,242	32,875	38,745	23,916	0,000	32
Türk, 2019	Ortaokul	51,500	17,494	305,034	17,213	85,787	2,944	0,003	2
Rastgele etkiler		*34,227*	*11,524*	*132,806*	*11,640*	*56,814*	*2,970*	*0,003*	*36*
Akyıl, 2019	Lise	39,700	1,995	3,98	35,789	43,611	19,897	0,000	38
Arar, 2019	Lise	30,060	2,158	11,433	34,831	43,289	18,101	0,000	48
Birsel, 2019	Lise	55,550	2,236	5,000	51,167	59,933	24,843	0,000	20
Gülgör, 2018	Lise	1,620	0,038	0,001	1,547	1,693	43,200	0,000	64
Kılıç, 2019	Lise	1,960	0,079	0,006	1,806	2,114	24,892	0,000	62
Peker, 2017	Lise	37,460	1,286	1,653	34,940	39,980	29,140	0,000	50
Şimşek, 2017	Lise	35,200	2,415	5,832	30,467	39,933	14,578	0,000	20
Tozan, 2019	Lise	34,520	0,514	0,264	33,513	35,527	67,209	0,000	223
Türk, 2019	Lise	32,220	2,283	5,211	27,746	38,694	14,115	0,000	19
Rastgele etkiler		*29,752*	*1,714*	*2,937*	*26,392*	*33,111*	*17,359*	*0,000*	*544*

Çizelge 4.17. (devam) Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) alt grup analizi

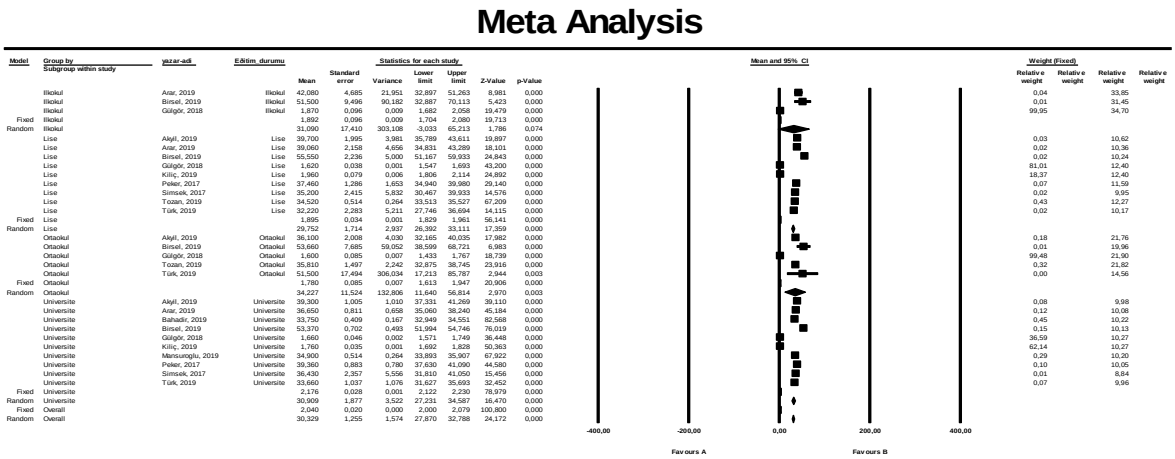
Çalışma adı	*Eğitim Kademesi*	*Etki büyüklüğü*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst sınır*	*Z-Değeri*	*p-Değeri*	*Örneklem sayısı*
Akyıl, 2019	Üniversite	39,300	1,005	1,010	37,331	41,269	39,110	0,000	148
Arar,2018	Üniversite	36,650	0,811	0,658	35,060	38,240	45,184	0,000	191
Bahadır,2019	Üniversite	33,750	0,409	0,167	32,949	34,551	82,568	0,000	500
Birsel,2019	Üniversite	53,370	0,702	0,493	51,994	54,746	76,019	0,000	75
Gülgör,2018	Üniversite	1,660	0,046	0,002	1,571	1,749	36,448	0,000	66
Kılıç,2019	Üniversite	1,760	0,035	0,001	1,692	1,828	50,363	0,000	325
Mansuroğlu,2019	Üniversite	34,900	0,515	0,264	33,893	35,907	67,922	0,000	344
Peker,2017	Üniversite	39,360	0,883	0,780	37,630	41,090	44,580	0,000	250
Şimşek,2017	Üniversite	36,430	2,357	5,556	31,810	41,050	15,456	0,000	30
Türk,2019	Üniversite	33,660	1,037	1,076	31,627	35,693	32,452	0,000	160
Rastgele etkiler		*30,909*	*1,877*	*3,522*	*27,231*	*34,587*	*16,470*	*0,000*	*2089*
Toplam Rastgele etkiler		*30,329*	*1,256*	*1,574*	*27,870*	*32,788*	*24,172*	*0,000*	*2708*

Çizelge 4.17'de ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik yapılan alt grup analizinde, eğitim düzeylerine göre etki büyüklüğü bulguları verilmiştir. Buna göre analize dahil edilen her bir çalışma, araştırma kapsamındaki veriler doğrultusunda ilkokul, ortaokul, lise ve üniversite olmak üzere dört alt boyutta kategorize edilmiştir.

Eğitim değişkenine yönelik yapılan analizde, rastgele etkiler modeline göre ilkokul eğitim kademesindeki etki büyülüğü 31,090, ortaokul kademesindeki etki büyüklüğü 34,227, lise kademesindeki etki büyüklüğü 29,752 ve üniversite kademesindeki etki büyüklüğü ise 30,909 olarak saptanmıştır.

Analiz bulgularına göre, rastgele etkiler modelinde eğitim kademeleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu, bu farklılığın ortaokul, lise ve üniversite eğitim kademesinden kaynaklandığı saptanmıştır.

Çizelge 4.18. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) orman grafiği



Meta Analysis

ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik yapılan alt grup analizinde, ilkokul kademesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı (p=0,074) ancak ortaokul (p=0,003), lise (p=0,000) ve üniversite (p=0,000) kademesinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, en yüksek etki büyüklüğünün 34,227 ile ortaokul kademesinde olduğu, eğitim kademelerindeki toplam etki büyüklüğünün 30,329 olduğu saptanmıştır.

4.5.2. Çalışmaların (ÇÇTÖ) toplam etki büyüklükleri ve heterojenlik testi sonuçları

Çizelge 4.19. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) heterojenlik testi

Model	Etki büyüklüğü ve 95% güven aralığı						Homojenlik			
	Çalışma sayısı	Etki Büyüklüğü	Standart hata	Varyans	Alt sınır	Üst sınır	Z-değeri	Q-değeri	df (Q)	I^2
Sabit etkiler	27	2,040	0,020	0,000	2,000	2,079	100,800	29162,67	26	99,91
Rastgele etkiler	27	30,329	1,255	1,574	27,870	32,788	24,172			

ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre araştırmaya dahil edilen çalışmaların toplam ortalama değeri rastgele etkiler modeline göre 30,329 olarak hesaplanmıştır. İstatistiksel anlamlılık Z testine göre hesaplandığında Z= 24,172 olarak belirlenmiştir. Ulaşılan sonucun p=0,000 ile istatistiksel anlamlılığa sahip olduğu saptanmıştır.

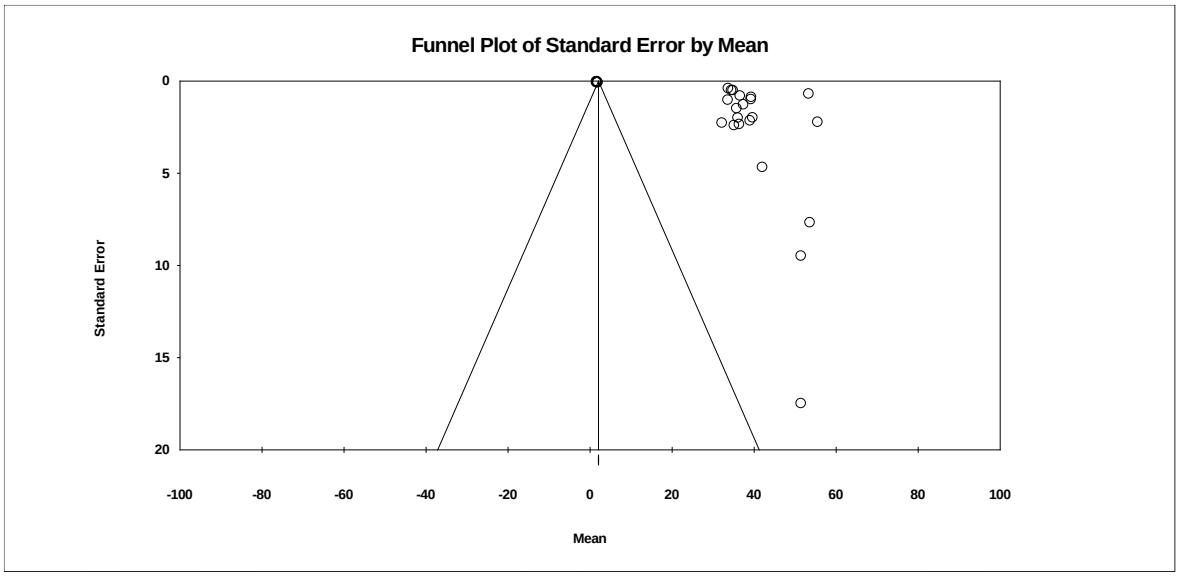
Homojenlik testi Q istatistiği için 29162,67 olarak hesaplanmıştır. x^2 tablosundan %95 anlamlılık düzeyinde 26 serbestlik derecesi 15,379 bulunmuştur. Q istatistik değeri (Q=29162,67) 26 serbestlik derecesi ile ki kare dağılımının kritik değerini (x^2 0,95=15,379) aştığı için etki büyüklüklerinin dağılımına ait homojenliğin yokluk hipotezi sabit etkiler modelinde reddedilmiştir. Yani etki büyüklükleri dağılımının heterojen bir özelliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

Q istatistiğinin tamamlayıcısı olarak geliştirilen I^2 heterojenliğe yönelik daha net sonuçlar ortaya koymaktadır. I^2 etki büyüklüğüne ilişkin toplam varyansın oranını göstermektedir. I^2 istatistiği Q istatistiğinin aksine çalışma sayısından etkilenmemektedir. I^2' nin yorumlanmasında ise %25 düşük düzeyde heterojenliği, %50 orta düzeyde heterojenliği, %75 yüksek düzeyde heterojenliği göstermektedir (Cooper ve diğerleri, 2009). Çalışmada I^2 değeri % 99,91 ile yüksek düzeyde heterojenliğin olduğu belirlenmiştir.

Bu araştırmada, analize dahil edilen bireysel çalışmaların örneklem grubu, yaş aralığı, çalışmaların yapıldığı yıllar ve çalışmaların yayın türü bakımından farklılaştığı ve aynı evren parametresine sahip olmadığı yani heterojen bir yapıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle genel etki büyüklüğü değerinin rastgele etkiler modeli olarak kullanılmasına, analiz öncesinde karar verilmiştir. Heterojenlik testi, çalışmalara ait etki büyüklükleri arasında heterojenliğin olup olmadığını değerlendirmek, heterojenlik bulunması durumunda araştırma sonuçlarını etkileyebilecek moderatör değişkenleri belirlemek amacıyla yapılmıştır.

4.5.3. Çalışmaların (ÇÇTÖ) yayın yanlılığına ilişkin bulgular

Çalışmada yayın yanlılığının olup olmadığı, Huni saçılım grafiği, Egger Regresyon Analizi, Classic Fail Safe N ve Begg Mazumdar Rank Korelasyon Analizleri ile değerlendirilmiştir.



Şekil 4.7. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) huni saçılım grafiği

Yayın yanlılığını gösteren önemli yöntemlerden biri de huni grafiğidir. Şekil 4.7. incelendiğinde çalışmaların yoğunlukla üst bölümde toplandığı ve birleştirilmiş etki büyüklüğünü gösteren dikey dizginin sağ tarafında toplandığı görülmektedir. Çalışmaların simetrik bir dağılım göstermemesi yayın yanlılığını göstermektedir. Ancak sadece huni diyagramına bakarak değerlendirmek sübjektif olacağından dolayı yayın yanlılığı analizleri ile birlikte değerlendirilmelidir

Çizelge 4.20. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yayın yanlılığı analizleri

Orwin's Fail Safe N Testi Analizi Bulguları	
Gözlemlenen çalışmaların ortalaması	2,03983
Önemsiz ortalama için kriter	0,05000
Eksik çalışmaların ortalaması	0,00000
Ortalamayı 0,05'in altına getirmek için gerekli eksik çalışma sayısı	1075,00000
Egger 'in Regresyon Testi Analizi Bulguları	
Kesme noktası	29,11487
Standart hata	4,89615
%95 alt limit (2-kuyruklu)	19,03107
%95 üst limit (2-kuyruklu)	39,19857
T değeri	5,94649
Df	25,00000
P değeri (tek kuyruklu)	0,00000
P değeri (çift kuyruklu)	0,00000

Çizelge 4.20. (devam) Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yayın yanlılığı analizleri

Bagg ve Mazumdar Sıra Korelasyonu Testi Analiz Bulguları	
Tau	-0,15385
Tau için Z değeri	1,12573
P değeri (tek kuyruklu)	0,13014
P değeri (çift kuyruklu)	0,26028

Orwin's hata koruma sayısı 1075 olarak saptanmıştır.

Egger yöntemine göre yapılan yayın yanlılığı analizine göre; kesme noktası 29,11487, %95 güven aralığı (19,03107;39,19867), t=5,94649, df=25 ve iki yönlü p değeri 0,0000'dir.

Yayın yanlılığına ilişkin olarak yapılan bir diğer analiz olan Begg Mazumdar Sıra Korelasyonu analizine göre iki kuyruklu p değeri 0,26028 olarak belirlenmiştir.

4.5.4. Çalışmaların ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik moderatör sonuçları

Analize dahil edilen (ÇÇTÖ) eğitim değişkenine yönelik çalışmaların üniversite türü (devlet/özel), ve popülasyon grubu (üniversite /yetişkin) kapsamında moderatör sonuçları Çizelge 4.21'de gösterilmiştir.

Çizelge 4.21. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim) moderatör bulguları

	Çalışma sayısı	*Ortalama*	*Standart hata*	*Varyans*	*Alt sınır*	*Üst sınır*	*Z değeri*	*P değeri*
Çalışma popülasyonu								
Yetişkin birey	9	2,537	0,060	0,004	2,418	2,655	42,055	0,000
Üniversite öğr.	2	34,196	0,320	0,102	33,569	34,823	106,901	0,000
Toplam	*11*	*3,624*	*0,059*	*0,004*	*3,507*	*3,740*	*61,135*	*0,000*
Üniversite türü								
Devlet üniv.	1	34,900	0,514	0,264	33,893	35,907	67,922	0,000
Özel üniv.	10	29,423	2,916	8,501	23,708	35,138	10,092	0,000
Toplam	*11*	*33,918*	*0,556*	*0,310*	*32,828*	*35,009*	*60,957*	*0,000*

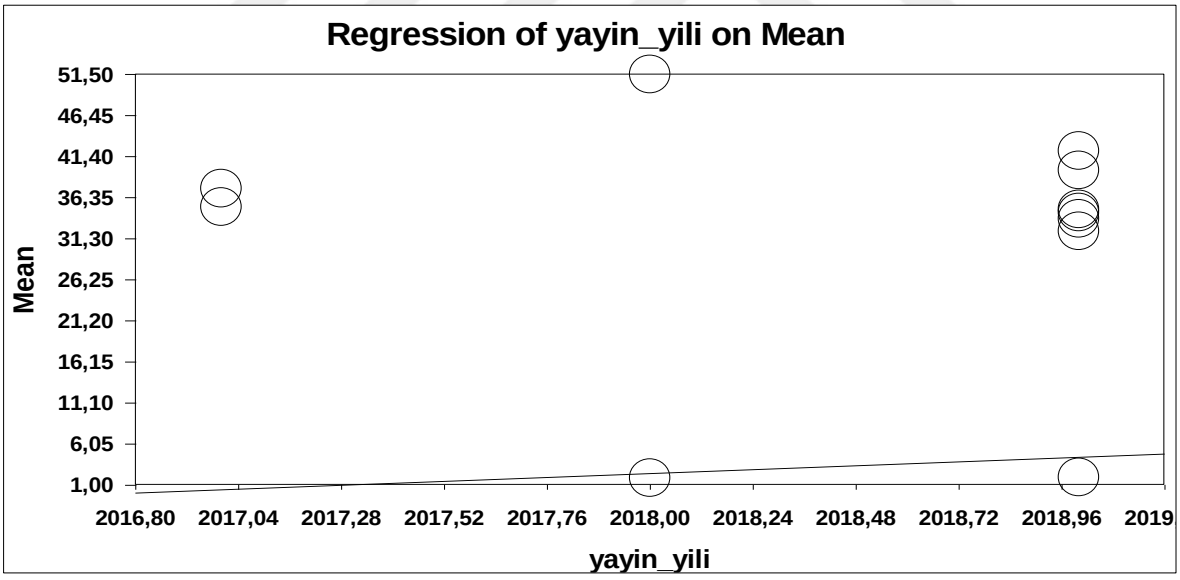
Çalışmaların, popülasyon grubu ile ilgili moderatör değişkenine yönelik etki büyüklüğünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır (p=0,000). Çalışma popülasyonu yetişkin bireyler olan 9 çalışmanın etki büyüklüğü 2,537 (p=0,000); çalışma popülasyonu

üniversite öğrencileri olan 2 çalışmanın etki büyüklüğü 34,196 (p=0,000) olarak saptanmıştır.

Çalışmaların yapıldığı üniversite türü ile ilgili moderatör değişkenine yönelik eki büyüklüğünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılaşma saptanmıştır (p=0,000). Üniversite türü devlet olan 1 çalışmanın etki büyüklüğü 34,900 (p=0,000); özel olan 10 çalışmanın etki büyüklüğü 29,423 (p=0,000) olarak saptanmıştır.

4.5.5. Moderatör değişkenlerin etkisini belirlemek için yapılan metaregresyon bulguları

Çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmalin eğitim değişkeni üzerinde etkili olabilecek moderatör değişkenler, metaregresyon yapılarak incelenmiştir. Metaregresyon yapılarak incelenen moderatör değişkenler, çalışmaların yayın yılı ve yaş olarak belirlenmiştir.



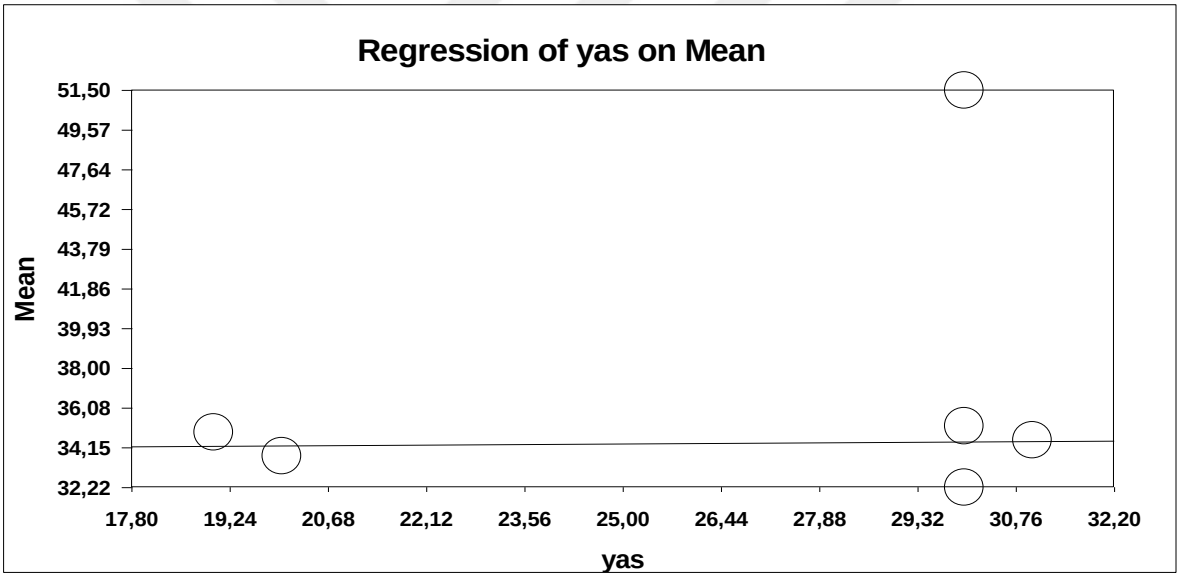
Şekil 4.8. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yayın yılına ilişkin metaregresyon tablosu

Çizelge 4.22. Çalışmaların (ÇÇTÖ/ eğitim)yayın yılına ilişkin metragresyon bulguları

Değişken	B	S.H.	%95 CI		Z	2-yönlü p değeri
			Alt sınır	Üst sınır		
Intercept	-4029,393	242,908	-4505,485	-3553,301	-16,60303	0,00000
Yaş	1,99791	0,12033	1,76206	2,23377	16,58811	0,00000

Q = 275,66053, df = 1, p = 0,00000 B= Regresyon katsayısı, S.H.= Standart Hata, CI= Güven Aralığı

Yayın yılı moderatör değişkeni ile yapılan metaregresyon sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olduğu belirlenmiştir (Q=275,66053 df=1, p= 0,00000).



Şekil 4.9. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim)yaşa ilişkin metaregresyon tablosu

Çizelge 4.23. Çalışmaların (ÇÇTÖ/eğitim) yaşa ilişkin metaregresyon bulguları

Değişken	B	S.H.	%95 CI		Z	2-yönlü p değeri
			Alt sınır	Üst sınır		
Intercept	33,84959	1,21632	31,46564	36,23353	27,82949	0,00000
Yaş	0,01885	0,05161	-0,08231	0,12000	0,36515	0,71500

Q = 0,13333 df = 1, p = 0,71500 B= Regresyon katsayısı, S.H.= Standart Hata, CI= Güven Aralığı

Yaş moderatör değişkeni ile yapılan metaregresyon sonucunun istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır (Q=0,13333 df=1, p=0,71500).

5. TARTIŞMA

5.1. Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu bölümde çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ve ihmali değerlendiren ÇÇTÖ ve istismarı değerlendiren ÇÖYÖ ölçeklerinin cinsiyet değişkenine yönelik bulguları tartışılmıştır. Araştırma sonucunda ÇÇTÖ 'ye göre cinsiyetin, çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal üzerinde etkili bir değişken olduğu ve bu etkinin erkek cinsiyeti lehine olduğu, ÇÖYÖ'ye göre ise cinsiyetin çocukluk döneminde maruz kalınan istismar üzerinde etkili bir değişken olmadığı saptanmıştır. Konuya ilişkin benzer meta analiz çalışmaları, cinsiyetler arasında anlamlı farklılık olmadığını belirtmektedir (Bodkin ve diğerleri,2019; Fu ve diğerleri 2018; Stoltenborgh, Kranenburg, Alink ve Ijzendoorn, 2012).

Bireysel çalışmalara bakıldığında ise; bazı araştırmalar erkek çocuklarının, çocukluk döneminde daha fazla istismar ve ihmale maruz kaldıklarını belirtirken (Aslan ve Alpaslan, 1999; Ayan ve Kocacık, 2009; Charak ve Koot, 2014; Choo, Dunne, Marret, Fleming ve Wong, 2011; Eroğlu ve Türk, 2013; Güçlü ve Acemioğlu, 2020; Jirapramukpitak, Prince ve Harpman, 2005; Kalkan ve Özbek, 2011; Kırbaç, 2017; Metin ve diğerleri, 2021; Özen, Antar ve Özkan, 2004; Sofuoğlu ve diğerleri, 2014; Yıldırım, Karataş, Yılmaz, Çetin, Şenel, 2013), bazı araştırmalar ise kız çocuklarının, çocukluklarında daha fazla istismar ve ihmale maruz kaldıklarını belirtmektedir (Çöpür ve diğerleri, 2012; Domaç, 2019; Işık, Aktepe, Şimşek, Akyıldız, Yıldız, 2019; James ve diğerleri, 2016; Kara ve diğerleri, 2004; Meyerson, Long, Miranda, Marks, 2002; Murty, 2003; Sofuoğlu ve Nalbantçılar, 2018; Tang, 2002; Thampson ve diğerleri, 2004; Tırali, Oğuz ve Soydan, 2014; Topal ve diğerleri, 2018; Yazar, 2018). Bunun dışında bazı bireysel çalışmalar ise cinsiyetler arasında farklılık olmadığını belirtmektedir (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu, Çoban, 2006; Godinet, Li ve Berg, 2014; Grilo ve Masheb, 2001; Power ve diğerleri, 2016; Taner ve Gökler, 2004; Zoroğlu ve diğerleri, 2001).

Konuya ilişkin yapılan araştırmalarda, farklı sonuçların ortaya koyulduğu ve literatürde bu konuda bir fikir birliğinin olmadığı görülmektedir. Ülkemizde cinsiyetin, çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmale etkisine ilişkin bir meta analiz çalışmasına rastlanmamıştır. Bu araştırmada, ÇÇTÖ'ye göre; erkek cinsiyetinin çocuklukta istismar ve ihmale maruz kalmada etkili bir değişken olması, ülkemizdeki kültürel ve sosyolojik

farklılıklar ile ilişkili olabileceği gibi, son yıllarda ülkemizde konuya ilişkin yapılan çalışmaların artması, teknnolojik gelişmelerle birlikte dijitalleşme ve sosyal medyanın aktif kullanımının da etkili olabileceği düşünülmüştür. Bunun yanında çocuk istismarı ve ihmali ile ilgili okullarda verilen eğitimlerin erkek çocuklarında da farkındalık oluşturmaya başladığı ve böylece istismar ve ihmalin daha görünür olduğu söylenebilir.

Araştırmaya dahil edilen populasyon grubu, hem üniversite öğrencilerini hem de yetişkinleri oluşturması bakımından karma bir gruptur. Dolayısıyla iki farklı ölçeğe göre farklı sonuçların ortaya çıkması kültürel, bölgesel ve sosyolojik farklılılardan kaynaklanabileceği gibi ölçüm aracı ile de ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ'ye yönelik yapılan alt grup analizlerinde ölçek alt boyutlarının (Fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal, duygusal ihmal) anlamlı bir moderatör olmadığı saptanmıştır. Çalışmaya paralel olarak çocuğa kötü muamele türleri ile ilgili yapılan alt grup analizlerinde de benzer sonuçlar elde edilmiştir (Assink ve diğerleri, 2018; Dee, 2012; Fu ve diğerleri, 2018; Li, Zhao ve Yu, 2019; Li, Zhao ve Yu, 2020; Masson, Bussieres, Richard, Mercier ve Cellard, 2015). Bu sonuçlardan da yola çıkarak kötü muamele türlerinin anlamlı bir moderatör olmadığı söylenebilir.

ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine ilişkin yapılan analizde, yayın türünün anlamlı bir modaretör olduğu ancak ÇÖYÖ'ye yönelik yapılan analizde yayın türünün anlamlı bir moderatör olmadığı saptanmıştır. Konu ile ilişkili meta analiz çalışmaları yayın türünün etkili bir moderatör olduğunu belirtirken (Euser ve diğerleri, 2015; Trask, Walsh ve Dilillo, 2011). Bir başka meta analiz çalışması, yayın türünün etkili bir moderatör olmadığı belirtilmektedir (Madigan ve diğerleri, 2019). Bu çalışmadaki farklılığın ölçüm aracı ya da çalışma popülasyonu ile ilişkili olabileceği düşünülmüştür.

ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre çalışma populasyonunun anlamlı bir moderatör olduğu ancak ÇÖYÖ'ye göre çalışma popluasyonunun anlamlı bir moderatör olmadığı saptanmıştır. Konuyla ilişkili bir meta analiz çalışmasında çalışma populasyonunu anlamlı bir moderatör olduğu belirtilmektedir (İnfurna ve diğerleri, 2016). Bu çalışmadaki farklılık, ÇÇTÖ'ye dahil edilen popülasyonun üniversite öğrencileri ve yetişkinlerden ÇÖYÖ'ye dahil edilen populasyonun ise orta okul, lise öğrencileri, üniversite öğrencileri ve yetiştin bireylerden oluşması ile ilişkilendirilebilir.

ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre yayın yılının anlamlı bir moderatör olmadığı, ancak ÇÖYÖ'ye göre yayın yılının anlamlı bir moderatör olduğu saptanmıştır. Konu ile ilişkili bir meta analiz çalışmasında yayın yılının etkili bir moderatör olduğu belirtilirken (Humphreys ve diğerleri, 2020); bazı meta analiz çalışmaları yayın yılının etkili bir moderatör olmadığını belirtmektedir (Euser ve diğerleri, 2015; Madigan ve diğerleri, 2019; Put, Assink, Gubbels ve Solinge, 2018). Bu sonuçlardaki farklılık ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ'ye dahil edilen çalışmaların yayın yılları arasındaki dağılımın farklı olması ile ilişkilendirilebilir.

ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine yönelik yapılan metaregresyon analizinde katılımcıların yaş ortalamalarının anlamlı bir moderatör olmadığı ancak ÇÖYÖ'ye göre katılımcıların yaş ortalamalarının anlamlı bir moderatör olduğu saptanmıştır. Konu ile ilişkili bazı meta analiz çalışmaları yaşın anlamlı bir moderatör olduğunu belirtirken (Baldwin, Reuben, Newburry ve Danese, 2019; Luke ve Banerjee, 2013; Nelson, Klumparendt, Doabler ve Ehring, 2018). bazı meta analiz çalışmaları yaşın anlamlı bir moderatör olmadığını belirtmektedir (Liu, 2019; Wegman ve Stetler, 2009). Bu sonuçlardaki farklılık ÇÇTÖ ve ÇÖYÖ'ye dahil edilen çalışmalar arasındaki popülasyon ve dolayısıyla yaş ortalamalarının farklı olması ile ilişkilendirilebilir.

5.2. Eğitim Değişkenine Yönelik Bulguların Tartışılması

ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik yapılan alt grup analizinde eğitim kademeleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu, bu farklılığın ortaokul, lise ve üniversite kademelerinden kaynaklandığı saptanmıştır. Konu ile ilişkili bir meta analiz çalışmasında çocukluk döneminde maruz kalınan her türlü şiddetin, eğitim çıktıları üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu (Fry ve diğerleri, 2018), fiziksel istismar ve duygusal ihmale maruz kalan bireylerin eğitim düzeylerinin daha düşük, fiziksel ve zihinsel sağlık problemlerinin daha fazla olduğu belirtilmiştir (Zheng, Fang, Shangguan ve Fang, 2021). Benzer çalışmalarda da çocuğa kötü muamelenin, düşük akademik başarı ile ilişkili olduğu belirtilmiştir (Gilbert ve diğerleri 2009; Lansford ve diğerleri 2002; Perez ve Widom 1994; Reid, Drake, Kim Porterfield ve Han, 2004; Thornberry ve diğerleri, 2014). Bazı çalışmalar çocuğa kötü muamelenin travma sonrası stres bozukluğu, alkol kullanım bozukluğu gibi olumsuz sonuçlarının olduğunu saptamıştır (Goldstein, Flett ve Wekerle, 2010; Read, Oiumette, White, Colder ve Farrow, 2011).

Literatürde eğitim düzeyinin, çocukluk döneminde istismar ve ihmale etkisini değerlendiren meta analiz çalışmasına rastlanmamış olup, genellikle çocuk istismar ve ihmalinin farklı türdeki olumsuz sonuçlarına odaklanılmıştır. Araştırma sonucuna göre ilkokul mezunu bireylerin istatistiksel olarak anlamlı bir etki oluşturmadığı, ancak ortaokul, lise ve üniversite mezunlarının anlamlı bir etki oluşturduğu saptanmıştır. İlkokul mezunu bireylerin, erken çocukluk döneminde maruz kaldıkları istismar ve ihmal yaşantılarını ifade edebilmelerinin ve konuya ilişkin farkındaliklarının istendik düzeyde olmadığı söylenebilir. Bunun yanında ortaokul, lise ve üniversite mezunu bireylerin artan farkındalikla birlikte maruz kaldıkları istismar ve ihmali ifade edebildikleri, özellikle dijitalleşmenin, sosyal medyanın da etkisi ile birlikte çocuk istismarı ve ihmalinin daha görünür olmaya başladığı söylenebilir.

Bu araştırmada çalışma popülasyonu, üniversite türü ve yayın yılının anlamlı bir moderatör olduğu ancak yaşın anlamlı bir moderatör olmadığı saptanmıştır. Literatürde çocukluk döneminde yaşanan istismar ve ihmalin, eğitime kademesine etkisini değerlendiren bir meta analiz çalışmasına rastlanmamıştır. Dolayısyla bu bulguların gelecekte yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, özellikle psikiyatri hemşireleri koruyucu, önleyici ve rehabilit edici uygulamalarında her iki cinsiyeti tarafsız ve ön yargısız biçimde değerlendirmeli ve gözlemlemelidir. İstismar ve ve ihmale maruz kalan çocukların eğitim düzeylerinin etkilendiği de dikkate alınırsa, psikiyatri hemşireleri çocuk, aile ve topluma yönelik risk faktörlerini her bir çocuk için bütüncül biçimde değerlendirebilmeli ve çocukların takip ve gözlemini yapmalıdır.

Ülkemizde Çocuk İzlem Merkezleri'nin açılmasıyla birlikte, bu merkezlerde çocuğun maruz kaldığı cinsel istismarın, daha görünür olmaya dolayısıyla bu merkezlerden daha somut veriler elde edilmeye başlanmıştır. Bu merkezlerde görev alan psikiyatri hemşireleri cinsel istismarın yanında diğer istismar ve ihmal türlerini de değerlendirmektir. Bu çalışma sonucunda psikiyatri hemşirelerinin, çocuk istismar ve ihmaline yönelik hazırlayıcı faktörlerden olan cinsiyet ve cinsiyetin etkisi ile ilgili çalışmalara daha çok ağırlık vermesi ve konuya ilişkin bilimsel araştırmalar yapması, konunun farklı boyutlardaki görünürlüğünü ortaya çıkaracaktır.

Psikiyatri hemşirelerinin,Toplum Sağlığı Merkezleri ile koordineli biçimde hareket ederek istismar ve ihmal mağduru çocukların uzun vadeli takibini yapması, çocuk ya da aileye yönelik risk faktörlerinin kolaylıkla tespit edilmesine, koruyucu ya da rehabilite edici uygulamaların planlamasına, dolayısıyla çocukların istismar ve ihmal yaşantılarından olumsuz etkilenmelerinin önüne geçilmesine katkı sunabilir. Bunun yanında istismar ve ihmal yaşantıları nedeniyle, eğitimini yarıda bırakan ya da akademik başarısı düşen çocukların, rehber öğretmenlerle işbirliği yaparak güçlendirilmesi, okula devam etmelerinin sağlanması ve aile dinamiklerine yönelik risk faktörlerinin değerlendirilmesi, risk tespit edilen durumlarda gerekiyorsa aile sosyal hizmetler ile işbirliği yapılarak çocukların kurum bakımına alınması, istismar ve ihmal nedeniyle çocukların eğitim düzeylerinin olumsuz etkilenmesinin önüne geçilmesinde önemli bir adım olacaktır.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Araştırma sonuçlarına göre;

- ÇÇTÖ cinsiyet değişkenine göre; cinsiyetin çocukluk döneminde maruz kalınan istismar ve ihmal üzerinde etkili bir değişken olduğu, yayın türü, çalışma popülasyonu ve yaşın etkili bir moderatör olduğu saptanmıştır.

- ÇÖYÖ cinsiyet değişkenine göre; cinsiyetin çocukluk döneminde maruz kalınan istismar üzerinde etkili bir değişken olmadığı, yayın yılının etkili bir moderatör olduğu saptanmıştır.

- ÇÇTÖ eğitim değişkenine yönelik yapılan alt grup analizinde eğitim düzeyinin, etkili bir değişken olduğu, çalışma popülasyonu, üniversite türü ve yayın yılının anlamlı bir moderatör olduğu saptanmıştır

6.2. Öneriler

- İstismar ve ihmale maruz kalma riski bulunan birçok farklı grup olabileceği öngörülmekle birlikte benzer çalışmaların farklı meslek grupları, ruhsal hastalığı ya da fiziksel hastalığı olan bireyler gibi farklı popülasyonlara uygulanmasının çocuk istismar ve ihmalinin görünürlüğünün daha çok ortaya çıkmasına dolayısıyla istismar ve ihmal ile mücadelede daha somut adımların atılmasına katkı sunabilir.

- Ülkemizde kız çocuklarının daha çok istismar ve ihmale maruz kaldığına yönelik bir algı olsa da bu meta analiz çalışmasında kullanılan ölçek türlerine göre farklı sonuçlar elde edilmiştir. Bu nedenle konuya ilişkin benzer meta analiz çalışmalarının artırılması önerilmektedir.

- Çocuk istismar ve ihmalinin cinsiyet ve eğitim değişkeninin dışında, istismarcı profili, istismara maruz kalma şekli, ebeveyn tutumları, dijitalleşme, sosyal medya, dijital obezite, gelir düzeyi, ebeveyn eğitimi vb. ile olan ilişkisine yönelik meta analiz çalışmalarının yapılması konunun farklı boyutlarıyla ele alınmasına katkı sunacaktır.

- Çocuklukta maruz kalınan istismar ve ihmali tüm boyutlarıyla değerlendirebilmek amacıyla ekonomik istismar ve akran zorbalığını da kapsayan farklı ölçüm araçlarının geliştirilmesi önerilmektedir.

- Ülkemizde konuya ilişkin meta analiz çalışmalarının olmaması dolayısıyla, çocuk istismar ve ihmaline yönelik var olan sorunların farklı boyutlarını ortaya çıkarmak amacıyla meta analiz çalışmalarının arttırılması önerilir.

- Çocuk İzlem Merkezleri'nde cinsel istismarın dışında, çocuğun maruz kalmış olabileceği diğer istismar ve ihmal türlerinin de vaka bazında değerlendirilmesi, sorunların bütüncül biçimde ele alınmasına ve bu merkezlerden somut veriler elde edilmesine katkı sunabilir.

KAYNAKLAR

Yıldız imi (*) ile işaretlenmiş kaynaklar, meta-analize dâhil edilen çalışmaları göstermektedir.

Abajobir, A.A., Kisely, S., Maravilla, J.C., Williams, G., Najman, J.M.(2017). Gender differences in the association between childhood sexual abuse and risky sexual behaviours: a systematic review and meta analysis.*Child Abuse &Neglect,* 63, 249-260.

*Abalı, C. (2017). *Çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve yaşam kalitesi üzerindeki etkisi,*Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 72-73.

Abbasi, M.A., Saeidi, M., Khademi, G., Hoseini, B.L., Mogghadam, Z.E. (2015). Child maltreatment in the worlwide: a review article. *International Journal of Pediatrics*, 3(1), 13.

Acehan, S., Bilen A., Ay, O.M., Gülen, M., Avcı A., İçme F. (2013). Çocuk istismarı ve ihmalinin değerlendirilmesi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 22(4), 591-614.

*Açar, A. (2018). *Ortaöğretim kurumlarındaki öğretmenlerin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile çocuk istismarına yönelik farkındalikları arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 69.

Akgöz, S., Ercan, İ., Kan, İ. (2004). Meta- Analiz. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(2), 107-112.

*Akyıl, A.(2019). *Çocukluk çağı travmaları, bilişssel duygu düzenleme ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi: Diyarbakır ve Mardin örneği,* Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 46-47.

Alpaslan, A.H.(2014). Çocukluk döneminde cinsel istismar. *KocatepeTıp Dergisi*,15(2), 194-201.

*Alsancak C.(2016). *Çocukluk çağı travmaları ve bağlanma özellikleri ile obsesif inanışlar ve obsesif kompulsif belirtilerin ilişkisinde dünyaya ilişkin varsayımların aracılık rolü:üniversite öğrencilerinde bir değerlendirme,*Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 50-51.

Antal, I., Roth, M., Mezei, E., Kacso, A.D., Voicu, C., Szasz, R.(2012). The Balkan Epidemiological Study on Child Abuse and Neglect (BECAN) in Romania. *Revista de Asisten Social,* 51-63.

Aral, G. (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı, *Milli Eğitim Dergisi,* sayı 151, Temmuz, Ağustos, Eylül sayısı, 36-39.

*Arar, H.D. (2019). *Ruminasyonun gelişimsel zemini; ruminatif düşünce biçiminin çocukluk çağı ruhsal travmaları ve çocuklukta algılanan ebeveyn kabul reddi ile ilişkisinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 41-42.

Aslan, S.H., Alparslan, Z.N. (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeğinin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlilik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi,* 10(4), 275-285.

Assink, M., Spruit, A., Schuts, M., Lindauer, R., Put, E.C., Stamps, J.M. (2018). The intergenerational transmission of child maltreatment: A threelevel meta-analysis, *Child Abuse&Neglect,*84,131-145.

Aşık, Z., Özen, M. (2019). Meta-analysis steps and reporting. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 13(2), 232-240.

Ayan, S., Kocacık, F.(2009). Çocuk istismarı Sivas (Türkiye) örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 953-968.

*Aydın, B.N. (2018). *Flört şiddetine maruz kalmanın çocukluk çağı travmaları , psikolojik semptomlar,kendilik algısı ve temas biçimleri ile ilişkisi,* Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, 55.

*Aydoğdu, S. (2019). *İstanbul ilinde yaşayan kişilerin geçmişinde cinsel istismara uğramaları üzerine kesitsel bir çalışma,* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 47-48.

*Aytaç, A.A (2019) *Karabük üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelenmesi,*Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü 172-173.

Azizoğlu, M. (2009). *Lise ergenlerinde istismarın başarıya etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 141-143.

*Bahadır, E. (2019). *Erken dönem uyumsuz şemaları ile savunma mekanizmaları arasındaki ilişkilerin çocukluk çağı travmaları açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 51-54.

Balcı, S., Baydemir, C. (2015). Sağlık bilimlerinde meta analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(1), 9-11.

Baldwin, J.R., Reuben, A., Newburry, J.B., Danese, A. (2019). Agreement Between Prospective and Retrospective Measures of Childhood Maltreatment A Systematic Review and Meta-analysis, *Journal of American Medical Association,* 76(6), 584-593.

Bakır, E., Kapucu, S.(2017). Çocuk ihmali ve istismarının Türkiye'de yapılan araştırmalara yansıması: bir literatür incelemesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi,* 4(2), 13-24.

Bakioğlu, A., Özcan, Ş.(2016). *Meta analiz*, Ankara:Nobel AkademikYayıncılık,55.

*Balli, A. (2018). *Bir grup üniversite öğrencisinin çocukluk çağı travmaları ve fedakarlık doyumlarının arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 42-43.

*Barak, T. (2018).*Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile kişilerarası bağımlılık düzeyi arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 41-42.

Barth, J., Bermetz, L.,Heim E., Trelle S.,Tonia T.(2013). The current prevelance of child sexual abuse worldwide : a systematic review and neta analysis. *International Journal of Public Health*, 58, 469-483.

*Baylan, N. (2019). *Çocukluk çağı travmalarının somatizasyon ile ilişkisinde aleksitiminin aracı rolü,* Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 64-66.

*Bedirhanbeyoğlu, H. (2018).*Çocukluk çağı travmaları, bilişsel duygu düzenleme stratejileri ve riskli davranışlar arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 45-47.

Behl, L., Conyngham, H., May, P.(2003). Trens in child maltreatment literatüre. *Child Abuse &Neglect*,27, 215-229.

Beyazıt, U. (2015). Çocuk istismarı konusunda Türkiye'de yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi,*1. Ulusal Sağlık Bilimleri Kongre Kitabı.

Bilgen, F.G., Karasu, F. (2017). Anneleri tarafından çocuklara uygulanan duygusal ve fiziksel istismar/ihmal davranışları. *Sosyal Bilimler Dergisi*,7(13), 23-33.

Bilir, Ş., Arı, M., Dönmez, N.B.,Güneysu, S.(1986). 4-12 yaşları arasında 16.100 çocukta örselenme durumları ile ilgili bir inceleme. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi,* 1,7-14.

*Birlik, E. (2019). *Ebeveynlerin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ve çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 32-33.

*Birsel, E.E. (2019). *Çocukluk dönemi travmatik yaşantıların erişkinlikte özgüven ve kişilerarası problemler ile ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 39-41.

Bodkin, C., Pivnick, L., Bondy, S.J., Ziegler, C., Martin, R.E., Jemigan C., Kouyoumdjian, F.(2019). History of childhood abuse in populations ıncarcerated in Canada: Asystematic review and meta analysis. *American Journal of Public Health,* 109(3), 1-11.

*Bora, A. (2019). *Çocukluk çağı örselenmelerindeki savunma mekanizmaları ve duygu düzenleme güçlüğünün borderline ve narsistik kişilik örgütlenmeleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, 113-117.

Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., Çoban, Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New Symposium Journal*, 44(2), 189-195.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F.(2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 30. basım, Ankara, Pegem Yayıncılık, 239-241.

Campbell, A.M.&Hibbard, R.(2014). More than words:the emotional maltreatment of children. *Pediatric Clinics of North America*, 61(5): 959-970.

Castelli, B., Festa, F., Sanzo, M.A., Guala, A., Pellai, A. (2015). Prevelance of child sexual abuse: a comparison among 4 Italian epideniological studies. *La Pediatria Medica e Chirurgica* 37(2), 16-22.

Chahol, C.M., Cawson, P.(2005).Measuring child maltreatment in the United Kingdom: a study of the prevalence of child abuse and neglect. *Child Abuse&Neglect,* 29, 969-984.

Charak, R., Koot, H.M.(2014). Abuse and neglect in adolescents of jammu, India: The role of gender, family structure, and parental education. *Journal of Anxiety Disorders,* 28, 590-598.

*Cillow, S. (2019). *Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ve kişilik bozuklukları arasındaki ilişki: kesitsel bir çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 30-32.

Clement, M.E., Berube, A.,Chamberland, C.(2016).Prevalence and risk factors of child neglect in the general population, *Public Health* 138,86-92.

Cooper, H., Hedges, L.V., Valentine, J.C. (2009). The handbook of research synthesis and meta analysis. (2nd ed). Russell Sage Foundation.

Crosson, T.C. (2003). The role of educators in preventing and responding to child abuse and neglect. Fairfax, V.A: Caliber Associates

Çabuk, O.C. (2015). *Çocukluk travmaları kişilik özellikleri ve kişilerarası sorunların psikolojik sağlık üzerindeki etkileri,* Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 40-43.

*Çağatay, S.E. (2014). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmatik yaşantı düzeyi ile bağlanma stilleri ve savunma mekanizmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 61-66.

*Çağlarırmak, A. (2006). *Yerleşik olan ve olmayan ailelerde çocuk istismarı yaygınlığının incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 56-58.

Çavuşoğlu, F. (2020). Cinsiyet gruplarına göre çocukluk çağı travma düzeylerinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 13(73),571-581.

*Çelik, B.Ç. (2010).*Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kendilik algısı ve boyun eğici davranışlar üzerine etkisi.* Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 64-66.

Choo, Y.W., Dunne, M.P., Marret, M.J., Fleming,M., Wong, Y.L. (2011). Victimization experiences of adolescents in Malaysia. *Journal of Adolescent Health,* 49, 627-634.

Çöpür, M., Üneri, Ş.Ö., Aydın, E., Bahalı, M.K, Tanıdır, C., Güneş, H., Erdoğan, A. (2012). İstanbul ili örnekleminde çocuk ve ergen cinsel istismarlarının karakteristik özellikleri. *Anadolu Psikiyatri Dergisi,* 13;46-50.

Danesa, A., Tan, M. (2014). Childhood maltreatment and obesity: systematic review and meta analysis. *Molecular Psychiatry,* 19; 544-554.

Daniel, B., Taylor, J., Scott, J. (2010). Recognition of neglect and early response: overview os systematic review of the literatüre. *Child &Family Social Work.* 15(2),248-257.

David, N., Ezechi, O., Wapmuk, A., Gbajabiamila, T., Ohihoin, A., Herbertson, Odeyemi, K. (2018). Child sexual abuse and disclosure in South western nigeria: a community based study. *African Health Sciences,*18(2):199-208.

Dee, T.C. (2012). *A Meta-Analysis on the Relationship Between Child Maltreatment and Dating Violence in Adolescence and Young Adulthood,* University of Washington Master of Social Work.

*Dede, A.G.(2019). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile bilişsel duygu düzenleme becerileri ve saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 61-64.

Deveci, E., Açık, Y. (2003). Çocuk istismarının nedenlerinin incelenmesi. *Kaynak Tarama Dergisi,* 12, 396-405.

Dinçer, S. (2014). Eğitim bilimlerinde uygulamalı meta-analiz. 1. Baskı, Ankara, Pegem Akademi Yayıncılık, 2-25.

Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve GelişimDergisi,* 2(2), 51-62.

Doğan, A.,Teközel, İ.M., Yılmaz Irmak, T.(2011). Akran zorbalığının ekolojik sistem modeli çerçevesinde incelenmesi. Proje no:110K326. İzmir.

Dokgöz, H., Kar, H.(2018). Çocukta cinsel istismar. *Türkiye Klinikleri Adli Tıp Özel Dergisi*, 4(1):8-16.

Domaç, E. (2019). *Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne gönderilen aile içi cinsel istismar (ensest) olgularının mağdur ve saldırgan açısından değerlendirilmesi,* Uzmanlık Tezi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, 112-113.

*Donat R. (2018). *Erişkin bağlanma biçimi ve çocukluk çağı travması ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 24-27.

*Dülger, M.(2019). *Çocukluk çağı örselenmesinin bağlanma stili ve yetişkinlik başetme stratejilerine olan etkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 59-61.

Eissa, M.A., Saleheen, H.N., AlMadani, S., Albuhairan, F.S.,Weber, A., Fluke, J.D., Almuneef, M., Casillas, K.L. (2016).Determining prevalence of maltreatment among children in the Kingdom of Saudi Arabia. *Child: Care, Health and Development* 42(4): 565-571.

*Elçi, P.(2019). *Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının kişilik tiplerinin gelişimi üzerindeki etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 44-47.

Ellis, P.D. (2012). *The essential guide to effect size* (5 th edition). Cambridge -UK: Cambridge University Press, 51.

*Erdem, Ş.(2009). *Üniversite öğrencilerinde kendine zarar verme davranışının demografik değişkenler, travmatik yaşantılar ve benlik kapasitesi ile olan ilişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 44-47.

Erdoğan, S. (2011). *Meta analizinde heterojenliğin saptanmasında kullanılan yöntemlerin simülasyon tekniği ile karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 38-39.

Eroğlu, A.R.Ç. & Türk, S.B. (2013). Ergenlerde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade tarzları ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Journal of Human Sciences,* 10 (1), 1422-1439.

Euser, S., Alink, L.R.A., Stoltenborgh, M., Kranenburg, M.J.B., Ijzendoorn, M.H. (2015). A gloomy picture: a meta analysisi of randomized controlled trials reveals disapppointing effectiveness of programs aiming at preventing child maltreatment. *BMC Public Health*, 15, 1068.

Ferragut, M.,Tallo, M.O.,Blanca, M.J.(2021). Spanish women's experiences of child sexual abuse, *Psicothema* 33(2), 236-243.

Finkelhor, D.(2009). The prevention of childhood sexual abuse. *The Future of Child*, 19(2), 169.

Finkelhor, D. (1993). Epidemiological factors in the clinical idendification of child sexual abuse, *Child Abuse&Neglect*, 17, 67-70.

Fry, D., Fang, X., Elliott, S., Casey, T., Zheng, X., Li, J., Florian, L., McCluskey,G. (2018). The relationships between violence in childhood and educational outcomes: A global systematic review and meta-analysis, *Child Abuse & Neglect*, 75, 6–28.

Fu, H., Feng, T., Qin, J., Wang, T., Wu, X., Cai, Y., Lan L., Yang T. (2018). Reported prevalenceof childhood maltratment among Chinese collage students: A systematic review and meta analysis, *PLOS one*, 13(10): e0205808.

*Gemici, K.M. (2018). *Öfke problemi yaşayan üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 54-56.

Gilbert, R., Widom, C.S., Browne, K., Fergusson,D., Webb, E., Janson, S. (2009). Burden and consequences of child maltreatment in high income countries, *The Lancet*, 373, 68-81.

Glaser, D. (2002). Emotional abuse and neglect (psycholocial maltreatment): a conceptual framework, *Child Abuse &Neglect*, 26(6-7), 697-714.

Godinet, M.T., Li, F., Berg, T.(2014). Early childhood maltreatment and trajectories of behavioral problems: Exploring gender and racial differences, *Child Abuse &Neglect*, 38, 544-556.

Goldstein, A.L., Flett, G.L., Wekerle, C. (2010). Child maltreatment, alcohol use and drinking consequences among male and female college students: An examination of drinking motives as mediators, *Addictive Behaviors*, 35(6), 636-639.

Gonzolez, A., Monzon, N., Solis, D., Jaycox L., Langley, A. (2016). Trauma Exposure in Elementary School Children: Description of Screening Procedures, Level of Exposure, and Posttraumatic Stress Symptoms, *School Mental Health*, 8:77–88.

Gölge, Z.B., Yavuz, M.F.,Basol, I. (2003). Classifying rape cases in Turkey,*Forensic Science International*, 136, 296-297.

Göker, Z., Aktepe, E. (2010). Cinsel istismar mağduru olan çocukların başvuru şekilleri, klinik ve sosyo demografik özellikleri, *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi,* 17(4):15-21.

Gökkaya, V. (2014). Ailelerin koruyucu aile olma nedenleri. *İnternational Journal of Human Sciences,* 11(1), 603-620.

Grilo, C., Masheb, R.M. (2001). Childhood psychological, physcial and sexual maltreatment in outpatients with binge eating disorder: frequency and associations with gender, obesity abd eating related psychopathology, *Obesity Research,* 9(5), 321-325.

Güçlü, M.D., Acemioğlu, R.(2020). Erken çocukluk döneminde yaşanan fiziksel istismar: Nitel bir araştırma. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi,* 4(4), 97-111.

Güler, U., Uzun, S., Boztaş, Z., Aydoğan, S. (2002). The behaviours of mothers who perform physical or emotional abuse /neglect of their children, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi,*24(3), 128-134.

*Gülgör, F.(2018). *Evli bireylerin çocukluk çağı travmaları ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi , Sosyal Bilimler Enstitüsü, 50-55.

Gürhan, N. (2015). *Her Yönüyle Çocuk İstismarı ve İhmali*, 1. Baskı, Ankara, Nobel Tıp Kitabevi, 16-22.

Gürhan, N. (2016). *Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği*, Ankara , Nobel Tıp Kitabevi, 778-780.

Hagborg, J.M., Berglund,K., Fahlke,C. (2018). Evidence for a relationship between child maltreatment and absenteeism among high-school students in Sweden, *Child Abuse & Neglect* 75, 41–49.

Hague, M.A., Janson, S., Moniruzzaman, S., Rahman, F.,İslam, S.S., Mashreky, S.R., Eriksson, U.B. (2019). Children's exposure to physical abuse from a child perspective: a population based study in rural Bangladesh, *PLOS one,* 14(2): e0212428.

Halpern, S.C., Schuch, F.B., Scherer, J.N.,Sordi, A.O., Pachado, M., Dalbasco, C., Fara, L., Pechansky, F., Kessler, F., Diemen, L.V.(2018). Child maltratment and ıllicit substance abuse: a systametic review and meta analysis of longitudinal studies,*Child Abuse Review,* 27, 344-360.

Higgins, J.P.T., Thompson S.G., Deeks J.J., and Altman D.G. (2013). Measuring inconsistency in meta analyses, *British Medical Association,* 6;327 (7414), 557-560.

Humphreys, K.L., LeMoult, J., Wear, J.G., Piersiak, H.A., Lee, A., Gotlib, I.H. (2020). Child maltreatment and depression: a meta analysis of studies using the childhood trauma questionnaire. *Child Abuse&Neglect*, 102, 104361.

Işık, Ü., Aktepe, E., Şimşek, F., Akyıldız, A., Yıldız, A. (2019) Isparta ilinde bir üniversite hastanesinde değerlendirilen cinsel istismar mağdurlarının sosyodemografik, klinik ve ailevi özellikleri: 2014-2018 verileri, *Süleyman Demirel Üniversitesi*, 10(1), 53-57.

İnan, M. (2010). *2005-2009 yıllarında Kocaeli Adliyesi'nde görülen cinsel istismar konulu davalarda sanık ve mağdur çocukların sosyo demografik özellikleri ve suçun niteliği*,Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

İnfurna, M.R., Reichl, C., Parzer, P., Schimmenti, A., Bifulco, A., Kaess, M. (2016). Associations between depression and specific childhood experiences of abuse and neglect : a meta analysis, *Journal of Affective Disorders*, 190, 47-55.

İnternet: MEDCALC. WEB: https://www.medcale.org/manual/chi-aquare-table.php adresinden 20.04.2020' da alınmıştır.

İnternet: TBMM (2010). Kayıp çocuklar başta olmak üzere çocukların mağdur olduğu sorunların araştırılarak alınması gereken önlemlerin belirlenmesi amacıyla kurulan meclis araştırması komisyonu raporu. WEB: https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss589.pdf adresinden 20.02.2022'de alınmıştır

İnternet: CMA versiyon 2 https://www-analysis.com/pages/demo.php adresinden 06.02.2022'de alınmıştır

İnternet: Dwyer, K., Buren, E.V. (2010). School mental health from: handbook of youth prevention science routledge. https://www.routledgehandbooks.com/doi/10.4324/9780203866412.ch3 adresinden 02.04.2022 tarihinde alınmıştır.

*İygün, İ.M.(2018). *Genç yetişkin üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının duygu düzenleme becerileri ve kaygı düzeyleri ile ilişkilerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 26-28.

James, C., Seixas, A.A., Harrison, A., Louis, J.G., Butler, M., Zizi, F., Samuels, A. (2016). Childhood physical and sexual abuse in carribbean young adults and ıts association with depression, post troumatic stress and skin bleaching, *Journal of Depression& Anxiety*, 5(1),1-6.

James, D.J., Lawlor, M., Courtney,p., Flynn, A., Henry, B., Murphy, N. (2008). Bullying behaviour in secondary schools: what roles do teachers play? *Child Abuse Review*, 17(3), 160-173.

Ji, K., Finkelhor, D.(2015). Neglect a meta analysis of child physical abuse prevalence in China, *Child Abuse&Neglect*, 43: 61-72.

Jirapramukpitak, T., Prince, M., Harpman, T. (2005). The experience of abuse and mental health in young Thai population, *Social Psychiatry andPsychiatric Epidemiology*, 40(12), 955-963.

Johnson, C.F.(2004). Child sexual abuse, *Lancet*, 364, 462-470.

Kara, B., Biçer, Ü., Gökalp, A.S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 47, 140-151.

Kalkan, M. & Özbek, S.K. (2011). Çocukluk çağı örselenme yaşantıları ergenlerdeki flört kaygısını yordar mı? *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 18(1), 35-44.

*Kalkavan, F. (2018). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmalarının ahlaki gelişim yeteneklerine etkilerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 70-74.

*Kandur, S. (2016). *Psikolojik danışmanlık merkezine başvuran kişilerde çocukluk çağı travmaları, bağlanma stilleri öfke ve öfkeyi ifade etme biçimlerinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 34-36.

Kaplan, B., Çalışkan, Z.I.,Evgin, D.(2020). Türkiye'de çocuk istismarı ve ihmaline ilişkin hemşirelik alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi* ,9(2): 135-141.

*Karadeniz, C.(2016). *Çocukluk çağı istismarına uğramış bireylerin yakın ilişkideki (romantik) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, 49-52.

*Karayiğit S.(2018). *Çocukluk dönemi örselenme yaşantıları ile erken dönem uyumsuz şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 58-63.

*Kazazoğlu, A. (2019). *Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişkiye aleksitimik özelliklerinin etkisinin incelenmesi,*Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 35-38.

Kenny, M.C., Capri, V., Kolar, T.R., Ryan, E.E., Runyon, M.K. (2008). Child sexual abuse: from prevention to self protection. *Chil Abuse Review*, 17(1), 36-54.

*Kılıç, P.S.S. (2019). *Obsesif kompulsif belirtilerin çocukluk çağı travma türleri ve dissosiyatif yaşantılarla ilişkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Işık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 29-32.

Kır, E. (2013). Çocuklara yönelik cinsel taciz ve istismara karşı önleyici eğitim çalışmaları. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 785-800.

Kırbaç E. (2017). *Çocuk istismarı ve ihmalinin bazı değişkenler açısından incelenmesi,*Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 67-73.

Kloppen, K., Haugland, S., Svedin, C.G., Maehle, M., Breivik, K. (2016). Prevalence of child sexual abuse in the nordic countries: a literatüre review, *Journal of Child Sexual Abuse*, 25(1),37-55.

Kooij, İ.W., Nieuwendam, J., Bipat, S., Boer, F.,Lindauer, R.J.L.,Graafsma, T.L.G.(2015). A nattional study on the prevalence of child abuse and neglect in Suriname,*Child Abuse&Neglect,* 47:153-161.

Koç, F., Aksit, S., Tomba, A., Aydın, C., Koturoğlu, G., Korkmaz, Ç.S., Aslan, A., Halıcıoğlu, O., Erşahin, Y., Turhan, T., Çelik, A., Şenol, E.,Kara, S., Solak, U.(2012). Çocuk istismarı ve ihmali olgularımızın demografik ve klinik özellikleri. Ege Üniversitesi Çocuk Koruma Birimi'nin bir yıllık deneyimi, *Türk Pediatri Arşivi*, 47:119-124.

Koç, F., Oral, R., Butteris, R. (2014). Missed cases of multiple forms of child abuse and neglect, *International Journal of Psychiatry in Medicine,* 47(2):131-139.

*Korkut,Ş. (2012). *Lise öğrencilerinde çocukluk örselenme yaşantıları ve öfke ifade biçimleri ile benlik saygısı ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 70-72.

*Kourt, R. (2011) *18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarınındissosiyatif yaşantılar ve suçluluk utanç duyguları ile ilişkisinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 58-65.

Kozcu, Ş. (1991). Çocuk istismarı ve ihmali, aile yazıları,*3. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Bilim Serisi,* 5(3),379-390.

Köksal, H. (2008). Çocukluk, değişen dünya ve tarih öğretiminden beklentiler,*Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 1(4),389-396.

*Kurt, F. (2018).*Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon kullanım bozukluğu ile dürtüsel davranış ve çocukluk çağı travması arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 25-27.

*Kurutaş, M. (2017). *Siber zorbalık ve siber mağduriyet ile internet bağımlılığı ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Adli Tıp Enstitüsü, 48-49.

Lansford, J.E., Dodge, A.K., Pettit, S.G., Bates, E.J., Crozier, J., Kaplow, J. (2002). A 12-Year Prospective Study of the Long-term Effects of Early Child Physical Maltreatment on Psychological, Behavioral, and Academic Problems in Adolescence, *Archives Pediatrics and Adolescent Medicine*, 156(8), 824–830.

Li, S., Zhao, F., Yu, G. (2019). Childhood maltreatment and intimate partner violence victimization: A meta-analysis, *Child Abuse&Neglcet,* 88,212-224.

Li, S., Zhao, F., Yu,G. (2020). A meta-analysis of childhood maltreatment and intimate partner violence perpetration, *Aggression and Violent Behavior*, 50, 101362.

Liu, R. T. (2019). Childhood Maltreatment and Impulsivity: A Meta-Analysis and Recommendations for Future Study, *Journal of Abnormal Child Psychology* , 47, 221–243.

Luke, N., Banerjee, R. (2013). Differentiated associations between childhood maltreatment experiences and social understanding: A meta-analysis and systematic review, *Developmental Review*, 33,1-28.

Lum, J.A., Powell, M., Timms, L., Snow, P. (2015). A meta-analysis of cross sectional studies investigating language in maltreated children, *Journal of Speech, Language and Hearing Research*, 58, 961–976.

Madigan, S., Cyr, C., Eırıch, R., Fearon, P., Ly, A., Rash, C., Poole, J.C., Alink, A.L. (2019). Testing the cycle of maltreatment hypothesis: meta -analytic evidence of the intergenerational transmission of child maltreatment, *Development and Psychopathology* 31, 23–51.

Mahram, M., Hosseinkhani, Z., Nedjat, S., Aflatouni, A. (2013). Epidemiologic Evaluation of Child Abuse and Neglect in School-Aged Children of Qazvin Province, Iran, *İranian Journal of Pediatrics*, 23(2),159-164.

*Mansuroğlu S.(2019). *Hemşirelik öğrencilerinin çocukluk çağı travmaları ile öfke ve öfke ifade tarzlarının incelenmesi,*Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 23-25.

Masson, M., Bussieres, E.L., Richard, E.C., Mercier, A.R., Cellard, C.(2015). Neuropsychological Profile of Children, Adolescents and Adults Experiencing Maltreatment: A Meta-analysis, *Clinical Neuropsychologist*, 29:5, 573-594.

*Mayda, M.B. (2017). *Genel psikolojik sağlığın yordayıcıları olarak duyguları yönetme becerileri ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 67-70.

*Mert, D.G., Kelleci, M., Yıldız, E., Mızrak, A.,Kugu, N. (2016). Çocukluk travması ve genel bilişsellik: rolleri küçültmr/inkar ve cinsiyet, *Psychiatry Research*, 243,147-151.

Metin, Ö., Toros, F., Karcı, C.K. (2021). Cinsel istismara uğramış çocuk ve ergenlerde cinsiyet ve yaşa ilişkin farklılıklar: psikopataloji öngörücüleri. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 24, 86-98.

Meyerson, L.A., Long, P.J., Miranda, R. Marks, B.P. (2002) The influence of childhood sexual abuse, physical abuse, family environment, and gender on the psychological adjustment of adolescents,*Child Abuse & Neglect*, 26: 387–405.

Mills, R., Kisely, S., Alati, R., Strathearn, L., Najman, J.M. (2016). Child maltreatment and cannabis use in young adulthood: A birth cohort study. *Addıctıon,* 112(3), 494-501.

Moher, D., Liberati, A., Tetzlaff, J., Altman, D. G. (2009). Reprint preferred reporting items for systematic reviews and metaanalyses: the PRISMA Statement,*Physical Therapy*, 89(9), 873-880.

Murray, L.K., Nguyen, A.,Cohen, J.A. (2014). Child Sexual Abuse, *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America*, 23(2), 321-337.

Murty, S.A.(2003). Physical and emotional partner abuse reported by men and women in arural community. *American Journal of Public Health*, 93(7), 1073-1075.

Mutua, M.T., Ouko, H.M.(2017). Child abuse influence on lower primary school pupil's academic achievement in a rural setting in Kenya. *Internatıonal Journal of Law, Humanities & Social Science*, 1(2),40-47.

Mwakanyamale, A.A., Wande, D.P., Yizhen Y. (2018). Multi-type child maltreatment: prevalence and its relationship with self-estee among secondary school students İn Tanzania. *BMC Psychology* , 6-35.

Myers, B., Bantjes,J., Lochner,C., Mortier P., Kessler, C.R., Stein D.J.(2021).Maltreatment during childhood and risk for common mental disorders among first year university students in South Africa, *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 56:1175–1187.

Nahcivan, N., Seçginli, S. (2017). Sistematik derlemeye dahil edilen nicel araştırmaların metadolojik kalitesi nasıl değerlendirilir? *Turkiye Klinikleri Journal Public Health Nurs-Special Topics* 3(1):10-19.

Nelson, J., Klumparendt, A., Doabler, P., Ehring, T. (2018). Childhood maltreatment and charecteristics of adult depression: meta analysis. *The British Journal of Psychiatry* 201, 96–104.

Orak, S.O., Kırbaş, Z.Ö., Gülırmak, K. (2020). Ergenlerin anne babalarından algıladıkları duygusal istismar durumu ile riskli davranışlar arasındaki ilişki. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 5(2): 113-119.

Ovayolu, N., Uçan, Ö., Serindağ, S.(2007).Çocuklarda cinsel istismar ve etkileri, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2(4), 13-22.

Özcan, M.C. (2010). İstismar ve ihmalin çocuklar üzerindeki fiziksel ve psikolojik etkilerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

*Özçevik, D., Güneş, D.Ö., Bahar, Z. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin bazı sosyo demografik özelliklere göre yaşadıkları çocukluk çağı travması, *Halk Sağlığı Hemşireliği Dergis*i, 1(1):28-42.

Özen, Ş., Antar, S., Özkan, M. (2004). Çocukluk çağı travmalarının umutsuzluk ve depresif duygu durum üzerine etkisinin son sınıf üniversite öğrencilerinde incelenmesi. 40. Ulusal Psikiyatri Kongresi, *Türk Psikiyatri Derneği Yayınları*, 316-319.

Pala,M., Ünalacak,M., Ünlüoğlu,İ. (2011). Çocuklara kötü muamele: istismar ve ihmal. *Dicle Tıp Dergisi,* 38(1), 121-127.

Paslı, F., Arslantürk, H. (2020). Çocuklarla Çalışmak. Nobel Akademik Yayıncılık 1. Baskı, Ankara ISBN:978-625-406-947-5

*Pekdoğan, S.(2017). Öğretmen adaylarının çocukluk çağı örselenmeleri ile psikolojik belirti düzeylerinin incelenmesi,*Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1): 191-208.

*Peker, E. (2017). *Çocukluk çağı travmaları , yetişkinlik döneminde bağlanma biçimi ve öz anlayış arasındaki ilişkilerin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Pelendecioğlu, B., Bulut, S. (2009). Çocuğa yönelik aile içi fiziksel istismar, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 9(1): 49-62.

Perez, C.M., Widom, C.S.(1994). Childhood victimization and long-term intellectual and academic outcomes, *Child Abuse&Neglect,* 18(8), 617-633.

Petticrew, M., Roberts, H.(2006). *Systematic Reviews in The Social Sciences,* MA-USA: Blackwell Publishing Ltd.

Pirdehghan, A., Vakili, M., Rajabzadeh, Y., Puyandehpour M. (2015). Child Abuse and Neglect Epidemiology in Secondary School Students of Yazd Province, Iran. Iran Journal of *Psychiatry and Behavioral Sci*ences, December; 9(4): e2256.

Polat, O.(2007). Tüm boyutlarıyla çocuk istismarı 1: Tanımlar, 2. Baskı, Ankara, Seçkin yayınları, 61-95.

Power, J., Gobeil, R., Beaudette, N.J., Rıtchıe, M.B., Brown,S.L., Smith, P.H. (2016). Childhood Abuse, Nonsuicidal Self-Injury, and Suicide Attempts: An Exploration of Gender Differences in Incarcerated Adults, *Suicide and Life-Threatening Behavior,* 46(6), 745-749.

Put, C.E., Assink, M., Gubbels, J., Solinge, N.F. (2018). Identifiying effective components of child maltreatment ınterventions: a meta analysis, *Clinical Child and Family Psychology Review*, 21,171–202.

Putnam, F.W.(1993). Dissociative disorders in children: Behavioral profiles and problems,*Child Abuse &Neglect*, 17,39-45.

Rafaiee, R., Mohseni, F., Akbarian, N.(2021). Prevalence of child abuse and correlations with family factors among elementary school aged children, *International Journal of High Risk Behaviors and Addiction,*10(2): e108823.

Read, P.J., Oimette, P., White,J., Colder,C., Farrow, S. (2011). Rates of DSM–IV–TR Trauma Exposure and Posttraumatic Stress Disorder Among Newly Matriculated College Students, Psychological *Trauma: Theory, Research Practice, and Policy, 3*(2), 148-156.

Reid, M.J., Drake, B., Kim, J., Porterfield, S., Han, L. (2004). A prospective analysis of the relationship between reported child maltreatment and special education eligibility among poor children, *Child Maltreat,* 9(4),382-394.

Reza, H., Bromfield, N.F., Sultana, S., Khan, M.R. (2020). Child maltreatment in Bangladesh: Poverty, social class, and the emotional abuse of elementary school children by teachers, *Children and Youth Services Review*, 116, 105195.

Sanderson,C. (2004). *The seduction of children: empowering parents and teachers to protect children from child sexual abuse*. UK: Jessica Kingsley Publishers.

Sarı, H.Y., Ardahan, E., Öztornacı, B.Ö.(2016). Çocuk ihmal ve istismarına ilişkin son on yılda yapılan sistematik derlemeler. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 15(6), 501-511.

Schönbucher, V., Maier, T.,Held, T.,Kuo, M.M., Schnyder, U., Landolt, M.A. (2011). Prevelance of child sexual abuse in Switzerland: a systematic review, *Swiss Medical Weekly*, 140, 1-8.

Shumba, A. (2011). Student teachers perceptions of the nature, extent and causes of child abuse by teachers in Zimbabwean secondary schools. *Journal of Social Sciences,* 28(3), 169-179.

Siyez, D.M. (2003). *Duygusal istismara maruz kalan ve kalmayan ergenlerin benlik algıları ile depresyon ve kaygı düzeylerinin karşılaştırılması.* Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Ey lül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Slade, E.P., Wissow,S.L. (2007). The influence of childhood maltreatment on adolescents' academic performance. *Econ Educ Rev*. 26(5): 604–614.

Slep, A.M.S., Heyman, R.E., Foran, H.M. (2015). Child Maltreatment in DSM-5 AND ICD-11, *Fanily Process*, 54(1):17-32.

Sofuoğlu, Z., Oral, R., Aydın, F., Cankardeş, S., Kandemirci, B., Koç, F., Akşit, S.(2014). Türkiye'nin üç ilinde olumsuz çocukluk çağı deneyimleri epidemiyolojik çalışması, *Türk Pediatri Arşivi*, 49:47-56.

Sofuoğlu, Z., Nalbantçılar, S.C. (2018). Hastanelere yönlendirilen adli çocuk istismarı olguları ile sağlık çalışanlarınca saptanan çocuk istismarı olgularının özelliklerinin saptanması, *İzmir Doktor Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 1-7, doi:10.5222/buchd.2018.77045

*Solmaz, H. (2019).*Üniversite öğrencilerinde kişilerarası bağımlılık düzeyleri ve çocukluk çağı travmaları arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 72-77.

Stoltenborgh, M., Lizendoorn, M.H., Euser, E.M., Kranenburg, M.J.B .(2011). A global perspective on child sexual abuse : meta analysis of prevalence around the World, *Child Maltreatment*, 16(2):79-101.

Stoltenborgh, M., Kranenburg, M.J.B., Alink, L.R.A., Ijzendoorn, M.H., (2012). The universality of childhood emotional abuse: a meta analysis of worldwide prevalence, *Journal of Agression Maltreatment & Trauma*, 21, 870-890.

Stoltenborgh, M., Kranenburg, M.J.B., Ijzendoorn, M.H. (2013). The neglect of child neglect: a meta analytic review of the prevalence of neglect,*Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 48,345-355.

Stoltenborgh, M., Krenenburg, B.J.M., Alink, L.R.A., Ijzendoorn, M.H. (2015). The prevalence of child maltreatment across the globe: review of a series of meta analyses. *Child Abuse Review*,24, 37-50.

Şahin, F. (2014). Fiziksel istismar. Çocuk istismarı ve ihmaline yaklaşım. Temel Bilgiler içinde Ed. O.Derman, Ankara Akademisyen Tıp Kitabevi s,41-48.

Şen, S. (2019). SPSS ile meta analiz nasıl yapılır? *Harran Education Journal*,4(1),21-49.

Şar, V., Öztürk, E., İkikardeş, E.(2012). Çocukluk çağı ruhsal travma ölçeğinin Türkçe uyarlamasının geçerlilik ve güvenilirliği. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi* 32, 1054-1063.

Şen, S., Yıldırım, İ.(2020). *CMA ile Meta Analiz Uygulamaları*. Ankara, Anı Yayıncılık s, 3-4.

Şimşek, Ş., Uysal, C., Gençoğlan, S., Bez, Y.(2013). Türkiye'de çocuk cinsel istismarı: gözden geçirme çalışması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 4(14): 39-48.

*Şirin, Ç.S. (2019) *Çocukluk çağı travmalarının Gestalt temas biçimleri açısından incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 39-40.

Taner, Y. (2014). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri, *Hacettepe Tıp Dergisi,* 82-84.

Taner, Y.L., Gökler, B.(2004). Çocuk istismarı ve ihmali: psikiyatrik yönleri, *Hacettepe Tıp Dergisi*, 82-86.

Tang, C.S. (2002). Childhood experiences of sexual abuse among Hong Kong Chinese college students, *Child Abuse & Neglect*, 26, 23–37.

*Tatar, A. (2019). *Yetişkinlerin çocukluk çağı travma durumları ile istenmeyen düşüncelerle başetme yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 41-48.

Teicher, M.T., Anderson, C.M., Ohashi, K., Khan, A., McGreenery, C.E., Bolger E.A., Rohan M.L.,Vitaliano G.D. (2018). Different effects of childhood neglect anda buse during sensitive exposure periods on male and female hippocampus, *Neorolmage*, 169;443-452.

Thampson, M.P., Kingree, J.B., Desai, S. (2004). Gender differences in long term health consequences of physical abuse of children: data from a nationally representative survey. *American Journal of Public Health*, 94 (4), 599-604.

Theoklitou, D., Kabitsis, N., Kabitsi, A. (2012). Physical and emotional abuse of primary school children by teachers. *Child Abuse &Neglect*, 36(1), 64-70.

Thornberry,T.P., Matsuda, M., Greenman, S.J., Augustyn, M.B., Henry, K.L., Smith, C.A., İreland, T.O., (2014). Adolescent risk factors for child maltreatment, *Child Abuse&Neglect,* 38(4),706-722.

Tırali, R.E., Oğuz, Y., Soydan, S.S. (2014). Çocuk istismarı ve ihmalinin oral bulguları. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 24(3), 154-157.

Tıraş, U., Dilli, D., Dallar, Y., Oral, R.(2009). Evaluation and follow up of cases diagnosed as a child abuse and neglect at a tertiary hospital in Turkey, *Turkish Journal of Medical Sciences,* 39(6), 969-977.

Tıraşçı, Y., Gönen, S.(2007). Çocuk istismarı ve ihmali, *Dicle Tıp Dergisi*, 34(1), 70-74.

Topbaş, M. (2004). İnsanlığın büyük bir ayıbı: çocuk istismarı,Türk Silahlı Kuvvetleri *Koruyucu Hekimlik Bülteni,* 3, 76-80.

Topçu, S. (2009). *Silinmeyen izler*,1. Baskı Ankara, Phoenix yayınevi, Ankara.

Topal, Y., Balcı, Y., Erbaş, M.(2018). Muğla da 18 yaş ve altı cinsel istismar olgularının retrospektif değerlendirilmesi. *Ortadoğu Medical Journal,* 10(2):135-141.

*Tozan,S.Y. (2019). *Çocukluk çağı travmalarının evlilik uyumu ve evlilik doyumuna etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 21-33.

Trask, E.V., Walsh, K., Dilillo, D. (2011). Treatment effects for common outcomes of child sexual abuse: A current meta-analysis, *Aggression and Violent Behavior,* 16,6-19.

*Turan, N. (2018). *Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmaları ile depresyon ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 61-64.

Turhan, E., Sangün, Ö., İnandı T. (2006). Birinci basamakta çocuk istismarı ve önlenmesi, *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi,* 15, 153-157.

*Türk, H. (2019). *Genç yetişkin bireylerde çocukluk çağı travmalarının bilişsel şemalar ve duygusal şemalar ile ilişkisinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 58-61.

Türkkan, T., Odacı, H. (2018). Liseli ergenlerde çocukluk çağı örselenme yaşantılarının cinsiyet, gelir düzeyi ve ebeveyn eğitim durumuna göre incelenmesi, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 29(1),71-89.

*Uçar, G. (2015). *İş yerinde psikolojik taciz, akran zorbalığı ve çocukluk çağı örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 40-48.

Vachon, D.D., Krueger, R.F., Rogosch, F.A., Cicchetti, D. (2015). Assessment of the harmful psychiatric and behavioral effects of different forms of child maltreatment, *Journal of the American Medical Association (JAMA*), 72(11), 1135-1142.

Ventus, D., Antfolk, J., Salo, B.(2017). The associations between abuse characteristics in child sexual abuse: a meta analysis. *Journal of Sexual Aggression,* 23(2), 167-180.

Viola, T.W., Salumb, G.A., Schiavona B.K., Vieiraa B.S., Levandowski M.L. Oliveira R.G. (2016). The influence og geographical and economic factors in estimates of childhood abuse and neglect using childhood trauma questionnaire: a worldwide meta regression analysis. *Child Abuse&Neglect,* 51, 1-11.

Wegman, H., Stetler, C. (2009). A Meta-Analytic Review of the Effects of Childhood Abuse on Medical Outcomes in Adulthood, *Psychosomatic Medicine,* 71, 805–812.

With, A., Brown, R.C., Plener, P.L., Brahler, E., Fegert, M.J. (2017). Child maltreatment in Germany prevalence rates in the general population, *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 11,47.

Wright, M.O., Crawford, E., Del Castillo, D.(2009). Childhod emotional maltreatment and later psycholocial distress amnong collage students: the mediating role of maladaptive schemas, *Child abuse&Neglect*, 33(1), 59-68.

Yağmur, F.(2008). Çocuk istismarı ve ihmali,*Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 12, 71-78.

Yalçın, N.(2011).*Türkiye'de çocuk istismarı ve çözüm önerileri*, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yazar, M.E. (2018).*2010-2016 yılları arasında Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne başvuran cinsel istismar ve cinsel saldırı olgularının adli tıp yönünden değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı.

Yektaş, Ç., Tufan, A.E., Büken, B., Çetin, N.Y., Yazıcı, M. (2018). Cinsel istismar mağduru çocuk ve ergenlerde istismar ve istismarcıya ilişkin özelliklerin ve psikopataloji ile ilişkili risk etkenlerinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(5), 501-508.

*Yenidünya, A.(2017). *Çocukluk dönemi travmatik yaşantıları ile risk ve koruyucu faktörlerin, genç yetişkinlikteki yanlızlık stilleri ile ilişkisi,* Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 59-61.

Yetiş, O., Ziyalar, N. (2018). Çocuk istismarı ve ihmalinin bildirimine yönelik öğretmen tutumları, *Türkiye Klinikleri Adli Tıp ve Adli Bilimler Dergisi*, 15(1), 10-23.

Yıldırım, A., Karataş, M., Yılmaz, R., Çetin, I., Şenel, I. (2013). Prevalence and correlates of school violence and sexual abuse among adolescents in Tokat, Turkey. *Health Med*, 7(2), 382-392.

Yılmaz Irmak, T.(2018). *Çocuk istismarı ve ihmalinin yaygınlığı ve dayanıklılıkla ilişkili faktörler,* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

*Yöyen E.G. (2017). Çocukluk çağı travması ve benlik saygısı,*International Journal of Social Sciences and Education Research,* 3(1), 268-282.

*Zeren, C.,Yengil, E., Çelikel, A., Arık, A., Arslan, M.(2012). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı istismarı sıklığı, *Dicle Tıp Dergisi*, 39(4): 536-541.

*Zerenoğlu, L. (2011). *Üniversite öğrencilerinin bağlanma stilleriyle çocukluktaki örselenme yaşantıları arasındaki ilişkinin incelenmesi,* Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 62-64.

Zheng, X., Fang, Z., Shangguan, S., Fang, X. (2021). Associations between childhood maltreatment and educational, health and economic outcomes among middle-aged Chinese: The moderating role of relative poverty, *Child Abuse&Neglect.*

Ziyalar, N. (2020). *Çocuk İstismarı ve Çocukla Adli Görüşme Teknikleri*, 1. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 34-36.

Zoroğlu, S.S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M.E.,Alyanak B. (2001). Çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin olası sonuçları, *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 2(2), 69-78.

EKLER

EK-1. Çalışmaların kalite değerlendirme puanları

Yazar	Araştırmanın tipi	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Toplam puan	Ölçek türü
1.Abalı-2017	Tanımlayıcı	0/0	1/1	1/0	1/1	1/1	0/1	0/0	1/1	1/1	6/6	1
2.Akyıl-2019	Tanımlayıcı	0/0	1/1	1/0	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/7	1
3.Arar-2019	Tanımlayıcı	1/0	0/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	6/6	1
4.Aydın-2018	Tanımlayıcı	0/1	1/1	1/0	1/1	1/0	0/1	1/0	1/1	1/1	6/6	1
5.Aydoğdu-2018	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	7/7	1
6.Aytaç Alp-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	1/0	1/0	1/1	1/1	8/7	1
7.Alsancak-2016	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	0/0	1/1	0/0	1/1	1/1	6/5	1
8.Bahadır-2019	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/0	1/1	0/1	1/0	1/0	1/1	1/1	6/5	1
9.Balli-2019	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	0/1	0/1	1/0	1/1	1/1	6/6	1
10.Barak-2018	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	7/7	1
11.Baylan-2019	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	6/6	1
12.Bedirhanbeyoğlu-2018	Tanımlayıcı	0/1	1/1	0/0	1/1	0/1	1/0	1/0	1/1	1/1	6/6	1
13.Birsel-2019	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/0	1/1	0/1	1/1	0/0	1/1	1/1	5/6	1
14.Cillow-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	7/7	1
15.Çabuk-2015	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	7/7	1
16.Çağatay-2014	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/8	1
17.Dede-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/0	0/1	1/1	1/1	7/7	1
18.Donat-2018	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/7	1
19.Elçi-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/0	1/1	1/1	8/7	1
20.Gemici-2018	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	1/0	0/1	0/1	1/1	1/1	7/7	1
21.Gülgör-2018	Tanımlayıcı	0/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/0	1/1	1/1	7/7	1
22.İygün-2018	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	0/1	0/1	1/0	1/1	1/1	7/7	1
23.Kalkavan-2018	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	7/8	1
24.Kandur-2016	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	7/7	1
25.Karayiğit-2018	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/8	1
26.Kazaoğlu-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	8/8	1
27.Kılıç-2019	Tanımlayıcı	0/1	1/1	0/0	1/1	0/0	0/0	1/1	1/1	1/1	5/6	1
28.Kourt-2011	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/1	1/1	1/1	0/0	0/0	1/1	1/1	6/6	1
29.Kurt-2018	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	0/0	0/1	1/1	1/1	1/1	6/6	1
30.Kurutaş-2017	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	0/0	0/0	0/1	1/1	1/1	6/6	1
31.Mansuroğlu-2019	Tanımlayıcı	0/1	1/1	0/0	1/1	0/0	1/1	1/0	1/1	1/1	6/6	1
32.Mayda-2017	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	0/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/8	1
33.Mert vd.-2016	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	8/8	1
34.Özçevik vd.-2019	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/8	1
35.Peker-2017	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/1	1/1	1/0	1/1	1/1	1/1	1/1	7/7	1
36.Solmaz-2019	Tanımlayıcı	0/0	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/8	1
37.Şimşek-2017	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/0	0/0	0/1	1/1	1/1	6/6	1
38.Tatar-2019	Tanımlayıcı	1/0	1/1	1/1	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	8/7	1
39.Tozan-2019	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/1	1/1	0/0	1/1	0/0	1/1	1/1	6/6	1
40.Turan-2018	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	1/0	0/1	0/1	1/1	1/1	6/6	1
41.Türk-2019	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/1	1/1	1/0	0/1	0/0	1/1	1/1	6/6	1
42.Yenidünya-2017	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	7/8	1
43.Yöyen-2016	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	8/8	1
44.Açar-2018	Tanımlayıcı	0/0	1/1	0/1	1/1	1/1	0/0	1/0	1/1	1/1	6/6	2
45.Bora-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/0	1/1	1/1	1/1	1/1	8/7	2
46.Birlik-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	1/1	0/1	0/0	1/1	1/1	6/6	2
47.Çağlarırmak-2006	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	0/1	1/1	1/1	7/7	2
48.Çelik-2010	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/0	1/1	1/1	8/7	2
49.Dülger-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	7/8	2
50.Erdem-2009	Tanımlayıcı	1/0	1/1	0/0	1/1	0/1	0/0	1/1	1/1	1/1	6/6	2
51.Karadeniz-2016	Tanımlayıcı	0/1	1/1	0/0	1/0	1/1	0/0	1/1	1/1	1/1	6/6	2
52.Korkut-2012	Tanımlayıcı	0/1	1/1	0/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	1/1	7/9	2
53.Pekdoğan-2017	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	0/0	0/0	0/1	1/1	1/1	6/6	2
54.Şirin-2019	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	1/0	0/1	1/1	1/1	1/1	8/7	2
55.Uçar-2015	Tanımlayıcı	1/1	1/1	1/0	1/1	1/0	1/1	1/1	1/1	1/1	9/7	2
56.Zeren vd.-2012	Tanımlayıcı	0/1	1/1	1/0	1/1	1/0	1/1	1/1	1/1	1/1	8/7	2
57.Zerenoğlu-2011	Tanımlayıcı	1/1	1/1	0/0	1/1	0/1	1/1	1/0	1/1	1/1	7/7	2

*ÇÇTÖ:1 ÇÖYÖ:2

EK-2. Kappa analizi tablosu

Kodlayıcı_2 * Kodlayıcı_1 Crosstabulation

			Kodlayıcı_1		Total
			hayır	evet	
Kodlayıcı_2	hayır	Count	44	2	46
		Expected Count	37,1	8,9	46,0
		% within Kodlayıcı_2	95,7%	4,3%	100,0%
		% within Kodlayıcı_1	95,7%	18,2%	80,7%
		% of Total	77,2%	3,5%	80,7%
	evet	Count	2	9	11
		Expected Count	8,9	2,1	11,0
		% within Kodlayıcı_2	18,2%	81,8%	100,0%
		% within Kodlayıcı_1	4,3%	81,8%	19,3%
		% of Total	3,5%	15,8%	19,3%
Total		Count	46	11	57
		Expected Count	46,0	11,0	57,0
		% within Kodlayıcı_2	80,7%	19,3%	100,0%
		% within Kodlayıcı_1	100,0%	100,0%	100,0%
		% of Total	80,7%	19,3%	100,0%

Symmetric Measures

		Value	Asymptotic Standard Error[a]	Approximate T[b]	Approximate Significance
Interval by Interval	Pearson's R	,775	,108	9,086	,000[c]
Ordinal by Ordinal	Spearman Correlation	,775	,108	9,086	,000[c]
Measure of Agreement	Kappa	,775	,108	5,849	,000
N of Valid Cases		57			

a. Not assuming the null hypothesis.

b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

c. Based on normal approximation.

EK-3. Prisma kontrol listesi

PRISMA Kontrol Listesi			
Bölüm ve Konu	**Madde#**	**Kontrol listesi maddesi**	**Maddenin bildirildiği yer**
BAŞLIK			
Başlık	1	Araştırma, sistematik derleme, metaanaliz veya her ikisi şeklinde tanımlanmalıdır.	
ÖZET			
Yapılandırılmış özet	2	Arka plan, amaçlar, veri kaynakları, dahil etme kriterleri, katılımcıların özellikleri, yapılan girişimler, veri değerlendirme ve sentez yöntemleri, sonuçlar, kısıtlılıklar, tartışma, anahtar bulgular ve derleme kayıt numarasını içeren uygun şekilde yapılandırılmış bir özet yazılmalıdır	
GİRİŞ			
Gerekçe	3	Mevcut bilgi bağlamında derlemenin gerekçesini açıklayın.	
Amaç	4	Araştırmanın yanıt aradığı soruları ve referanslar açıklanmalıdır. Katılımcılar, yapılan girişimler, karşılaştırmalar, sonuçlar ve çalışma tasarımı ile ilgili sorular (PICOS) kapsamlı şekilde açıklanmalıdır.	
YÖNTEMLER			
Protokol ve kayıt	5	Derlemenin bir protokolü olup olmadığı, varsa nereden ulaşılabileceği (web adresi gibi) ve böyle bir olanak varsa, kayıt numarasını da içerecek şekilde kayıt bilgileri verilmelidir.	
Araştırmanın dahil etme kriterleri	6	Araştırmanın (PICOS, takip süresi gibi) ve raporun özellikleri (raporun yazıldığı yıl, dil, yayınlanma durumu gibi) belirtilmeli ve bu özellikler sebebi açıklanarak dahil etme kriterleri olarak kullanılmalıdır.	
Bilgi kaynakları	7	Araştırmadaki tüm bilgi kaynakları (kapsadıkları yıllarla beraber veri tabanları belirtilmeli, araştırma yazarlarıyla bağlantı kurularak yapılan ek çalışma varsa belirtilmeli) açıklanmalı ve tarama yapılan son tarih belirtilmelidir..	
Tarama	8	Tekrarlanabilecek şekilde, tüm elektronik tarama yöntemleri, kullanılan limitler de belirtilerek açıklanmalıdır	
Çalışma seçimi	9	Araştırmaya dahil edilecek çalışmaları seçme süreci açıklanmalıdır (Sistematik derlemede ve mümkünse meta analizde tarama özellikleri ve dahil etme kriterleri belirtilmeli).	
Veri toplama süreci	10	Raporlardan veri elde etme yöntemleri ile araştırmacılardan veri elde etmek ve verileri doğrulamak için yapılan işlemler açıklanmalıdır (pilot formlarla, bağımsız şekilde ve kopyalama şeklinde).	
Veri maddeleri	11	Taranan tüm verilerle ilgili tüm değişkenler listelenmeli (PICOS, finans kaynakları gibi), ayrıntılı şekilde açıklanmalıve varsa yapılan varsayımlar ve basitleştirmeler belirtilmelidir.	
Bireysel çalışmalardaki yanlılık riski	12	Bireysel çalışmaların yanlılık riskini araştırmak için uygulanan yöntemler (bu yöntemlerin derleme veya sonuç kısmında uygulandığı belirtilerek) ve bu bilgilerin veri sentezinde nasıl kullanılacağı açıklanmalıdır.	
Özet ölçümler	13	Ana özet ölçümleri (risk oranı, ortancalar arasındaki fark gibi) açıklanmalıdır	
		Her meta-analiz için, verilerin işlenme ve sonuçlarının birleştirilmesi yöntemleri, eğer varsa tutarlılık ölçümleriyle beraber (I^2 testi gibi) açıklanmalıdır.	

EK-3. (devam) Prisma kontrol listesi

PRISMAKontrolListesi			
Bölüm ve Konu	**Madde#**	**Kontrol listesi maddesi**	**Maddenin bildirildiği yer**
Sonuçların sentezi	14		
Çalışmalar karşısındaki yanlılık riski	15	Kümülatif sonucu etkileyebilecek yanlılık riski için bir değerlendirme yapılmışsa, açıklanmalıdır (yayınlanma aşamasında yanlılık, sistematik derlemeye dahil edilen çalışmalarda selektif raporlama olması gibi).	
Ek analizler	16	Ek analiz yöntemleri açıklanmalı (sensitivite veya subgrup analizleri, meta regresyon gibi), eğer yapıldıysa,hangilerinin önceden tarif edildiği bildirilmelidir.	
SONUÇLAR			
Çalışma seçimi	17	Taranan, uygunluk için değerlendirilen, sistematik derlemeye dahil edilen veya çıkarılan çalışma sayısı; sistematik derlemeden çıkarılan çalışmaların çıkarılma sebepleri ve ideal olarak akış şeması verilmelidir.	
Çalışma özellikleri	17	Dâhil edilen her bir çalışmadan alıntı yapın ve özelliklerini sunun.	
Çalışmalarda bias Riski	18	Her çalışma için, verilerin özellikleri sunulmalı (çalışmanın büyüklüğü, PICOS, takip süresi gibi) ve referanslarverilmelidir.	
Çalışma içindeki yanlılık riski	19	Her çalışmadaki yanlılık riski ile ilgili veriler sunulmalı ve eğer mümkünse sonuç düzeyi değerlendirmesi yapılmalıdır (12. maddeye bakınız).	
Bireysel çalışmaların sonuçları	20	Değerlendirilen tüm sonuçlar için (yarar ve zarar), her çalışma için (a) her girişim grubu için basit özet verisi ve (b) ideal olarak bir forest plot ile etki büyüklükleri ve güven aralıkları belirtilmelidir.	
Sonuçların sentezi	21	Yapılan her meta analizin sonuçları, güven aralıkları ve tutarlılık ölçümlerini de içerecek şekilde sunulmalıdır	
Çalışmalar karşısındaki yanlılık riski	22	Çalışmalar karşısındaki yanlılık riskini değerlendiren sonuçlar verilmelidir (15. maddeye bakınız).	
Ek analizler	23		
TARTIŞMA			
Kanıtların özeti	24	Her ana sonuç için, kanıt düzeyini içerecek şekilde temel bulgular özetlenmeli ve anahtar gruplarla ilişkileri(sağlık hizmeti sağlayıcıları, sağlık hizmeti kullanıcıları, sağlık politikası yapanlar gibi) değerlendirilmelidir.	
Kısıtlılıklar	25	Çalışmanın sonuç (yanlılık riski) ve derleme (belirlenmiş taramanın tam olarak yansıtılmaması, raporlamadayanlılık gibi) bölümlerindeki kısıtlılıklar tartışılmalıdır.	
Sonuçlar	26	Diğer kanıtların yardımıyla, araştırma sonuçlarının genel yorumu yapılmalı ve ileride yapılacak olan araştırmalara etkileri belirtilmelidir.	
FİNANSMAN			
Finansal destek	27		

EK 4. Çocukluk çağı travmaları ölçeği

	Hiç bir Zaman	Nadiren	Zamanzaman	Sıklıkla	Çok sıkOlarak
1.Evde yeterli yemek olmadığından aç kalırdım.					
2.Benim bakımımı ve güvenliğimi üstlenen birinin olduğunu biliyordum.					
3.Ailemdekiler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.					
4.Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
5.Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan biri vardı.					
6.Yırtık, sökük ya da kirli giysiler içersinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
7.Sevildiğimi hissediyordum.					
8.Anne ve babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
9.Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora ya dahastaneye gitmem gerekmişti.					
10.Ailemde başka türlü olmasını istediğim bir şey yoktu.					
11.Ailemdekiler bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
12.Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
13.Ailemdekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
14.Ailemdekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
15.Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma (dövülme, itilip kakılmavb.) inanıyorum.					
16.Çocukluğum mükemmeldi.					
17.Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu farkettiği oluyordu.					
18.Ailemde birisi benden nefret ederdi.					
19.Ailemdekiler kendilerini birbirlerine yakın hissederlerdi.					
20.Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					
21.Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamaklaya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
22.Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
23.Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
24.Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
25.Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma (hakaret, aşağılama vb.) inanıyorum.					
26.İhtiyacım olduğunda beni doktora götürecek birisi vardı.					
27.Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
28.Ailem benim için bir güç ve destek kaynağı idi.					

EK 5. Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği

		Hiçbir zaman (1)	Nadiren (2)	Bazen (3)	Sıklıkla (4)	Çok sık (5)
1	Ben çocukken ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.					
2	Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendim daha iyi yaptığımı hissederdim.					
3	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbiriyle tartışır, kavga ederdi.					
4	Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birininolduğunu bilirdim.					
5	Ben çocukken, ailemde bana bağırıp çağıran biri vardı.					
6	Ben çocukken, annem ya da kardeşlerim dövülürken ya da onlaravurulurken gördüm.					
7	Ben çocukken gereksinim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.					
8	Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemisağlayan biri vardı.					
9	Ben çocukken, ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, yadaondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.					
10	Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen bir kişininvarlığını hissederdim.					
11	Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım(değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).					
12	Ben çocukken, sevildiğimi hissederdim.					
13	Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.					
14	Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneyegitmek zorunda kalacak kadar denli dayak yediğim oldu.					
15	Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyanbirileri vardır.					
16	Ben çocukken, ailemdekiler beni, bir yerlerim çürüyecek ya da izkalacak denli döverdi.					
17	Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.					
18	Ben çocukken, kemer, sopa, oklava, ya da benzeri sert cisimlerledövülerek cezalandırıldım.					
19	Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi					
20	Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.					
21	Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.					

EK 5. (devam) Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği

		Hiçbir zaman (1)	Nadiren (2)	Bazen (3)	Sıklıkla (4)	Çok sık (5)
22	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumayaçalıştılar.					
23	Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.					
24	Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yedim.					
25	Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.					
26	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devan etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.					
27	Ben çocukken bana verilen cezalar çok katıydı.					
28	Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirine yakındılar.					
29	Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.					
30	Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip kalktı.					
31	Ben çocukken birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmasa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.					
32	Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.					
33	Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.					
34	Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyiyada bana cinsellikle ilgili şeyler izletmeyi denedi.					
35	Ben çocukken ailemde bana güvenen biri vardı.					
36	Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.					
37	Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımla ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.					
38	Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.					
39	Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.					
40	Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : BAYRAK, Nurten Gülsüm

Uyruğu : T.C.

Eğitim	**Okul /Program**	**Mezuniyet Yılı**
Derecesi	Gazi Üniversitesi /Sağlık Bilimleri Enstitüsü/	Devam ediyor
Doktora	Hemşirelik Anabilim Dalı	
	Haliç Üniversitesi/ Sağlık Bilimleri Enstitüsü /	2013
Yüksek Lisans	Hemşirelik Anabilim Dalı	
	Karadeniz Teknik Üniversitesi/	2005
Lisans	Giresun SağlıkYüksekokulu/Hemşirelik Bölümü	

İş Deneyimi Yıl	**Çalıştığı Yer**	**Görev**
2019-Devam ediyor	Giresun Çocuk İzlem Merkezi	Adli görüşmeci
2013-2019	Giresun Devlet Hastanesi	Uzm. Hemşire
2006-2019	Giresun Devlet Hastanesi	Servis Hemşiresi
2005-2006	Giresun Devlet Hastanesi	HastaHakları Sorumlusu
2003-2005	Giresun Devlet Hastanesi	Servis Hemşiresi
2002-2003	Denizli Tavas Devlet Hastanesi	Servis Hemşiresi
2001-2002	Samsun/Havza Bekdiğin	Sağlık OcağıHemşire

Yabancı Dili

İngilizce

Yayınlar

Uluslararası/ulusal hakemli dergilerde yayımlanan makaleler :

1. Bayrak, N.G., Akpınar D., Üstüner Top F., Uzun S.(2022) The Evaluation of Child Sexual Abuse: Child Advocacy Center Example. J Dr Behcet Uz Child Hosp 12(1):67-75 Doi: 1014274/buchd.galenos.2021.02439

2. Ata E.E., **Bayrak N.G**., Yılmaz Bahadır E.(2021). İntihar Girişimi Nedeniyle Acil Servise Başvuran Olguların İncelenmesi Bir Yıllık Retrospektif Çalışma. Çukurova Med J, 46(4):1675-1686. Doi: 10,17826/cumj.993832

3. Bayrak,N.G., Uzun,S., Kulakaç,N.(2021) The Relationshıp Between Anxıety Levels and Anger Expressıon Styles of Nurses During the Covıd 19 Pandemic. Perspectives in Psychıatrıc Care **https://doi.org/10.1111/ppc.12756**

4. Ata, EE., Yılmaz Bahadır, E., **Bayrak, N.G.** (2020) The İmpact of Side Effects on Schizophrenia and Bipolar Disorder Patients' Adherenceto Prescribed Medical Therapy. Perspectives in Psychıatrıc Care**.**56(3):691-696 Doi: 10.1111/ppc.12483.

5. Ata, EE., Yılmaz Bahadır E., **Bayrak, N.G.(**2020) Resilience, Occupational Satisfaction, Burnout and Compassion Fatigue in Turkish İntensive Care Nurses . KONTAKT/ Journal of Nursing and Social Sciences Related to Health and İllness. Doi: 10.32725/kont.2020.028

6. Erdoğan,E.,Demir,S., Çalışkan,B.,**Bayrak,N.G**. (2019) Effect of psychological care given to the women who underwent hysterectomy before and after the surgery on depressive symptoms anxiety and body image levels. Journal of Obstetrıcs and Gynaecology. Dec3:1-7. Doi: 10.1080/01443615.2019.1678574.

7. Çobanoğlu A., **Bayrak N.G**., Coşkun A. (2021). COVİD-19 Hastalarının Klinik ve Tanımlayıcı Özellikleri. Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi, 3(3),147-152. Doi:10.48071/sbuhemsirelik.1003499

8. Bayrak, N.G., Ekici, D. (2021)Risk Factors Associated with Famıly Dynamıcs and ProtectıveInterventıons in Chıld Abuse. Ejons Internatıonal Journal on Matematıcs, Engineerıng Natural Scıences, Doi: http://dx.doi.org/10.38063/ejons.436

9. Bayrak, N.G. ,Akpınar, D (2021)Medyada Yer Alan Çocuk Cinsel İstismarına Yönelik Haberlerin Çocuk Hakları Açısından Değerlendirilmesi, Türkiye Klinikleri, Şiddet Özel Sayısı, s:8-9.

10. Bayrak,N.G., Gürhan,N., Karakaş, D. (2021) Türkiye'de Çocuk İzlem Merkezleri, Adli Görüşme Süreci ve Hemşirelerin Rol-Sorumlulukları EÜHFD, 37(3),217-222 Doi:10.53490/egehemsire.667533

11. Özmaya, E., **Bayrak, N.G.,** Gürhan,N. (2020) Pandemilerde Kayıp Yaşayan Bireylerde Görülen Ruhsal Sorunlar ve Psikiyatri Hemşireliğinin Yeri. (Türkiye Klinikleri/Pandemide Psikiyatri Hemşireliği. 1. Baskı Ankara s: 24-29

Ulusal/uluslararası kitaplar bölümleri

1.Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller / Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği. Ankara Nobel Tıp Kitabevi 1.Baskı 2020 ISBN: 978-605-48-8 (Bölüm editörlüğü)

2.Psikiyatri Hemşireliği Sertifika Konuları (Şiddet ve İstismarı Önleme) Ankara Nobel Tıp Kitabevi 2020 ISBN: 978-605-7578-2

3.Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller (Problem Çözme ve Savunma Mekanizmaları) Ankara Nobel Tıp Kitabevi 1.Baskı 2020 ISBN: 978-605-48-8

4.Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller (Kriz ve Çatışma) Ankara Nobel Tıp Kitabevi 1.Baskı 2020 ISBN: 978-605-48-8

5.Psikodermatoloji (Psikodermatlojide Bakım) Ankara Nobel Tıp Kitabevi 1. Baskı 2021 ISBN: 978-625-7146-46-3

6.Sağlık Hizmetlerinde Özel İlgi Grupları ve Dezavantajlı Gruplarla İletişim (İstismara uğramış çocukla iletişim). Literatürk Akademi ISBN: 978-625-7606-49-3 1. Baskı Nisan 2022

Uluslararası/ulusal bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında basılan bildiriler

1.Son Bir Yılda İntihar Girişimi Nedeniyle Acil Servise Başvuran Olguların Retrospektif İncelenmesi.(Ata E.E., **Bayrak N.G**., Yılmaz E.) VI. Ulusalararası X. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi 20-23 Ekim 2021 İzmir) **(**Sözel Bildiri)

2.Hemşirelere Uygulanan Mobbingin Lisansüstü Tezler Kapsamında Değerlendirilmesi (**Bayrak N.G**., Ata E.E.) I. Uluslararası Şiddet ve Şiddeti Önleme Kongresi 11-13 Ekim 2021 Tokat) (Sözel Bildiri)

3.Bipolar Affektif Bozukluk Tanısı Alan Hastaların Komorbid Bedensel Hastalıklarının Araştırılması ve Cinsiyete Göre Farklılıklarının Karşılaştırılması (Aksu M.H, Geniş,B., **Bayrak, N.G.,** Gürhan,N) 23.TPD Yıllık Toplantı ve Klinik EğitimSempozyumu10-13 Nisan 2019 Fethiye (Sözel Bildiri)

4.Bir Üniversite Hastanesinden Hizmet Alan Şizofreni, Bipolar Bozukluk ve Depresyon Tanılı Hastaların Retrospektif Fiziksel Hastalık Komorbiditesi.(**Bayrak, N.G.,** Geniş, B., Erdoğan, E, Gürhan,N.) 6. Uluslararası 17. Ulusal Hemşirelik Kongresi 19-21 Aralık 2019Ankara (Sözel Bildiri)

5.Türkiye'de Çocuk İzlem Merkezleri Kuruluş ve İşleyişi (**Bayrak,N.G.,** Gürhan,N, Karakaş,D. İnternational Pris Conferance On SocialSciences15-17 Kasım 2019Fransa / Paris (Sözel bildiri)

6.Bariatrik Cerrahi ve Ruh Sağlığı (Altun,A., Karakaş,D., Gürhan,N., **Bayrak,N.G**.) Internatıonal Pallıatıve Care Congres 4-5-6 Ekim 2019 Malatya (Sözel Bildiri)

7.Bipolar Bozukluk Tanısı ile Yatan Hastalarda İşlevselliğin Değerlendirilmesi.Yılmaz, E., Ata, E., **Bayrak, N.G. (**2019).3.Aile Temelli Sempozyum03 Mayıs 2019 Giresun (Sözel Bildiri)

8.Ata, E.E., Yılmaz, B.E., **Bayrak, N.G.**(2019)Şizofreni ve Bipolar Bozukluk Tanısı İle Takip Edilen Hastaların Tıbbi Tedaviye Uyumları ve Yan Etki Yaşama Durumlarının Karşılaştırılması. Uluslararası Toplum ve Şizofreni Kongresi 29-30 Haziran 2109 Ankara**(**Poster Bildiri**)**

9.Bayrak, N.G., Batmaz M.Panik bozukluk tanısı konmuş hastaların yaşam kalitelerinin değerlendirilmesi, III. Uluslararası VII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi,1-3 Eylül 2014 Ankara. (Poster Bildiri)

10. Ata E., Yılmaz E., **Bayrak N.G.**(2016). Yoğun bakımda çalışan hemşirelerin psikolojik dayanıklılıkları ve mesleki tatmin tükenmişlik ve merhamet yorgunluğu düzeyleri arasındaki ilişki, IV. Uluslararası VIII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 6-9 Kasım 2016 Manisa**.** (Poster Bildiri)

11. Erdoğan, E., Demir, S., Çalışkan, B., **Bayrak N.G. (**2018) Histerektomi yapılan kadınlara ameliyat öncesi ve sonrasında verilen psikolojik bakımın beden algısı, anksiyete ve depresyon düzeyine etkisi. **(**Sözel Bildiri)

12.Bayrak N.G., Gürhan N. ‘’Hayat Budur Damarlarındaki Asil Kanda Mevcuttur’’ Bir Paranoid Şizofreni Olgusu. V. Uluslararası IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi 20-23 Kasım 2018 (Poster Bildiri)

13. Top F., Aydın M., Dik Ç., Pekdemir E.,**Bayrak N.G.** (2010). Üniversite öğrencilerinin fizikselistismara uğrama durumları ve problem çözme becerilerinin incelenmesi, IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 24-26 Haziran 2010 Samsun. (Poster Bildiri)

14. Top F., Aslan A., Civelekoğlu Z., **Bayrak N.G**. (2010).Üniversite öğrencilerininkayıp ve baş etme yöntemleriile ilgili bilgi, tutum ve davranışları, IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 24-26 Haziran 2010 Samsun. (Poster Bildiri)

15.Top F., Başkan Ş., Akpunar F., Pekdemir E., **Bayrak N.G.(**2010**).** Hemodiyaliz hastalarının yalnızlık düzeylerinin belirlenmesi, IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 24-26 Haziran 2010 Samsun. (Poster Bildiri)

16. Top F., Baca A., **Bayrak N.G.** (2009) Çocukların teknoloji kullanma oranları ve algıları, III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi, 4-6 Haziran 2009 Akçakoca /Düzce. (Poster Bildiri)

Sertifikalar

1. 18. Çocukla Adli Görüşme Sertifika Programı /Sağlık Bakanlığı (25 Haziran-3 Ağustos2018, İzmir/Samsun)

2. Çocuklarda Resim Yorumlama Sertifika Programı/ Uluslararası Psiokologlar Derneği (3-4 Mart 2018).

3.Pedagojik Formasyon Eğitim Sertifikası, Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi (2015-2016)

Kurslar

1.Nitel Araştırmalar Kursu (14-15-16 Nisan 2021) (Prof. Dr. Bülent Kılıç)

2.Sistematik Derleme ve Meta Analiz Kursu (29-30-31 Ocak 2021) (Prof. Dr. Zekiye Karaçam)

3.Motivasyonel Görüşme Teknikleri Eğitimi (22-23-24 Aralık 2020) (Prof. Dr. Kültegin Ögel)

4. Döngüsü Yönetimi (PDY) Eğitimi Giresun Prof Dr. A.İlhan Özdemir Devlet Hastanesi (10- 13 Aralık 2019

5.Kişilerarası İlişkiler ve Psikoterapi Kursu. V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi. (20-23 Kasım 2018/Antalya)

6.CPR Eğitimi, Giresun İl Sağlık Müdürlüğü (Ocak 2010 Giresun).

7."Hasta Değilim Yardıma İhtiyacım Yok" IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (24-26 Haziran 2010 Samsun

8.''Hasta Hakları Uygulamaları Eğitimi'' Giresun İl Sağlık Müdürlüğü. (11-15 Eylül 2006)

Katılım sağlanan kongre, sempozyum, panel, seminerler

1. Uluslararası Avrupa Sağlık Bilimleri Kongresi (17-19 Haziran 2021 Trabzon)
2. Madde Bağımlılığını Önleme, Yeni Tedavi Yaklaşımları ve Rehabilitasyon: Genel Bakış. Lokman Hekim Üniversitesi 1. Ulusal Online Sempozyum (16.02.2021)
3. 1.Ulusal Çocuk Çalışmaları Sempozyumu 21-23 Nisan 2020 Giresun Üniversitesi
4. Aile Temelli Sempozyum 3 Mayıs 2019 Giresun Üniversitesi
5. Çocuk İstismarında Rol ve Sorumluluklarımız 14 Mayıs 2019 Giresun Üniversitesi
6. VI. Uluslararası 17.Ulusal Hemşirelik Kongresi (19-21 Aralık 2019 Ankara)
7. Uluslararası Toplum ve Şizofreni Kongresi (29-30 Haziran 2019/ Ankara)
8. V. Uluslararası IX. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi. (20-23 Kasım 2018/Antalya)
9. III. Uluslararası Çocuk Koruma Kongresi (30 Eylül-3 Ekim 2018 Ordu)
10. IV. Uluslararası VIII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (6-9 Kasım 2016 Manisa
11. III. Uluslararası VII. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (1-3 Eylül 2014 Ankara)
12. II. Uluslararası ve VI. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (4-7 Ekim 2012 Erzurum)
13. IV. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (24-26 Haziran 2010 Samsun)
14. III. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongresi (4-6 Haziran 2009 Akçakoca /Düzce)



GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR…